

15 mei 2025

Staat van Gezinnen 2025

Op zoek naar verbinding

In een tijd van onduidelijke onzekerheid

VOORWERKENDE
OUDEERS

ncj

wij

Branchevereniging
**Maatschappelijke
Kinderopvang**

Voorwoord

Voor de vierde keer maken wij de Staat van Gezinnen. Hoe gezinsvriendelijk is Nederland? Zijn wij een land waar gezinnen graag willen wonen? Wat hebben ouders en kinderen nodig, en van wie? Dit zijn enkele van de vragen die we hebben voorgelegd aan ouders in Nederland. Dit keer reageerden er maar liefst 8.729 ouders op 74 vragen. Ze vertelden ons dat ze er even voor zijn gaan zitten. Ze moesten hun verhaal kwijt.

Hun verhaal gaat over de onzekerheid in de wereld en het onmachtige gevoel dat ouders hebben omdat ze er geen invloed op kunnen uitoefenen. Een goede toekomst voor hun kinderen is onduidelijker, dat beangstigt. Ze vertelden over hun draagkracht en de zorgen die ze hebben om financieel rond te komen, terwijl ze ook bij hun kinderen willen zijn.

Ouders met een laag inkomen hebben het over de hele linie zwaarder, zo blijkt. Zij scoren op alle vlakken onder het gemiddelde. Kunnen steunen op een ander is niet vanzelfsprekend in een gepolariseerde en individualistische samenleving en een geopolitieke instabiele situatie. Nederland is niet voor alle ouders een fijn land.

De gezamenlijke verantwoordelijkheid van de maatschappij voor de ontwikkeling van kinderen ontbreekt. Ouders geven aan dat ze in tijden van nood wel solidariteit ervaren en ze merken dat vooral in hun eigen veilige bubbel. Daarbuiten ervaren ze geen verbondenheid, maar juist afstand. Sociale cohesie, een blijvend gevoel van verbondenheid, van elkaar structureel ondersteunen binnen jouw buurt, op het werk en met toegankelijke, betaalbare en passende voorzieningen in de samenleving als geheel, ontbreekt.

De politiek zou een belangrijke rol kunnen spelen. Echter vindt 78% van de respondenten dat de politiek gezinnen en ouders niet goed vertegenwoordigt. Het lukt de overheid niet om naar ouders en gezinnen te luisteren. Het gemis van gevoel erbij te horen, elkaar te steunen en samen verantwoordelijkheid te dragen maakt onze gezinnen kwetsbaarder, zeggen ouders. Ze missen betrokkenheid in hun buurt, begrip op het werk en een politiek die hen verbindt in plaats van verdeelt. Doordat er steeds minder verbinding is tussen de verschillende sociale bubbels voelen ouders zich geïsoleerd, onvoldoende gesteund en niet gezien. Ze ervaren een afstand tussen hun realiteit en die in Den Haag.

Ouders willen daarom actief betrokken worden bij beleid en besluitvormingsprocessen die hun gezin aangaan. Onze belangrijkste aanbeveling: versterk sociale cohesie als basis voor een samenleving waarin gezinnen zich verbonden, gehoord en ondersteund voelen – met blijvend positieve effecten voor zowel ouders, kinderen en de samenleving als geheel.

De Staat van Gezinnen 2025 biedt een schat aan informatie waar we nog lang niet mee klaar zijn. Voor u ligt pas een eerste begin. Wij wensen u veel leesplezier en hopen dat de Staat aanzet tot denken en doen, voor iedereen die een rol speelt in en rondom gezinnen.

Japke Keesmaat

Stichting Voor Werkende Ouders

Karen Strengers

Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang

Igor Ivakic

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid

Mariska van der Kogel

Magazine WIJ

Inhoudsopgave

Conclusie	5
Aanbevelingen	8
Toelichting	17
Resultaten	19
Hoe gezinsvriendelijk is Nederland?	20
Uitdagingen voor gezinnen	36
Zorgen van gezinnen	38
Voorzieningen voor gezinnen	40
Politiek en gezinnen	42
Ouderschap, stress en de combinatie werk en gezin	61
Steun uit de omgeving	63
Algemene impressie van de open tekstvelden	66
Methodologie impressie van de open tekstvelden	68
Colofon	70
Bronnenlijst	73

Conclusie

Nederland is voor veel gezinnen een goed georganiseerd en veilig land om in te wonen, met een ruim aanbod van voorzieningen en diensten. Toch ervaren ouders steeds vaker dat deze basis tekortschiet.

'It takes a village to raise a child.' Echter zijn we in Nederland allemaal druk druk druk druk met onszelf en hebben we geen tijd en zin om nog naar elkaar om te kijken, laat staan helpen.'

Geen verbinding, geen 'village'.

De veranderende geopolitieke verhoudingen hebben een sterke invloed op gezinnen. De Staat van Gezinnen speelt zich af tegen een achtergrond van politieke onrust en onzekerheid op het wereldtoneel. Het geopolitieke klimaat zorgt voor onzekerheid. Ouders maken zich zorgen over de toekomst van hun kinderen, beïnvloed door geopolitieke verhoudingen, de verharding van de maatschappij, veiligheid op straat en de invloed van sociale media.

'Mensen letten meer op elkaar dan dat ze voor elkaar zorgen. It takes a village to raise a child, maar niemand wil tegenwoordig nog zonder enige compensatie ook nog maar iets voor een ander zijn of doen.'

De polariserende en individualistische samenleving versterkt dit gevoel verder. Dit leidt tot gevoelens van isolatie en onvermogen. Mensen trekken zich terug in hun eigen bubbel op zoek naar steun of een bepaalde mate van veiligheid. Ouders geven aan zich gehoord en gezien te voelen door hun directe omgeving, vooral binnen familie en vriendenkring en ervaren daarin solidariteit. Maar het terugtrekken in de eigen sociale kring zorgt ervoor dat wij elkaar minder weten te vinden buiten die kring en minder oog hebben voor elkaar. Duurzame sociale cohesie – het structurele gevoel van verbondenheid en onderlinge steun – ontbreekt. Ouders vragen zich af waar die 'village', die gemeenschapszin, is waar men het altijd over heeft.

'Het lijkt alsof er veel eilandjes zijn, mensen richten zich vooral op hun eigen gezin en er is weinig ruimte om het samen te doen. It takes a village, maar dat gevoel is er weinig meer.'

De ervaren beschikbaarheid van steun varieert sterk en is niet voor iedereen even toegankelijk. Dit zien we duidelijk terug in de analyse van gezinnen met een lager inkomen. Ouders met een laag inkomen voelen zich nog minder gesteund en ervaren minder gezinsvriendelijkheid in hun omgeving. Hun antwoorden laten zien dat gezinnen met een lager inkomen het over de hele linie zwaarder hebben, zowel in het ervaren van solidariteit als in de toegang tot een sociaal vangnet. Zij scoren op veel zaken onder gemiddeld. Nederland is kennelijk een goed land om in te wonen voor gezinnen die het al goed hebben.

Ook het vinden van steun of de juiste professionele hulp is moeilijker geworden ten opzichte van vorig jaar. Ouders ervaren veel bureaucratie en hebben moeite om de juiste route naar hulp te vinden. Ouders benadrukken daarom de noodzaak van laagdrempelige ontmoetingsplekken waar ze elkaar kunnen ontmoeten en ondersteunen.

Werken is financiële noodzaak, geen keuze

Net als in voorgaande jaren laten de antwoorden zien dat ouders op zoek zijn naar een betere balans tussen werk en privé, met een sterke nadruk op financiële zekerheid, flexibiliteit en ondersteuning op verschillende gebieden. Ouders willen meer tijd met hun gezin doorbrengen, maar voelen zich verplicht om beiden te werken om aan financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Dit resulteert in een gevoel van druk en een tekort aan gezinstijd. Ouders staan hierdoor voor dilemma's: meer werken om financieel rond te komen betekent minder tijd voor het gezin, terwijl ze de voorkeur geven om thuis te zijn voor hun kinderen. Ouders vragen zich af of ze nog wel financieel gezin kunnen zijn. Of ze wel voldoende financiën kunnen creëren om hun gezinsleven vorm te geven. De financiële ondersteuning van de overheid hierin wordt vaak als ontoereikend en onbetrouwbaar ervaren.

Prestatiedruk op ouders

Opvallend is dat ouders voor het eerst spreken over de prestatiedruk die zij in hun ouderschap ervaren. Ondanks het feit dat ouders zich minder beoordeeld voelen dan eerdere jaren, ervaren ze zelf wel een gevoel van onvermogen om een goede ouder te zijn. Dit wordt veroorzaakt door de eisen aan het ouderschap die ze zichzelf opleggen, maar die hen ook door de maatschappij worden opgelegd. Ook social media spelen hierin een rol. Het perfecte plaatje dat geschetst wordt is onhaalbaar.

Ouders ervaren verder meer stress en zijn minder tevreden over de mogelijkheden hun gezinsleven vorm te geven zoals zij dat willen. De stijgende kosten, de druk op zichzelf en het ouderschap en de voortdurende zoektocht naar balans tussen werk, gezin en zorg maken hun leven ingewikkeld. Ze ervaren bovendien geen gezamenlijke verantwoordelijkheid in de ontwikkeling van hun kind. 'Je hebt toch zelf voor kinderen gekozen'. Dit leidt tot onzekerheid, stress en onmacht.

'Omdat ik steeds vaker het gevoel heb de ballen niet meer in de lucht te kunnen houden.'

De uitdagingen en gevoelens van ouders onderstrepen verder de noodzaak van begrip en ondersteuning voor ouders, zodat ze met vertrouwen en zonder overmatige druk hun kinderen kunnen opvoeden. Ouders geven aan dat juist een steunende omgeving het verschil kan maken.

Voorzieningen ontoereikend

Nederland heeft een ruim aanbod van voorzieningen en diensten. Wederom worden kraamzorg en het consultatiebureau zeer gewaardeerd. Toch ervaren ouders steeds vaker dat de basis tekortschiet: voorzieningen zijn niet altijd toegankelijk, beschikbaar, duur en bieden niet overal de kwaliteit die nodig is.

Er zijn te veel regels, professionals en instanties die elkaar niet weten te vinden, waardoor het systeem bureaucratisch, onduidelijk en ondermaats is.

'We staan al op verschillende wachtlijsten en hopen telkens bij de juiste instantie aangekomen te zijn. Dit is tot op heden nog niet het geval geweest.'

Ouders weten de weg naar de juiste ondersteuning steeds moeilijker te vinden. Het huidige systeem van voorzieningen sluit simpelweg niet goed aan bij de behoeften van ouders en gezinnen. Het beleid van de overheid faalt door gebrek aan lange termijnvisie en beleid in het adequaat ondersteunen van ouders. Bovendien wantrouwen ouders overheidsinstellingen als gevolg van de toeslagenaffaire.

'Als ik het op mijzelf betrek, heb ik wel het idee dat ik er grotendeels alleen voor sta. De co ouder, school zijn mijn enige ondersteuners.'

Politiek alleen met zichzelf bezig

78% van de ouders die de vragenlijst hebben ingevuld vindt dat de politiek gezinnen en ouders niet goed vertegenwoordigen. De politiek zou een rol moeten spelen, maar ouders zijn zeer kritisch over de politiek: te populistisch en zelfgericht. Het ontbreekt aan een langetermijn visie, concreet beleid en daadkracht. Bovendien wordt de politiek als onbetrouwbaar ervaren. Het uitstellen van het nieuwe financieringsstelsel kinderopvang is hierin het laatste voorbeeld.

'De maatschappij is erg individualistisch. Weinig oog voor anderen. En in een tijd van alles dat duurder wordt, doet de overheid precies niks.'

De politiek schenkt onvoldoende aandacht aan de uitdagingen van ouders en gezinnen. Ouders willen daarom actief betrokken worden bij beleid en besluitvormingsprocessen die hun gezin aangaan. Ze willen meedoen en meepraten zonder tussenkomst van experts, professionals en consultants. Simpel gezegd: ze willen een stoel aan tafel als het over hun gezin en de toekomst van hun kinderen gaat.

'Nederland is te individueel en een eilandjes land. Mijn omgeving ziet gelukkig wel naar mij om maar de overheid mag ook meer omkijken naar burgers. Kom uit jullie bubbel en ga de straat op. Praat met mensen, maak contact i.p.v. regeltjes.'

Conclusie: Sociale cohesie ontbreekt en de politiek is bezig met andere dingen

Concluderend, het ontbreekt gezinnen in Nederland aan sociale cohesie. Het kunnen rekenen op de steun van een maatschappij en gemeenschap die meebeweegt, ondersteunt en luistert in alle aspecten van hun leven. Ouders missen een samenleving waarin gezinnen zich gezien, gehoord en geholpen weten.

Sociale cohesie vormt de basis voor een samenleving waarin mensen zich verbonden voelen, ongeacht hun achtergrond of status. Sociale cohesie betekent met name veel in tijden van geopolitieke onzekerheid. Het is de verbondenheid tussen mensen in de straat, een wijk, op een school die mensen een stevige basis geeft.

'Kinderen zijn noodzakelijk voor de toekomst van een samenleving. Toch lijkt het alsof Nederlanders kinderen zien als verantwoordelijkheid van eigen ouders, terwijl het gemeenschappelijk belang is dat we prettige gezonde kinderen grootbrengen.'

Het versterkt het sociaal kapitaal, waardoor ouders makkelijker toegang hebben tot ondersteuning, solidariteit en sociale controle binnen hun netwerk. Dit leidt weer tot een groter veiligheidsgevoel en meer bereidheid om elkaar te helpen, wat de leefbaarheid en het welzijn in de wijk en het land verbetert. Het draagt ook bij aan de mentale en fysieke gezondheid, doordat sociale relaties belangrijke indicatoren van gezondheid zijn. Als ouders zich gesteund weten door anderen, zal dit de druk op hun schouders verlichten en hun algehele gezondheid en dat van hun kinderen verbeteren. Het draagt daarmee direct bij aan de ontwikkeling van kinderen.

Het feit dat maar liefst 8.729 ouders reageerden op 74 vragen en bewust de tijd namen om uitgebreid hun verhaal te delen, onderstreept hoezeer zij behoefte voelen aan betrokkenheid niet alleen met hun directe omgeving, maar ook met beleid en besluitvorming. Ouders wilden niet slechts hun mening geven; ze wilden gehoord worden, zich erkend voelen en bijdragen aan verandering. Dat wijst op zowel een hoge betrokkenheid als een urgent gevoel van gemis of zorg. Hun massale en inhoudelijke reacties laten zien dat de kloof tussen gezinnen en beleid overbrugbaar is, mits hen de ruimte wordt geboden om mee te praten.

'Ouderschap is zwaar, zéker bij gebrek aan ouders aan beide kanten dus eigenlijk alle boontjes zelf moeten doppen; ook als je er doorheen zit of ziek bent. *No village to raise a child* en alles is zo duur dat we geen ruimte voelen om oppas in te huren, want sparen was nog nooit zo belangrijk en gezond leven is ontzettend duur; dus ook nog oppas zit er niet in. Levert meer stress op omdat er nog meer geld uitgaat wat in de toekomst hard nodig kan zijn in scenario van oorlog of klimaatrampen.'

Aanbevelingen

Op basis van alle reacties en antwoorden van ouders formuleren wij een aantal aanbevelingen om ouders en gezinnen beter te ondersteunen. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op de conclusies en de behoefte van ouders. Per actie is aangegeven wie hierin een rol speelt en verantwoordelijkheid dient te nemen.

Versterk de sociale cohesie als fundament voor de samenleving

De belangrijkste aanbeveling op basis van de Staat van Gezinnen 2025 is: investeer in het versterken van sociale cohesie. Uit de data blijkt dat ouders onderlinge verbondenheid als bescherming ervaren tegen de onzekerheden en druk van het dagelijks leven. Ouders trekken zich terug in eigen bubbels en zoeken daar hun veiligheid. Ze missen daarin de samenleving als geheel.

'Ik voel me alsof ik aan mijn lot wordt overgelaten. De maatschappij van nu leeft erg op zijn eigen eilandje.'

Waarom is dit belangrijk?

Een samenleving die actief inzet op sociale cohesie ondersteunt álle gezinnen – niet alleen specifieke doelgroepen – en biedt daarmee structureel kansen aan die gezinnen die het het hardst nodig hebben. Door verbondenheid centraal te stellen, voorkomen we stigmatisering, versterken we het sociaal kapitaal, en creëren we duurzame voorwaarden voor welzijn, ontwikkeling en veerkracht. Ouders met een sterk netwerk ervaren minder stress, voelen zich gesteund en versterken hun

opvoedvaardigheden. Kinderen groeien hierdoor kansrijker op, met betere relaties, meer zelfvertrouwen en veerkracht. Daarnaast voorkomt een verbonden samenleving escalatie van problemen en vermindert de druk op professionele hulp.

Hoe ziet dat er concreet uit?

Sociale cohesie groeit door ontmoeting, participatie, vertrouwen en samenwerking op lokaal niveau. Een samenleving die investeert in sociale cohesie ondersteunt alle gezinnen in welzijn en ontwikkeling, en biedt kansen voor die gezinnen die dat het hardst nodig hebben. Dit vraagt wat van ieder van ons. Het vraagt om concrete acties van politiek, werkgevers, professionals, instanties, burens, vrienden, familie en ouders zelf.

Structurele investeringen in democratisering van ouders

Sociale verbinding vraagt om beleid dat niet óver ouders spreekt, maar mét hen werkt. Een beleid dat investeert in sociale cohesie, en dat gezinnen structureel betreft bij het vormgeven van hun leefomgeving, werk en steun. Alleen door verbinding tussen ouders, gemeenschappen, professionals en beleidsmakers kunnen we bouwen aan een samenleving waarin gezinnen zich ondersteund en verbonden weten.

Zorg daarom voor directe inspraak van ouders op landelijk en lokaal niveau. Niet via consultants of professionals. Het ontbreekt aan overlegtafels, zowel landelijk als lokaal, aan betrokkenheid van ouders en gezinnen, waardoor beslissingen worden genomen zonder hun betrokkenheid maar met grote gevolgen voor de manier waarop ze hun gezinsleven kunnen inrichten. Werk aan een instrument waarmee (voorgenomen) beleid gecontroleerd kan worden op de consequenties voor alle gezinnen. De landelijke en lokale overheid moeten investeren in een langdurige samenwerking met ouders, waarbij zij direct inspraak hebben in beleidsontwikkeling die hun dagelijks leven raakt. Hierbij is het van belang dat iedereen mee kan doen, ongeacht achtergrond, beperking of gezinssituatie.

Structurele investeringen in ontmoetingsplekken en lokale netwerken

Sociale cohesie begint in je eigen buurt en ontstaat door elkaar te ontmoeten. De kracht van de gemeenschap begint waar je elkaar tegenkomt. Creëer daarom ontmoetingsplekken en toegankelijke buurtactiviteiten voor gezinnen in wijken en dorpen, waar ouders ervaringen kunnen uitwisselen. Benut hiervoor vooral de plekken waar ouders komen, zoals in de kinderopvang, op school, in de bibliotheek of sport- en muziekvereniging.

Investeer in de versterking van lokale netwerken waarin gemeenten, maatschappelijke organisaties en ouders samen verantwoordelijkheid nemen. Initiatieven zoals op basisschool de Schakel in Overvecht of Al Ghazali in Rotterdam bieden dagelijks al met succes ruimte voor ontmoeting, taaluitwisseling, creatieve projecten en samenwerking met en tussen ouders.

'Kan het erg goed vinden met de ouders uit de klas van m'n oudste. We delen ook veel problemen met elkaar en vinden daardoor vaak oplossingen.'

Stimuleer en investeer in succesvolle initiatieven of lokale projecten op basisscholen en kinderopvang die dagelijks ruimte bieden voor verbinding. Initiatieven zoals Steunouders, Buurtgezinnen, Single Supermom, Opladers, de buurtkamer of de Ooievaarsmoeders in Heerlen bieden praktische hulp, sociale steun en een stem in de maatschappij, waardoor mensen zich meer verbonden voelen met andere gezinnen en de maatschappij. Ook landelijke dagen zoals tijdens de Week van het Gezin bieden momenten van ontmoeting.

Dit vraagt om een financiële basis om de lokale inzet van de gemeente mogelijk te maken. Steeds vaker zien we echter dat geld gekort wordt om dit soort initiatieven te stoppen. Benut een deel van het jeugdzorgbudget voor deze preventieve initiatieven.

Sociale infrastructuur versterken

Ouders leunen op de expertise van professionals, maar wanneer deze professionals onvoldoende samenwerken of geïsoleerd opereren, wordt het beoogde resultaat niet bereikt. Ook wanneer ouders deze professionals niet kunnen vinden of worden belemmerd door bureaucratie en regelgeving, wordt het doel niet gerealiseerd.

'Als alles goed gaat is het een fijn land. Als er problemen ontstaan, is de bureaucratie vreselijk in dit land.'

Verbeter daarom de sociale infrastructuur in gemeenten tussen scholen, kinderopvang, sportverenigingen, JGZ en sociaal werk om ouders en kinderen beter te kunnen ondersteunen.

Verwijder belemmeringen die gezamenlijke initiatieven in de weg staan. Hiervoor is aanpassing van landelijk beleid en lokale inzet nodig. Maar ook de intentie en inzet van professionals om te leren van elkaar in het belang van kinderen en hun ouders.

Zorg in die lokale omgeving dat ouders professionals kunnen vinden, er terecht kunnen en dat ze weten dat ze vragen kunnen stellen. Investeer ook in onderlinge contacten in het ondersteuningsaanbod.

Investeer als organisaties in het partnerschap met ouders. Voer aan het begin van het schooljaar het gesprek over wie wat doet en spreek verwachtingen naar elkaar uit. 'Zo gaan wij om met social media!' Vraag aan ouders hoe het met hen gaat op het consultatiebureau. Zorg ervoor dat partnerschap en communicatie met ouders wordt opgenomen in opleidingen van professionals.

De overheid kan ook de samenwerking tussen de verschillende departementen versterken en interdepartementaal naar gezinnen kijken en hier gezamenlijk beleid op formuleren. Al te vaak zien we contrasterend beleid of het gebrek aan visie op ouders en gezinnen. Formuleer gezamenlijke acties in een ouderschapsagenda om gezinnen beter te ondersteunen in het belang van de kinderen.

Ondersteunend beleid realiseren

Ouders hebben behoefte aan ondersteunend beleid dat niet zwalkt elke keer dat er geld gevonden moet worden. Ouders zijn op zoek naar een betrouwbare overheid die zijn beloftes nakomt en inspeelt op de behoefte van ouders en kinderen.

Zorg voor inclusieve, toegankelijke, passende voorzieningen voor alle kinderen.

Overzichtelijke klassen, goed passend onderwijs, kinderopvang voor alle kinderen, een landelijke gezinspas, stop de loonkloof, beleid op social media, 100% betaald verlof, duidelijke informatie, meerouderschap mogelijk maken, minder bureaucratie, meer vertrouwen, 1 casemanager niet 70, ... Er is veel te doen. Start met het opstellen van een ouderschapsagenda waarbij alle ministeries betrokken zijn. Ga aan de slag en monitor en evalueer beleid op sociale cohesie, aan de hand van indicatoren zoals vertrouwen en solidariteit.

Begrip op het werk

Ouders hebben op het werk behoefte aan flexibiliteit en begrip. Dit kan in verschillende levensfasen van ouder en kind verschillen. Hiervoor is het gesprek voeren op de werkvloer over werk en gezin cruciaal. Werkgevers kunnen oudervriendelijk beleid en een gesprekscyclus opstellen met vaders en moeders. Dit is een investering in personeel dat zich altijd terug zal betalen in de daling van de verzuim- en burn-out cijfers.

'Je moet moeder zijn alsof je niet werkt en werken alsof je geen kinderen hebt. Dat is gewoon niet realistisch.'

Ouders kunnen thuis het gesprek voeren over de werk- en zorgverdeling tussen partners. Nog te vaak wordt dit gesprek overgeslagen, waardoor de verdeling ongelijk verdeeld blijft tussen partners.

Kortom: Sociale cohesie is overal en een taak van iedereen. Sociale cohesie creëren we samen. Als wij als maatschappij elkaar opzoeken en uitgaan van vertrouwen, dan gaan we voor toekomstige generaties het

verschil maken. Dit kan al met een simpele begroeting op straat of een helpende hand als het even tegenzit. Door instanties die met ouders en kinderen werken, door naast ouders te staan en ze te vragen hoe het met ze gaat. Scholen en kinderopvang zijn ideale plekken waar ouders al komen en ontmoeting gefaciliteerd kan worden. Werkgevers kunnen flexibiliteit en begrip bieden. De overheid kan beginnen met een visie op gezinnen, langetermijn beleid en concrete oplossingen. Het kan ook door ouders zelf gedaan worden, door elkaar te ontmoeten en simpelweg een kopje koffie te drinken. Ook de maatschappij speelt een rol door ouders niet te veroordelen of te bekritisieren maar even te helpen door de deur open te houden. Het is niet moeilijk. Maar het zorgt er wel voor dat gezinnen en ouders zich gesteund, verbonden en weerbaar voelen. Ze staan er niet alleen voor, wat direct bijdraagt aan het welzijn van zowel ouders als kinderen en aan een sterke samenleving. Laten we simpelweg die gemeenschap, die *village*, vormen.

'Gewoon, dat de medemens eens wat liever is voor de ander.'

Toelichting

Voor de vierde keer op rij hebben wij ouders vragen voorgelegd. De vragenlijst kon online ingevuld worden vanaf 18 februari tot 20 maart 2025 en is door 8.729 ouders ingevuld. De vragenlijst bestond uit 74 vragen.

84% van de respondenten is vrouw, 14% is man, 0,3% is neutraal en 1,2% heeft geen antwoord gegeven op deze vraag.

30% heeft een WO-, 43% een HBO-, 21% MBO-opleiding, 5% heeft geen vervolgonderwijs gedaan en 0,9% heeft geen antwoord gegeven op deze vraag.

Respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld komen uit alle 12 Nederlandse provincies.

Er is geen uitvraag gedaan naar de migratieachtergrond van de respondenten. Ouders van kinderen in alle leeftijdscategorieën hebben de vragenlijst ingevuld waarbij de helft van de ouders minimaal een kind in de leeftijd van 0-2 jaar heeft.

De oproep voor het invullen van de vragenlijsten werd verspreid via sociale media en via het netwerk van Voor Werkende Ouders, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang, WIJ media en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

We hebben tevens geanalyseerd of er verschillen zijn in de antwoorden van ouders met een laag, midden of hoog inkomen. Hierbij zijn we uitgegaan van de volgende inkomensverdeling:

Lage inkomens: tot 3.000 euro netto per maand

Middeninkomens: 3.000 - 5.000 euro netto per maand

Hoge inkomens: meer dan 5.000 euro netto per maand

Naast deze cijfers hebben we ook 6 groepsgesprekken met 33 ouders gevoerd op verschillende plekken in het land. We hebben ouders met verschillende achtergronden gesproken:

- ouders met een zorgintensief kind
- ouders met een kind dat om verschillende redenen uitviel in het onderwijs
- alleenstaande ouders
- ouders die er bewust voor kiezen niet te werken
- ouders die werken op een school in een aandachtswijk
- werkende ouders

De belangrijkste conclusies zijn per onderwerp meegenomen in dit rapport. Dit waren semi- gestructureerde gesprekken. We hebben ouders dezelfde vragen voorgelegd, maar ouders vooral het gesprek laten voeren met elkaar. Quotes zijn tijdens het gesprek opgeschreven en gebruikt in dit rapport bij de verslaglegging van de groepsgesprekken. In het rapport staan verder quotes uit de open tekstvelden om de stem van ouders te laten horen.

Begrippen

In het rapport spreken wij over verschillende begrippen en onderwerpen waar verschillende interpretaties over mogelijk zijn. Daarom geven wij voor een aantal van deze begrippen de definitie van hoe wij ze bedoeld hebben.

Sociale cohesie

Het gevoel erbij te horen, elkaar te steunen en samen verantwoordelijkheid te dragen.

Ouderschap

Ouderschap is de rol en verantwoordelijkheid van het zorgen voor en begeleiden van een kind in verschillende aspecten van het leven. Het omvat niet alleen het opvoeden, maar ook:

- Financiële zorg: Het verstrekken van financiële ondersteuning voor de behoeften van het kind, zoals voeding, kleding, onderwijs, en gezondheidszorg.
- Ontwikkeling: Het stimuleren van de fysieke, emotionele en intellectuele groei van het kind door middel van leren, spelen, en ervaringen.
- Emotionele steun: Het bieden van liefde, aandacht, en een veilige omgeving waarin het kind kan opgroeien en zich ontwikkelen.
- Bescherming en veiligheid: Het waarborgen van de veiligheid en het welzijn van het kind, zowel fysiek als emotioneel.
- Rolmodel: Het dienen als voorbeeld door waarden, normen, grenzen en regels over te dragen die het kind helpt bij het vormen van zijn eigen identiteit en gedrag.

Ouderschap is dus een brede en veelzijdige rol die invloed heeft op verschillende aspecten van het leven van zowel de ouder als het kind.

Pedagogische basis

Een kind groeit op dankzij de zorg van een hele gemeenschap, waarbij ouders een centrale en leidende rol spelen in het bieden van liefde, veiligheid en richtlijnen. De pedagogische basis wordt gevormd door een breed netwerk van ondersteuning, inclusief familie, vrienden, leraren en andere betrokken volwassenen, die allemaal bijdragen aan de sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling van het kind. Deze gemeenschappelijke inspanning omvat ook financiële steun, zoals toegang tot kwalitatieve zorg en onderwijs, en maatschappelijke voorzieningen die ouders ondersteunen in hun opvoedingstaak. Deze omschrijving benadrukt de noodzaak van een holistische benadering waarin financiële, sociale en beleidsmatige aspecten samenkomen om de opvoeding en ontwikkeling van kinderen te ondersteunen.

Gezin

Het gezin is een sociale eenheid die bestaat uit mensen die door bloedverwantschap, relatie, adoptie of andere sterke emotionele banden met elkaar verbonden zijn. Het gezin kan in verschillende vormen en samenstellingen voorkomen. Het gezin is een dynamische en diverse eenheid die zich aanpast aan de veranderende sociale en culturele omstandigheden. Het biedt een omgeving van steun, zorg en liefde waarin individuen opgroeien en zich ontwikkelen.

Resultaten

Hoe gezinsvriendelijk is Nederland?

‘Alles goed geregeld, maar wel duur en niet altijd betaalbaar voor iedereen.

Belangrijkste bevindingen

Nederland is in de basis een fijn land om met je gezin in te wonen. Alle voorzieningen zijn er. Het is veilig en ten opzichte van andere landen goed geregeld. De antwoorden van ouders laten echter ook significante uitdagingen zien, met name op het gebied van kosten, flexibiliteit en de balans tussen werk, gezin en zorg. Opvallend is dat ouders voor het eerst spreken over de prestatiedruk die zij in hun ouderschap ervaren.

Het geopolitieke klimaat zorgt voor onzekerheid. Ook de polariserende en individualistische samenleving versterkt dit gevoel. Mensen trekken zich terug in hun eigen bubbel op zoek naar steun of een bepaalde mate van veiligheid. Een steunende omgeving kan bijdragen, merken ouders op. Maar de verbinding, het gevoel van samen verantwoordelijk te zijn voor elkaar, in de Nederlandse samenleving ontbreekt.

Dit zien we duidelijk terug in de analyse van gezinnen met een lager inkomen. Zij scoren op veel zaken onder gemiddeld. Nederland is kennelijk een goed land om in te wonen voor gezinnen die het al goed hebben.

Vragenlijst

Is Nederland een fijn land om als gezin in te wonen?

94% vindt Nederland een fijn land om als gezin in te wonen. De stijging heeft zich verder doorgezet. In 2023 vond 86% Nederland een fijn land om in te wonen. In 2024 was het 89%. Ook het cijfer voor gezinsvriendelijkheid laat een stijgende lijn zien. Ouders geven Nederland in 2025 een 7,3 voor gezinsvriendelijkheid. In 2023 gaven ouders Nederland een 6,6. In 2024 een 7,1.

‘Als je Nederland met alle landen van de wereld vergelijkt is het hier goed toeven. Er is veiligheid, we zijn relatief rijk als land, er zijn enorm veel voorzieningen (zorg, scholen), etc. Ik vind het belangrijk om me dat te realiseren.’

Als we inzoomen naar de groepen ouders met verschillende inkomens, zien we dat ouders met een laag inkomen de gezinsvriendelijkheid in Nederland een 6,8 geven terwijl ouders met een hoog inkomen dit met een 7,6 beoordelen. Ouders met een gemiddeld inkomen geven een 7,2.

In de open antwoorden (6.741 respondenten) op de vraag 'Waarom geef je dit cijfer?' zien we een aantal antwoorden terugkomen:

1. Hoge kosten van kinderopvang: Veel ouders benadrukken dat de kosten voor kinderopvang extreem hoog zijn, wat het voor hen lastig maakt om te werken en tegelijkertijd hun kinderen goed op te vangen. Ook worden de wachtlijsten voor kinderopvang benoemd. Het leidt vaak tot stress en onzekerheid.
2. Kort zwangerschaps- en ouderschapsverlof: Ouders vinden dat het zwangerschaps- en ouderschapsverlof in Nederland te kort is, zeker in vergelijking met andere landen. Dit zorgt voor druk op jonge gezinnen en beperkt de tijd die ouders met hun baby kunnen doorbrengen.
'Alles is zo duur, waardoor je als ouders beide moet werken en hierdoor geen tijd hebt voor kinderen.'
3. Financiële druk en de noodzaak voor twee inkomens: Ouders zouden meer tijd met hun gezin willen doorbrengen, maar zien zich genoodzaakt om beide te werken om de rekeningen te kunnen betalen. Dit leidt vaak tot een gevoel van druk en een gebrek aan tijd voor het gezin. Het stelt ouders voor keuzes die ze niet willen maken, meer werken betekent minder tijd voor het gezin terwijl ze graag thuis willen zijn voor de kinderen. De financiële steun van de overheid wordt vaak als onvoldoende ervaren. Bovendien is er veel wantrouwen richting de overheid.
'Alles wat je doet kost bakken met geld. Je wilt het liefste het beste voor je kind en er meer tijd mee doorbrengen. Helaas moet je hard werken voor je centen en compensatie is nooit 100%. Ook het aanschaffen van spullen is schrijnend duur en wordt alleen maar erger en meer.'
4. Balans werk, gezin en zorg: De balans tussen werk, gezin en zorg wordt vaak als moeilijk ervaren. Ouders vinden dat werkgevers niet altijd voldoende rekening houden met de behoeften van werkende ouders, zoals flexibele werktijden en ondersteuning bij ziekte van kinderen.
5. Prestatiedruk: Ouders ervaren prestatiedruk om op alle fronten te presteren, zowel op werk als in het gezinsleven. Dit kan leiden tot stress en onzekerheid. Ook ervaren ze bepaalde sociale verwachtingen waar ze aan moeten voldoen. Er is een verwachting dat ouders veel taken op zich nemen, zoals werken, opvoeden en mantelzorg. Dit leidt tot een gevoel van overbelasting. De druk en verwachtingen creëren een uitdagende omgeving voor ouders, die vaak proberen een balans te vinden tussen hun verantwoordelijkheden op het werk en thuis.
'Er ligt veel druk op ouders om een perfect plaatje neer te zetten.'
6. Gezondheidszorg en veiligheid: Hoewel de gezondheidszorg en veiligheid in Nederland goed worden beoordeeld, zijn er zorgen over de toegankelijkheid en kwaliteit van specifieke zorgdiensten, zoals jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg. Ook noemen veel ouders het gebrek aan veiligheid op straat. Hierdoor twijfelen ze of ze hun kind buiten laten spelen of zelfstandig naar school laten gaan.
7. Woningmarkt en huisvesting: De hoge kosten van woningen en de beperkte beschikbaarheid van geschikte huisvesting voor gezinnen worden als problematisch ervaren. Dit zorgt voor extra druk op jonge gezinnen en aanstaande ouders. Ook maken ouders zich in dit kader zorgen over de

huisvesting van hun kinderen. Kunnen kinderen wel een studentenkamer vinden of later een geschikte woning?

'Zelfs met een baan moest ik bij mijn ouders intrekken en kan ik het onmogelijk betalen om een eigen woning te krijgen.'

8. Sociale en culturele aspecten: Sommige ouders merken op dat de Nederlandse samenleving niet altijd even gezinsvriendelijk is. Er zijn klachten over een gebrek aan respect en begrip voor de behoeften van gezinnen, vooral in openbare ruimtes en horeca. Ook in de media wordt dit zo ervaren. Ouders worden neergezet als slechte opvoeders.

'Als ouder ligt er enorm veel druk op je. Er is een norm dat je alles moet doen. Werken, opvoeden, vrijwilligerswerk, mantelzorg. Je bent lui als je het niet doet. Er is weinig waardering voor ouders en er wordt weinig met ouders meegedacht.'

Groepsgesprekken

We zien deze antwoorden ook terug in de verschillende gesprekken die we met ouders hadden. Hoewel er veel voorzieningen zijn, voelen ouders zich onvoldoende ondersteund. Vooral de druk op alleenstaande ouders is hoog. Daarnaast noemen ouders vaak de bureaucratie. De complexiteit van het aanvragen van toeslagen en andere vormen van ondersteuning kan extra druk veroorzaken. Vooral als gezinnen voor grotere uitdagingen staan zoals de zorg voor een zorgintensief kind of een kind dat op school om wat voor een reden niet de 'normale' paden belooft.

Ouders die werken op een school in een aandachtswijk noemen de gevolgen van de geopolitieke verhoudingen specifiek. Het zijn de schreeuwers die de aandacht krijgen. We labelen elkaar waardoor je eigenlijk niets meer durft te zeggen. Het verandert ook het gesprek aan de keukentafel. Maar ze zien ook voordelen want we hebben een gezamenlijke vijand gekregen waardoor je gaat waarderen wat je hebt en elkaar misschien meer gaat opzoeken.

'Je waardeert pas wat je hebt als het onder druk staat.'

Werkende ouders geven aan dat het niet loont om te werken. Ze moeten allebei wel werken om het hoofd boven water te houden, maar dan nog zijn de kosten van de kinderopvang zo hoog dat het nauwelijks zin heeft om te werken. Kan je dan niet beter thuis bij de kinderen zijn, wordt hardop uitvoerig besproken. De conclusie is dat ze dan geen woning kunnen betalen en dat het dus wel moet.

Hoe solidair is Nederland?

Ouders gaven Nederland voor solidariteit in 2023 een 4,6. In 2024 een 4,1. In 2025 geven ouders de solidariteit in Nederland een 6,2. Dit is een opvallende stijging.

'In onze gemeente en kleine dorp helpen we elkaar regelmatig als iemand hulp nodig heeft.'

Uitgesplitst naar inkomen zien we de volgende cijfers:

Mensen met een inkomen minder dan €3000 (n=727) geven de solidariteit in onze maatschappij gemiddeld een 5,6.

Mensen met een inkomen tussen de €3000 en €5000 (n=3534): 6,1.

Mensen met een inkomen meer dan €5000 (n=3606): 6,4.

De groep die het inkomen niet wil zeggen (n=837): 6,0.

In de open antwoorden (2.356 respondenten) zien we een aantal terugkerende antwoorden:

1. **Individualisering en polarisatie:** Veel ouders merken dat de maatschappij steeds individualistischer en egoïstischer wordt. Er is een gevoel dat iedereen voor zichzelf leeft en er weinig ruimte is voor elkaar. Dit komt onder andere tot uiting in de manier waarop mensen met elkaar omgaan en hulp bieden of juist niet bieden. Er is een toename van polarisatie en kritiek, vooral via sociale media. Dit leidt tot een gevoel van verdeeldheid en minder begrip voor elkaars situatie.

'Het gebrek aan steun bij ouders of vrienden. Vroeger was dat echt heel anders, daar kreeg je veel meer steun en hulp ook vanuit de buurt. In de huidige maatschappij wordt er verwacht dat je het zelf moet redden/doen. Ook dit komt voort uit het moeten werken om rond te komen.'

2. **Gebrek aan saamhorigheid:** Er is een algemeen gevoel dat de saamhorigheid in de maatschappij afneemt. Mensen zijn minder geneigd om elkaar te helpen of te steunen, zeker buiten de eigen groep. Er is ook een toename van kritiek en oordelen over anderen.
3. **Druk en verwachtingen:** Ouders voelen zich vaak onder druk gezet door de verwachtingen van de maatschappij en zichzelf. Dit betreft verwachtingen om te werken en tegelijkertijd goede ouders te zijn.
4. **De toeslagenaffaire** wordt vaak genoemd als een voorbeeld van het gebrek aan solidariteit en vertrouwen in de maatschappij. Dit heeft bijgedragen aan een gevoel van onzekerheid en onbetrouwbaarheid.

'Alles draait nu om de oorlog, stevast wordt beloofd dat er lastenvermindering aankomt voor de modale inkomens, tegelijkertijd stijgen alle prijzen weer.'

Hoewel ouders veel kritische toelichtingen geven, zijn er ook positieve voorbeelden van solidariteit, vooral binnen kleine gemeenschappen of binnen specifieke groepen, zoals onder ouders onderling.

'Je hebt zelf voor kinderen gekozen, je mag het zelf oplossen. Het lijkt wel of dat de tendens is. Terwijl het is zoveel meer.'

Groepsgesprekken

In de groepsgesprekken hebben we specifiek gevraagd wat de stijging in het solidariteitscijfer en de trends in de open antwoorden zou kunnen verklaren. Ouders waren verbaasd over het nieuwe cijfer en herkenden dit niet direct. Er kwamen drie verklaringen naar voren:

- Ouders ervaren over het algemeen solidariteit in hun eigen cirkel van familie, vrienden of culturele gemeenschap. Ze trekken zich terug in hun eigen bubbel waar het bekend en vertrouwd is. Maar niet in de maatschappij.

'Alleen in directe familie en vriendenkring ervaar ik dit. Verder niet.'

- De geopolitieke verhoudingen zijn veranderd in het afgelopen jaar. Dit zorgt voor een gezamenlijke vijand, waardoor het verbindt.
- Er is een duidelijk besef dat we het in Nederland best goed hebben.

Opvallend in de gesprekken met ouders is dat in vrijwel ieder gesprek terugkwam dat we vooral wat liever zouden moeten zijn voor elkaar. 'Elkaar even gedag zeggen of elkaar helpen.', 'Gun je de ander wat?' Het zijn simpele dingen.

'Als je een sterk sociaal vangnet hebt, gaat het goed.'

Ook gaven ouders aan dat het afhankelijk is van je eigen sociale netwerk. Het is ook afhankelijk van waar je woont. Hierbij worden de verschillen tussen dorp en stad benoemd. Er wordt in dit kader ook gesproken in verschillende gesprekken over de rechten van de LHBTI-gemeenschap. Ouders hadden gehoopt dat we al verder waren in de acceptatie van de gemeenschap, maar dat we echt nog helemaal nog niet zo tolerant zijn als dat we ons voordoen.

Andere cijfers

Het geboortecijfer daalt verder naar 1.43 in 2023.¹ Uit onderzoek² van Kidsrights en Kids Youth NL blijkt dat jongeren levensplannen, zoals het krijgen van kinderen, uitstellen omdat ze niet kunnen verhuizen. Ook ervaren ze veel stress door het woningtekort en de torenhoge prijzen. Het aanbod is laag, de prijzen zijn hoog en er is weinig informatie beschikbaar die helpt tijdens de zoektocht naar een kamer of woning. De jongeren die wel een huis vinden, ervaren veel stress door de hoge prijzen van huur of hypotheek. Kidsrights pleit voor een actieplan.³

'Het is zo duur hier dat je wel 100x moet nadenken voor je een kind wil.'

Uitdagingen voor gezinnen

'De grootste uitdaging is jezelf niet teveel wegcijferen. Qua quality time en mentaal welzijn. Het gezin staat nooit uit.'

Belangrijkste bevindingen

De hoge druk en verwachtingen die ouders ervaren, komen voort uit een combinatie van financiële, sociale factoren en tijdsdruk. Er is een brede behoefte aan ondersteuning en oplossingen om de balans tussen werk, gezin en persoonlijk welzijn te verbeteren. Dit geldt des te meer voor ouders die geconfronteerd worden met grotere uitdagingen. Zij spreken over strijden of zelfs overleven.

Opvallend is dat er voor het eerst gesproken wordt over de prestatiedruk op ouders zelf.

¹ Cijfers over geboorte | Nederlands Jeugdinstituut

² State of Youth NL roept nationale politiek op tot actie - Stichting KidsRights

³ Jongeren die nog thuis wonen stellen levensplannen uit, actieplan bepleit

Vragenlijst

Wat zijn jouw grootste uitdagingen?

Ouders geven aan dat hun grootste uitdagingen zijn:

- 62% Te weinig tijd (voor mezelf, mijn partner)
- 59% Stijgende kosten voor energie, boodschappen, sport, clubs
- 45% Balans tussen werk, gezin & zorgtaken
- 38% Weinig/geen tijd voor vrienden en familie, ontspanning
- 35% Druk en verwachtingen vanuit mezelf over goed ouderschap
- 35% Structureel slaapttekort of gebrek aan energie
- 34% Stress van mijn werk, hoge werkdruk

Als je dit uitsplitst voor ouders met een laag inkomen ziet het er als volgt uit:

- 82% Stijgende kosten voor energie, boodschappen, sport, clubs
- 55% Te weinig tijd (voor mezelf, mijn partner)
- 46% Weinig/geen tijd voor vrienden en familie, ontspanning
- 44% Structureel slaapttekort of gebrek aan energie
- 41% Druk en verwachtingen vanuit mezelf over goed ouderschap
- 40% Parttime werken of minder uren werken is financieel niet haalbaar
- 39% Weinig/geen tijd voor sport, cultuur, uitgaan

'Doordat mijn ouders ook fulltime moeten werken is het voor mij lastig om mijn kinderen minder naar de opvang te doen. Doordat de kosten in Nederland zo hoog zijn voor boodschappen en wonen, kan ik niet minder werken. Ik ben een alleenstaande moeder en moet daarom alles alleen doen. Dit zorgt ervoor dat ik minder tijd met mijn kinderen kan doorbrengen.'

Ten opzichte van 2024 valt het op dat de 'druk en verwachtingen' zo'n hoge positie heeft ingenomen. In voorgaande jaren was dit nauwelijks een onderwerp. De uitdagingen laten verder zien dat de financiële druk hoog is en dat de vrije tijd onder druk staat.

'Alle ballen hoog houden en voldoen aan alle sociale verplichtingen/druk.'

Bij de open vragen (7.371 respondenten) constateren we de volgende ontwikkelingen:

1. Combinatie werk, gezin en zorg: Financieel gezien zorgen de hoge kosten van kinderopvang en levensonderhoud voor een zware last, waardoor ouders vaak beide inkomens nodig hebben om rond te komen. Dit leidt tot een gebrek aan tijd voor zichzelf en voor het gezin. Er is weinig flexibiliteit bij werkgevers en in voorzieningen. Ouders vragen zich af of ze het gezinsleven nog wel kunnen betalen.
2. Gezondheid, prestatiedruk en stress: Ouders voelen een grote mentale druk om op alle fronten te presteren, zowel op het werk als thuis, wat kan leiden tot stress en het gevoel tekort te schieten. Sociaal gezien, zijn er hoge verwachtingen om zowel een succesvolle carrière als goede ouder te zijn, wat bijdraagt aan het gevoel van overbelasting. Ouders spreken over mentale gezondheid, burn-out en slaapttekort en de gevolgen daarvan op hun relatie met hun kind en partner. Maar ook over hun wens om het anders in te richten.

‘De balans vinden is echt heel moeilijk, het gevoel van al tekort schieten wanneer je nog niet eens wat tijd of energie voor jezelf hebt genomen.’

3. Ondersteuning, voorzieningen en hulp zijn beschikbaar, maar de complexiteit van het aanvragen van toeslagen en de bureaucratie kunnen extra druk veroorzaken. Deze factoren samen creëren een uitdagende omgeving voor ouders die proberen een balans te vinden tussen hun verantwoordelijkheden op het werk en thuis.

‘Dat ik mezelf verlies aan het ouderschap’

Groepsgesprekken

In de gesprekken met ouders wordt het beeld bevestigd dat ouders onder druk staan door de combinatie van werk, gezin en zorg en de sociale verwachtingen die de maatschappij en ouders zelf hebben. Er wordt ook naar ouders zelf gekeken. Ouders streven naar het perfecte ouderschap in een maakbare wereld. Ouders moeten ‘goede ouders’ zijn en inspelen op de laatste opvoedtrends en gezondheidstips. Ook sociale media spelen hierin een rol met een opgeruimd huis en lieve kinderen die keurig aan tafel zitten. Een groot contrast met de werkelijkheid bij ouders thuis: door gebrek aan tijd en energie is het huis ontploft en staat het ontbijt van die ochtend nog op tafel. Dit versterkt het gevoel van onvermogen om aan het perfecte plaatje te voldoen.

‘Er is geen ruimte meer om gezin op 1 te zetten. De verwachtingen liggen voor zowel ouders als kinderen te hoog.’

Ouders die niet werken gaven in het gesprek aan dat het zoveel rust brengt door niet te werken. Een moeder vertelde hoe haar kind het nu veel beter doet op school sinds zij is gestopt met werken. Het was ook de leerkracht opgevallen. Ze vroegen zich af wat de kosten zijn van al die werkende ouders voor onze maatschappij?

Ouders met zorgintensieve kinderen of kinderen die om wat voor een reden dan ook uitvallen op school ervaren een grotere last. Zij praten over ‘strijden’. Strijden voor je kind met overheidsinstellingen, scholen, jeugdzorg en leerplichtambtenaren.

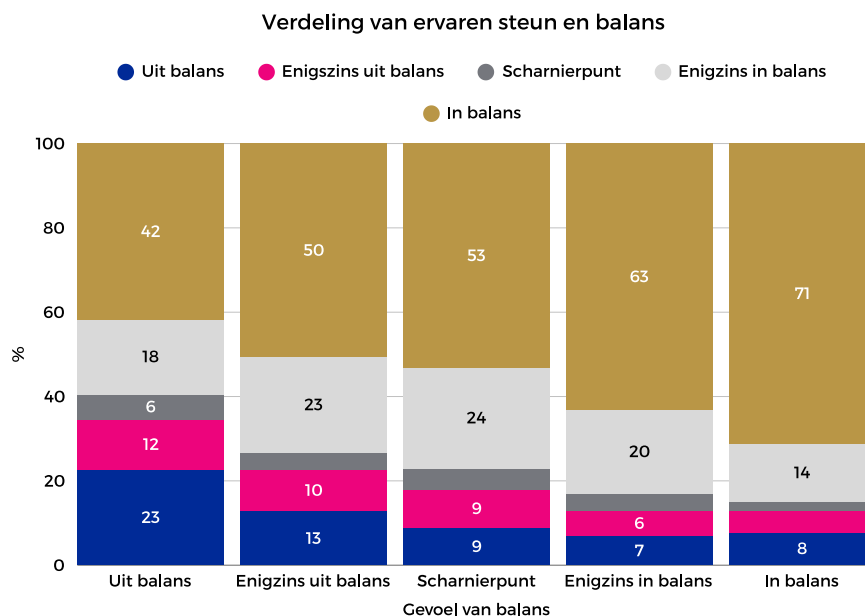
‘We spelen de Eredivisie en de Olympische Spelen tegelijkertijd.’

Ouders ervaren een gebrek aan kennis en informatie over de route die ze moeten nemen om uit te komen bij de beste zorg voor hun kind. Ouders hopen dat hun kind nog positief op hen terug kan kijken, want ze hangen eigenlijk de hele dag boos aan de telefoon om door de laatste bureaucratische rompslomp heen te komen. Zij uiten ook hun zorgen over de ouders die niet bij monde zijn of de route weten om de zorg te krijgen voor hun kind. Een ouder vertelde alle casemanagers opgeteld te hebben. Het waren er ruim 70. Sinds de decentralisatie is er niet één plek waar je naartoe kunt. Het zijn allemaal loketten, professionals en aparte instanties.

Alleenstaande ouders zijn het strijden voorbij en spreken over ‘overleven’. Ze vragen zich af wanneer het ooit ophoudt en maken zich zorgen over hun eigen gezondheid, want als zij ziek worden, dan is er niemand om voor hun kind te zorgen. Ze leven continu in angst. Zoals een moeder zei: ‘Ik sta altijd aan.’ Een ander zei: ‘Het is maar hopen dat je kind goed terechtkomt.’

Algemene cijfers /media

Uit de laatste peiling met⁴ Balansmeter blijkt dat 40% van de ouders aangeeft uit balans te zijn als het gaat om wat het ouderschap van hen vraagt (draaglast) en wat zij aankunnen (draagkracht). Voor alleenstaande ouders ligt dit percentage hoger, op 51%. Gemiddeld geven ouders hun ervaren balans een 5,5 op een schaal van 10. Alleenstaande ouders geven een 4,9. Een belangrijke uitkomst die naar voren komt in onderstaand figuur, is dat ouders die meer informele steun ervaren beter in balans zijn. Dit onderstreept het belang van sociale steun bij het versterken van de draagkracht van ouders.

Uit een jaar media-analyse blijkt dat gezinnen in Nederland onder toenemende druk staan door financiële, maatschappelijke en opvoedkundige uitdagingen. Financiële stress voert de boventoon, met toenemende gebruik voedselbank, armoede en oplopende schulden onder jongeren.

Ouders balanceren tussen basisbehoeften en steun aan hun kinderen. Daarnaast beïnvloeden bevolkingsdruk, toerisme en schoolsluitingen de leefkwaliteit, terwijl de combinatie van werk en gezinsleven steeds lastiger wordt. Opvoedkundig gezien maken trends als curlingouderschap kinderen minder weerbaar, en sociale media zorgen voor spanningen rondom schermgebruik.

Ouders ervaren extra druk door culturele verwachtingen van 'perfect ouderschap', met gevoelens van tekortschieten als gevolg. In de media worden ouders vaak neergezet als kwetsbaar, overbelast en onvoldoende ondersteund. De boodschap: ouders staan onder grote druk door factoren buiten hun invloed, terwijl de maatschappelijke verwachtingen hoog blijven.

4 Veel ouders ervaren disbalans tussen draagkracht en draaglast - NCJ

Zorgen van gezinnen

'De dreigende oorlog in Europa en stijgende kosten. Daarom meer uitdagingen qua balans en financiële mogelijkheden en als reactie daarop meer individualisering en negativiteit op sociale media'

Belangrijkste bevindingen

Ouders maken zich grote zorgen over de toekomst. Hierin spelen verschillende factoren een rol: geopolitieke verhoudingen, verharding van de maatschappij, veiligheid op straat en social media. Ze hebben er echter in hun beleving geen invloed op en dat maakt ze onzeker over de stand van de wereld en de toekomst van hun kinderen.

Ze kijken naar de overheid en instanties om betere ondersteuning te bieden, maar zoeken het ook dichtbij huis in hun eigen gemeenschap.

Vragenlijst

'De wereld staat in de brand. Ik ben benieuwd hoe dit verder gaat, ook voor de toekomst van mijn kleine. Niet alleen internationale spanningen, maar ook de krapte op de woningmarkt, prijzen van studies, het veranderende klimaat en de risico's die nieuwe technologie met zich meebrengt.'

Waar maak jij je als ouder momenteel de meeste zorgen over?

De top 5 waar ouders zich de meeste zorgen over maken is:

1. Oorlog, internationale spanningen en veiligheid 49%
2. Sociale media en online risico's 48%
3. Balans tussen werk, gezin en zorgtaken 45%
4. Veiligheid (op school, straat, online, verkeer) 39%
5. Kinderopvang (betaalbaarheid en toegankelijkheid) 38%

Als je dit uitsplitst voor ouders met een laag inkomen, ziet het er als volgt uit:

1. Financiële zekerheid (inkomen, kosten, schulden, pensioen) 59%
2. Balans tussen werk, gezin en zorgtaken 48%
3. Betaalbaar wonen en woningmarkt 46%
4. Veiligheid (op school, straat, online, verkeer) 45%
5. Oorlog, internationale spanningen en veiligheid 39%
6. Sociale media en online risico's 39%

In 2024 zag deze top 5 er anders uit:

Kwaliteit onderwijs 52%
Duurzaamheid/ milieu 47%
Gas en energieprijzen 40%
Woningmarkt 39%
Oorlog 37%

Bij de open vragen (4.248 respondenten) zie je deze antwoorden duidelijk terug. We zien een aantal trends:

1. Toekomst en geopolitieke verhoudingen; Ouders ervaren de individualisering en de dreiging in de wereld en vragen zich af hoe de toekomst van hun kind er uit ziet. De invloed die ze er zelf op hebben is beperkt. Dit zorgt voor een gevoel van onmacht en onzekerheid.

'De staat van de wereld waarin mijn kind opgroeit vind ik het meest spannend, dus polarisatie en individualisering. Dit ligt grotendeels buiten mijn cirkel van invloed, dus voelt als overmacht.'

2. Social media: Ouders benoemen met grote regelmaat de zorgen en onmacht die ze ervaren over sociale media. Ze hebben geen invloed op sociale media en de gevolgen ervan op hun kind. Ze voelen zich nauwelijks beschermd door de overheid door het uitblijven van strengere regelgeving voor techbedrijven. Zij worstelen zelf met opvoedingsvragen, gebrek aan tijd en kennis over sociale media en het stellen van grenzen.

'Je kunt niet 24 uur met je kind meekijken.' 'Ik heb er geen zicht op en geen tijd om dat allemaal te controleren.'

3. Veiligheid: Ouders maken zich zorgen over de veiligheid in de wereld en op straat. De relatief veilige wereld waar ze zelf in opgroeiden is er niet meer. De politieke verhoudingen zijn anders. De maatschappij is verhard. De polarisatie staat haaks op de manier waarop ze hun kind willen opvoeden. De grote hoeveelheid aan verkeersbewegingen, het gebrek aan veilige speelplaatsen en de haat op straat wordt gezien als risico.

4. Financiële druk: Ook hier zien we de kosten van het gezinsleven terugkomen in combinatie met de zoektocht naar balans tussen werk, gezin en zorg. De kosten van wonen, boodschappen en kinderopvang zorgt voor een hoge druk op het gezin. Ouders moeten meer werken om alles te kunnen betalen.

'Door de stijgende onveiligheid op straat en via media, wil ik meer tijd hebben om mijn kind goed op te voeden en zich weerbaar te maken waar nodig. Maar door de stijgende prijzen van de auto, de supermarkt en dergelijke, moet ik eigenlijk juist iets meer gaan werken in plaats van minder. Mijn zorg is of ik wel in staat ben te bieden wat mijn kind echt nodig heeft in deze tijd en maatschappij.'

5. Opvoeding en ouderschap: Door de financiële druk en de noodzaak om meer te werken om die druk het hoofd te bieden, twijfelen ouders aan de tijd die ze ervoor hun kind kunnen zijn. Ze stellen vragen bij hun beschikbare tijd voor het gezin en de opvoeding van hun kinderen. Ze worden geconfronteerd met maatschappelijke vraagstukken en hoe ze hun kind weerbaar kunnen maken.

'Algemene zorgen over de staat van de wereld: ik ben bang dat mijn kindje opgroeit in een wereld die harder is dan die uit mijn jeugd, met minder gelijkheid en meer racisme en haat.'

6. Klimaat: Ouders maken zich zorgen over de klimaatverandering en het gebrek aan actie om klimaatverandering tegen te gaan. Ze vragen zich af in wat voor een wereld hun kinderen en generaties daarna leven.

De zorg dat mijn dochter zich staande moet houden in een samenleving die minder vanzelfsprekend veilig en welvarend zal zijn dan die waarin ik zelf opgroeide.

Wat en/of wie heb je nodig om je zorgen te verminderen?

Bij deze open vraag (4.320 respondenten) passeert er veel de revue:

1. Overheid: De overheid kan een rol spelen om beter en consistent beleid te maken dat ondersteunend is aan ouders en kinderen. Concreet beleid en actie, betaalbaarheid van regelingen en boodschappen, informeren van ouders en betere voorzieningen faciliteren, worden genoemd op het gebied van wonen, zorg, klimaat, veiligheid en gezinsondersteunende regelingen zoals kinderopvang en verlof.
2. Instanties: Verschillende instanties zouden betere ondersteuning kunnen bieden. Instanties zoals gemeente, geestelijke gezondheidszorg en jeugdzorg worden genoemd in het kader van de verscheidenheid van loketten en bureaucratie.

'De hulp van het jeugdteam is nodig. Maar die maken het zo'n onnodig zware taak qua dingen die afgevinkt moeten worden eer ze er nog eens een keer naar zouden willen kijken. Is gewoon ontmoedigingsbeleid richting ouders.'

3. Geopolitieke verhoudingen: De politieke situatie in de wereld wordt genoemd, maar tegelijkertijd wordt aangegeven dat ouders zelf daar geen invloed op hebben. Het zorgt echter wel voor een machteloos gevoel. In welke wereld voeden wij onze kinderen op?
4. De maatschappij: De maatschappij is verhard en is gericht op het individu in plaats van naar elkaar om te kijken. Ouders zijn op zoek naar een gemeenschap waar ze elkaar kunnen ontmoeten en waar het niet gaat om 'ikke, ikke, ikke'.
5. Werkgevers, onderwijs en kinderopvang: Ouders hebben behoefte aan begrip en flexibiliteit van hun werkgever en collega's, onderwijs en kinderopvang om het balanceren tussen werk, gezin en zorg wat makkelijker te maken.

'Het ligt allemaal niet direct in onze handen; we hebben er geen controle over. En met een kleintje ben je veel meer bewust over de toekomst. Minder zorgeloos als voorheen :)'

Groepsgesprekken

In de open gesprekken hebben we ouders gevraagd waar ze wakker van liggen. De antwoorden zijn divers maar geven een duidelijk beeld over de diversiteit in zorgen van ouders. Alleenstaande ouders spraken vooral over hoe ze het allemaal geregeld moesten krijgen. Ze omschrijven het als een hamsterrad waarin je blijft rennen. Ze hebben zich erbij neer moeten leggen dat ze geen invloed hebben. De eerdergenoemde overlevingsstand en alle zorgen en taken die slechts op hun schouders rusten wegen zwaar.

Ouders die in het onderwijs werken op een school in een aandachtswijk maken zich zorgen over de kinderen in de klas. Een dubbeltje wordt geen kwartje in Nederland. Het maakt uit wie je ouders zijn en of je een kruwagen hebt. Ze hebben zelf al moeite om dingen uit te zoeken of te regelen en dat met een goede opleiding. Hoe moet dat voor ouders zijn die getypeerd worden als lage SES? Zij zijn bang voor brieven van de overheid en begrijpen de Parro-berichten van school al niet. Ze maken zich verder zorgen over een breed

scala aan onderwerpen: woningen, toegang tot alcohol, drugs, wiet en vapes. Hoe makkelijk het is om aan deze dingen te komen en hoe makkelijk kun je er ook geld mee verdienen? Het is de normalisatie van dingen die niet normaal zijn. Even een pilletje slikken om een toets te halen.

De moeders die thuis voor de kinderen zorgen, maken zich zorgen over het gebrek aan aandacht voor kinderen in onze maatschappij. Ouders moeten werken waardoor er te weinig oog is voor de kinderen. 'Er zijn' voor kinderen betekent dat je als ouder bepaalde keuzes moet maken in verschillende fases van het leven. Ook constateren zij de grote mate van individualisering in de maatschappij. Alles is gericht op 'ik'.

Ouders met een kind dat uitvalt in het onderwijs vertellen vooral over de bureaucratie, onnavolgbare routes, wachtlijsten, WMO en de vele loketten. De zoektocht naar oplossingen houdt hen wakker. Ook geven ze aan dat het een eenzame zoektocht is. Er is niemand die je echt even door de bomen het bos helpt zoeken. Hun enige wens is dat het goed gaat met hun kind. Ook social media, mentale gezondheid en andere eigentijdse ontwikkelingen zoals FOMO van zowel kinderen als jonge ouders en prestatiedruk passeren de revue.

'Waar ik wakker van lig? Dat het goed komt met mijn kind.'

Ouders met een zorgintensief kind maken zich zorgen over hoe ze de zorg voor hun kind kunnen dragen.

'Wat als ik er niet meer ben of ineens doodga, wie zorgt er dan voor mijn kind? Het is heel erg maar ik gun mijn kind aan niemand.'

Werkende ouders spreken in dit geval over hun eigen mentale gezondheid. Houden ze het zelf nog wel vol? Ze ervaren druk om een goede ouder te zijn, werk, gezin en zorg te combineren, een leuke partner te zijn, een opgeruimd huis te hebben en de laatste opvoedtechnieken te volgen. Het is een onhaalbare kaart, maar ze weten niet goed hoe ze het kunnen omdraaien.

Media

Een jaar media-analyse laat zien dat Nederlandse gezinnen met groeiende zorgen kampen, vooral door financiële druk, maatschappelijke verwachtingen en opvoedkundige dilemma's. Ouders maken zich zorgen over de hoge kosten van kinderopvang, zwemlessen en boodschappen, wat leidt tot schuldgevoel en het vermijden van hulpverlening.

Tegelijkertijd groeit de angst voor de mentale gezondheid van kinderen door schermgebruik, cyberpesten en schadelijke online content. Ouders voelen zich vaak machteloos en onvoldoende ondersteund door instanties als jeugdzorg. Veiligheidszorgen, zoals online radicalisering en illegale handel op scholen, versterken het gevoel van kwetsbaarheid.

Daarnaast ervaren ouders toenemende sociale controle en intolerantie tegenover kinderen in openbare ruimtes, wat extra druk legt op hun opvoedersrol. In de media worden ouders neergezet als bezorgd, soms overbelast en worstelend met schuldgevoelens, vooral moeders, als ze niet voldoen aan maatschappelijke normen. Het beeld is er één van constante spanning en onzekerheid.

Voorzieningen voor gezinnen

'De kinderopvang is veel te duur, veel te lange wachttijden voor geestelijke gezondheidszorg, het openbaar vervoer is in Zeeuws Vlaanderen heel slecht geregeld. Er zouden veel meer speelplaatsen gemaakt moeten worden. Wij wonen tegenover een schitterend veld, hier hebben ze de speeltoestellen weggehaald.'

Belangrijkste bevindingen

Het huidige systeem van voorzieningen sluit niet goed aan bij de behoeften van ouders en gezinnen. Er zijn te veel professionals en instanties betrokken, waardoor het systeem bureaucratisch, onduidelijk en ondermaats is. Het beleid van de overheid faalt in het adequaat ondersteunen van ouders. De kosten en toegankelijkheid van voorzieningen, vormen een grote belemmering.

Vragenlijst

Vind jij dat Nederland voldoende voorzieningen heeft die ouders en gezinnen ondersteunen?

Voorzieningen zijn bijvoorbeeld verlofregelingen, onderwijs, kinderopvang, financiële ondersteuning (kinderbijslag bijv.) en toeslagen, plekken voor jongeren en kinderen om te chillen of te spelen.

63% van de ouders vindt dat Nederland voldoende voorzieningen heeft om gezinnen te ondersteunen. 37% vindt de voorzieningen onvoldoende. In 2024 gaf 43% (in 2023: 30%) aan dat Nederland voldoende voorzieningen had. 52% (in 2023: 60%) van de ouders gaf aan dat het beter kon en 4% (in 2023: 10%) gaf aan dat de voorzieningen onvoldoende waren.

Een vergelijking met 2024 is echter lastig, omdat toen andere antwoordopties zijn gebruikt. In 2025 konden ouders alleen kiezen tussen "voldoende" of "onvoldoende", terwijl er in 2024 ook ruimte was voor een genuanceerder antwoord. Dit verklaart deels waarom het percentage ouders dat voorzieningen voldoende vindt, hoger lijkt dan vorig jaar. Hierdoor kan de tevredenheid in 2025 overschat zijn. De verschillen tussen 2024 en 2025 moeten daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

De volgende voorzieningen worden als goed ervaren: In 2024 zag deze er als volgt uit:

1. Consultatiebureaus 79%	1. Kraamzorg 72%
2. Kraamzorg 77%	2. Onderwijs 66%
3. Opvoedadvies en ondersteuning 70%	3. Jeugdgezondheidszorg/ consultatiebureau 65%
4. Vervoer en verkeer 67%	4. Gezondheidszorg 58%
5. Speelplaatsen voor kinderen 67%	5. Speelplaatsen voor kinderen 52%
6. Onderwijs 63%	

De volgende voorzieningen hebben verbetering nodig: In 2024 zag deze er als volgt uit:

1. Geestelijke gezondheidszorg 70%	1. Kinderopvang 46%
2. Jeugdzorg 69%	2. Schooltijden die beter aansluiten bij werktijden 43%
3. Kinderopvang 55%	3. Verlofregelingen 42%
4. Verlofregelingen voor ouders 47%	4. Aandacht voor mentale gezondheid 41%
5. Financiële steun en toeslagen 47%	5. Financiële ondersteuning 35%
6. Chillplaatsen/ voorzieningen voor jongeren 46%	6. Andere werktijden 33%
7. Zorgvriendelijk beleid bij werkgevers 44%	7. Jeugdzorg 32%

Kraamzorg en consultatiebureaus scoren al jaren hoog, wat logisch is gezien de samenstelling van de respondenten die hier het meest gebruik van maken. Onderwijs blijft relatief stabiel in waardering. Opvallend is dat jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg in 2025 duidelijk hoger op de lijst staan dan in eerdere jaren. Kinderopvang en verlof blijven over de jaren een belangrijk aandachtspunt, waarbij de ontevredenheid hierover lijkt toe te nemen.

'Nederland is niet per se op gezinnen ingericht maar je wordt ook niet echt belemmerd in activiteiten als je een gezin hebt.'

Voor de ouders die deze vragenlijst hebben ingevuld lijken de voorzieningen in de vroege levensfase van het kind dus grotendeels toereikend. Dat betekent echter niet dat alle ouders in Nederland tevreden zijn, of dat er geen zorgen zijn in latere levensfasen of onder andere groepen gezinnen.

'Chillplaatsen: er is veel aandacht voor kinderen, maar weinig plekken in de omgeving waar ook jongeren kunnen chillen buiten het zicht van volwassenen.'

De volgende voorzieningen worden gemist:

1. Advies over omgaan met stress en ouderschap 24%
2. Informatie en steun combinatie werk, zorg en ouderschap 22%
3. Veiligheid (in de buurt, op school, online) 20%
4. Ontmoetingsplekken voor ouders 16%
5. Ondersteuning / informatie over opvoeden en ontwikkeling 14%

'Zorgvriendelijk beleid werkgevers: indien je kind ziek is blijkt het toch lastig te zijn om thuis te zijn en dienen vrije dagen opgenomen te worden. Echter zijn die vrije dagen ook nodig om op te laden gedurende het jaar.'

In de open antwoorden (3.553 respondenten) zien we veel diversiteit, maar er zijn een aantal antwoorden die met grote regelmaat terugkomen:

1. Hoge kosten: De kosten voor verschillende voorzieningen spelen parten in de toegankelijkheid voor ouders en kinderen. Kinderopvang wordt hierbij het vaakst genoemd. Ook wordt de hoogte van

inkomens in dit kader benoemd. Voor de lage inkomens zijn de vergoedingen onvoldoende. De middeninkomens vallen elke keer net buiten de boot.

‘Het ouderschapsverlof is alleen te gebruiken voor mensen die 30% van hun inkomen kunnen missen.’

2. Falend beleid: Beleid om ouders te ondersteunen schiet tekort. Verlofregelingen, de kinderopvangtoeslag en het aantal uren kraamzorg worden bijvoorbeeld genoemd. De overheid moet, volgens ouders, meer rekening houden met ouders en gezinnen in beleid wat ze opstellen. Veel beleid lijkt tegenstrijdig en onvoldoende ondersteunend.

‘De overheid heeft met de juiste intenties het 18 nix beleid ingevoerd. Helaas is daarbij over het hoofd gezien dat er voor de jeugd in tussenliggende periode weinig plekken zijn om samen te komen.’

3. Woningmarkt: Het gebrek aan woningen, de kosten van woningen en het vinden van een geschikte woning voor gezinnen en studenten zorgt voor stress. Het belemmert gezinnen om gezin te kunnen zijn. Jongeren kunnen het huis niet uit. De problemen op de woningmarkt hebben invloed op het aantal baby's dat wordt geboren. Ouders stellen het starten van een gezin of het krijgen van een volgend kind uit (of af) bij gebrek aan een goede gezinswoning.
4. Toegang tot voorzieningen: Ouders hebben om diverse redenen het gevoel dat voorzieningen niet toegankelijk zijn. Wachtlijsten in verschillende sectoren beperken de toegang tot zorg. In dit kader wordt vaak verwezen naar personeelstekorten en de lage salarissen voor zorgprofessionals. Voor ouders in de regio speelt ook afstand tot de voorzieningen een belangrijke rol. Ouders noemen ook met grote regelmaat de onveiligheid op straat en het gebrek aan goede speelplekken. Hierdoor durven ze hun kind niet buiten te laten spelen.

‘De jeugdzorg is verschrikkelijk. Overal loop je weer tegen een muur aan.

Opvallend is dat wij de auto zoveel ruimte geven ten koste van fietsen en wandelen. Dit zorgt er bij ons voor dat [jonge] kinderen niet zelf naar school kunnen fietsen. Ik maak mij hier zorgen over omdat dit de autonomie en ontwikkeling van mijn kinderen niet goed beïnvloed. In mijn eigen jeugd [80] ging ik zelf met de fiets naar de basisschool - ik merk dat ik het erg vind dat ik mijn kinderen die vrijheid niet kan geven.’

5. Systeem: Het systeem in zijn geheel sluit niet aan bij de behoefte van ouders en gezinnen. Veel professionals, veel instanties, een gebrek aan informatie, bureaucratisch en ondermaats. ‘Het hele toelagensysteem is onduidelijk’ en stimuleert niet om meer te gaan werken. Het onderwijs gaat uit van het gemiddelde kind, terwijl ouders zich afvragen wat een gemiddeld kind is. De jeugdzorg kent te veel casemanagers.

‘Het moet vooral duidelijker, makkelijker en beter overzien te worden. Er zijn nu veel te veel losstaande instanties en verschillende toeslagen waar je in moet verdiepen.’

Groepsgesprekken

Bij de gesprekken met ouders werd opnieuw de bureaucratie genoemd bij de vele instanties. De decentralisatie heeft ervoor gezorgd dat er niet één plek is waar je naartoe kan. Het vinden van de juiste route of het juiste loket is daarom een uitdaging op zich. Vooral voor ouders die niet bij monde zijn, de taal niet spreken, in armoede leven of zich in een andere kwetsbare situatie bevinden. Ouders vragen zich af of al die professionals naast hen staan of tegenover hen. Bureaucratie, controles en regels nemen tijd en geld in beslag van zowel ouders als professionals. Wat weegt dit op tegen de kosten? Soms, geven ze aan, heb je een parel ertussen zitten. ‘Zij houden je op de been maar het is wel zoeken met een zaklamp naar deze professional die naast je staat.’

‘Ik ben een regelrobot, faciliteerder en ajiinzeiker om voor mijn kind op te komen.’

Het systeem is ook zo ingericht dat er aandacht is voor het kind en niet voor het gezin eromheen. Het gezin staat niet centraal, het draait alleen om de zorg van het kind. Maar als het niet goed gaat met de ouder, kan deze ook niet voor het kind zorgen. Ouders geven aan het gevoel te hebben niet gehoord of gezien te worden. Je moet een grote waffel hebben, erop zitten en durven te vragen, maar dit is tegelijkertijd ook heel kwetsbaar.

‘Met simpele aanpassingen kan je veel gedoe voorkomen. Het begint met vertrouwen. Het geld wat je dan uitspaart, is meer dan dat het nu kost. Stop met al die controles. Je vraagt niet voor de lol een speciale bus aan voor je kind.’

Ouders willen simpelweg een persoon of een plek waar je terecht kan. Steeds vaker constateren ze dat er wordt gesproken over de pedagogische basis, maar als professionals elkaar niet eens weten te vinden en samenwerken, hoe kunnen ouders dan bouwen op een pedagogische basis. Als de huisarts zegt dat het kind thuis moet blijven, krijg je de leerplichtambtenaar op je dak. Ze krijgen bovendien geld voor het kind, niet voor de ouder. ‘Er is geen DBC voor ouders.’

Verder vertellen verschillende ouders in diverse gesprekken dat het onderwijssysteem in Nederland ingericht is op het gemiddelde kind en niet op kinderen daarbuiten. Kinderen moeten in een malletje passen. Dit zorgt voor frustratie omdat hun kind ‘anders’ zou zijn en ze niet het onderwijs krijgen wat ze verdienen. Ook geven ouders met een kind op het MBO dat ze vaker thuis zijn dan op school. Er is geen structuur en veel uitval. Je krijgt als ouder geen enkele informatie. Ook ervaren ze ongelijkheid. Zo mag je over het MBO 10 jaar doen of krijg je in het speciaal onderwijs geen diploma. Ook als je kind met WMO 18 wordt, is er niets. Ouders geven verder aan dat ze graag veel meer aandacht voor mentale gezondheid in het onderwijs willen zien. Hoe werkt het brein?

Ouders met een zorgintensief kind voelen zich zeer afhankelijk van de professional die tegenover ze zit. Zij hebben de macht in handen om hen zaken te onthouden of te gunnen. Zo gaf een ouder aan dat een professional had gezegd dat ze al zoveel hulpmiddelen had voor haar kind. En dat ze er toch nog patent uitzag met een beetje mascara op. Dus zo slecht zou het wel niet gaan. Ook was er een voorbeeld dat de professional had gesuggereerd dat ze wel met haar man kon blijven samenwonen ondanks de scheiding, want dat was veel makkelijker. Nu moest de gemeente een nieuw huis opnieuw zorgvriendelijk maken voor haar kind.

‘Je mag elke professional eeuwig dankbaar zijn.’

Werkende ouders vinden dat veel voorzieningen goed zijn, maar onvoldoende. De kosten van de kinderopvang zijn hoog en de overheid laat zwabberend beleid zien. Er wordt van alles beloofd maar niet nagekomen. Hoe moeten ouders daar hun leven op inrichten? Werkende ouders geven aan blij te zijn met de uitbreiding van het verlof, maar het is onvoldoende door de 70% vergoeding. Dit is voor ouders met een laag inkomen gewoon niet op te hoesten, zeker niet in deze periode van het leven. Ook schooltijden en studiedagen worden genoemd als ingewikkeld. Ze zijn niet van deze tijd en hebben een grote maatschappelijke impact, denk alleen al aan files.

‘Tegenwoordig heeft de kinderopvang ook studiedagen en die komen natuurlijk niet overeen met de school. Ik heb al niet genoeg vakantiedagen op mijn werk voor alle vakanties. Hoe denk je dat ik dit weer moet oplossen?’

Ouders die werken op een school in een aandachtswijk geven aan dat er veel voorzieningen zijn, maar niet passend bij alle groepen ouders. Zo geven ze aan dat er hulp is in de bibliotheek, waar je terecht kunt voor vragen, maar dan moet je dat ook wel durven. Door de toeslagaffaire zijn mensen bang geworden. Ook de VVE wordt genoemd. Als ouders een VVE indicatie voor hun kind krijgen wordt dit ervaren als dat de ouder niet kan opvoeden omdat ze geen opvoeding hebben en zo slaan we de plank mis.

Algemene cijfers/ media

Uit onderzoek⁵ blijkt dat kinderen die naar de kinderopvang gaan, minder last hebben van zaken die psychologen 'externalisatie' en 'internalisatie' noemen: druk, onaangepast en confronterend gedrag komen minder voor, evenals depressieve gevoelens, angsten en fobieën. Dat blijkt uit een groot onderzoek in vijf Europese landen, waaronder Nederland.⁶

Steeds meer kinderen gaan naar de formele opvang, en steeds meer mensen vinden dat ook goed voor kinderen. Toch is nog altijd een meerderheid van de Nederlandse bevolking er niet van overtuigd dat een kinderdagverblijf goed is voor baby's. De meeste mensen zien moeders bij voorkeur drie dagen of minder werken, zeker bij baby's en peuters, en vaders vier of vijf dagen. In de praktijk werken vaders en moeders meestal meer.⁷

‘Te grote klassen, steeds meer digitaal, maar weinig persoonlijke aandacht voor de kinderen.’

Uit de Staat van de Ouder 2025 van Ouders & Onderwijs blijkt dat volgens ouders een klas tussen de 16 en 25 kinderen ideaal is. Ruim een derde van de kinderen zit echter in een klas met meer dan 25 leerlingen. Zo'n grote klas heeft niet alleen invloed op de onderwijskwaliteit, maar ook op het plezier en de veiligheid. Ouders geven aan dat hun kind minder plezier heeft en minder vaak een veilige omgeving ervaart.⁸

Uit een jaar media-analyse blijkt dat Nederlandse gezinnen grote zorgen hebben over de toegankelijkheid, betaalbaarheid en betrouwbaarheid van voorzieningen zoals onderwijs, kinderopvang en gezondheidszorg.

5 Early childcare arrangements and children's internalizing and externalizing symptoms: an individual participant data meta-analysis of six prospective birth cohorts in Europe - The Lancet Regional Health

6 Kinderopvang heeft positief effect, kinderen minder druk en minder depressief

7 Samenvatting - Emancipatiemonitor 2024 | CBS

8 <https://oudersenonderwijs.nl/wp-content/uploads/2025/04/De-Staat-van-de-Ouder-2025.pdf>

Financiële drempels, zoals hoge kosten voor zwemlessen en digitale hulpmiddelen, vergroten de ongelijkheid tussen gezinnen.

Ouders ervaren stress door personeelstekorten en lange wachtlijsten in jeugdzorg en kinderopvang en voelen zich machteloos tegenover bureaucratie. Ook huisvesting vormt een knelpunt: veel gezinnen vinden geen passende woning. Bestaande verlofregelingen en opvangsystemen sluiten vaak niet aan bij tweeverdieners, waardoor werk en gezin moeilijk te combineren zijn.

Ouders worden in de media vaak neergezet als afhankelijk van ontoereikende voorzieningen, met weinig inspraak in beleid dat hen direct raakt. Toch tonen lokale initiatieven, zoals gratis peuteropvang en flexibele schoolopvang, aan dat verbetering mogelijk is. Media benadrukken het belang van toegankelijke en gezinsgerichte voorzieningen voor een eerlijker en stabiel gezinsleven.

Politiek en gezinnen

‘Alleen maar korte termijn denken en politiek is tegenwoordig meer: wie het hardste roept krijgt het meest gedaan (ook weerspiegeling van de maatschappij). De overheid moet hier als voorbeeldfunctie optreden.’

Belangrijkste bevindingen

Ouders vinden dat de politiek geen aandacht heeft voor ouders en gezinnen. Er is een dalende trend te constateren ten opzichte van eerdere jaren. De trends en opmerkingen van ouders wijzen op een breed scala aan uitdagingen die ouders ervaren en de behoefte aan meer ondersteuning en aandacht voor lange termijn problemen en het welzijn van gezinnen.

De politiek is volgens ouders te populistisch en te veel bezig met zichzelf in plaats van problemen op te lossen voor hun burgers. Ouders willen daarom actief betrokken worden bij beleid en besluitvormingsprocessen die hun gezin aangaan.

Vragenlijst

Stelling; In de politiek worden gezinnen en ouders op een goede manier vertegenwoordigd.

- 78% vindt dat de politiek gezinnen en ouders niet goed vertegenwoordigd.
- 73% voelt zich niet gehoord en ondersteund door de politiek in de zorgen die ze hebben over de gezondheid, veiligheid en de toekomst van hun kinderen.
- 72% vindt dat de politiek geen maatregelen neemt die hen ondersteunen in hun gezinstaken.
- 66% vindt dat de politiek meer moet doen om hen en hun gezin te ondersteunen in de zorgen die ze hebben.
- 65% voelt zich niet gehoord door de politiek in de zorg- en opvoedverantwoordelijkheid voor hun kinderen

‘De huidige politiek is bijzonder slecht voor gezinnen.’

Dit jaar hebben we meer vragen gesteld over de politiek. In 2024 gaf 67% aan dat de politiek te weinig aandacht had voor gezinnen. 52% gaf aan dat het in de politiek niet over hun gezin ging.

De reacties van ouders bij de open vragen (3.314 respondenten) laten zien dat er een breed scala aan zorgen en kritieken bestaat over hoe de politiek omgaat met gezinnen en kinderen en ouders. De belangrijkste punten zijn:

1. **Betere regelingen:** Veel ouders noemen de hoge kosten van kinderopvang en de beschikbaarheid van opvangplekken. Er is een sterke vraag naar gratis of betaalbare kinderopvang. Ouders vinden ook dat het huidige verlot te kort is en dat er meer flexibiliteit nodig is.

'De hele politieke situatie in de hele wereld is onveilig en het gebakkelei in Nederland draagt niet bij aan een veilig gevoel.'
2. **Financiële druk:** Ouders vinden dat de huidige toeslagen en subsidies onvoldoende zijn, vooral voor middeninkomens. Er is een gevoel dat werkende ouders onvoldoende worden ondersteund. Ook de stijgende kosten van levensbenodigdheden zoals wonen, energie en boodschappen zorgen voor financiële stress.
3. **Onderwijs en zorg:** Er zijn zorgen over de kwaliteit van het onderwijs. Tekorten in zorg en onderwijspersoneel worden genoemd als belangrijke problemen die de kwaliteit van deze diensten aantasten.
4. **Veiligheid en welzijn:** Ouders uiten hun zorgen over de veiligheid van kinderen, zowel fysiek als mentaal. Dit omvat zorgen over internationale verhoudingen, veiligheid op straat, criminaliteit, sociale media en geestelijke gezondheid.
5. **Welzijn van ouders:** Ouders voelen zich vaak overbelast door de combinatie van werk en gezinsverantwoordelijkheden, wat leidt tot stress en mentale gezondheidsproblemen.

Ouders vinden dat er binnen de politiek een grote focus is op de korte termijn en te weinig aandacht besteedt aan lange termijn oplossingen zoals klimaatverandering en onderwijs. Er is bovendien een gevoel dat de politiek te veel gericht is op polariserende onderwerpen en populistische maatregelen, wat leidt tot verdeeldheid en onzekerheid. Ze hebben niet het gevoel gehoord of gezien te worden. Ze noemen het beleid zwalkend omdat er dingen beloofd worden, maar niet worden waargemaakt. Hierbij wordt met regelmaat de gratis kinderopvang genoemd. Ouders willen daarom actief betrokken worden bij beleid en besluitvormingsprocessen die hun gezin aangaan. Ze willen meedoen en meepraten zonder tussenkomst van experts, professionals en consultants.

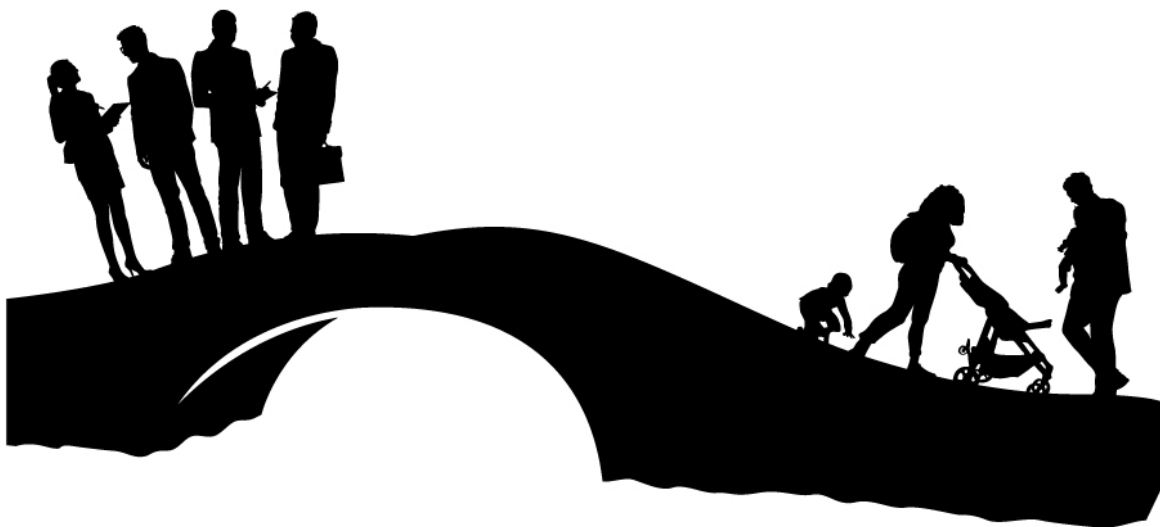
'Aanbevelingen van de commissie herijking ouderschap uit 2016 met aanbevelingen om meerouderschap in de wet te laten verankeren met de bijbehorende rechten en plichten, is door de politiek volledig genegeerd. Mijn gezin (3 ouders) wordt hierdoor voor de wet als niet-bestaand beschouwd.'

Groepsgesprekken

In de groepsgesprekken met ouders kwam ditzelfde beeld naar voren. De politiek is voornamelijk met zichzelf bezig en heeft weinig oog voor de uitdagingen en zorgen van gezinnen. Ouders voelen zich niet gehoord of gezien door de politiek. Ze staan er alleen voor. Alleenstaande ouders gaven aan dat er aan elke tafel in de politiek een alleenstaande ouderexpert zou moeten plaatsnemen, zodat de belangen van alleenstaande ouders vertegenwoordigd worden.

'Als je niet weet wat het betekent om alleenstaande ouder te zijn, kan je er ook niet over beslissen.'

Ouders die op een school in een aandachtswijk werken geven aan dat de decentralisatie dramatisch heeft uitgewerkt. Het is veel te versnipperd en er zijn lange wachtlijsten ontstaan. Als je acute zorg nodig hebt, kun je dit op je buik schrijven. Als je geld hebt, dan regel je het privé, maar als je dat niet hebt....

Moeders die ervoor kiezen om niet te werken gaven aan dat de politiek het vuurtje alleen maar opstookt. Het draagt niet bij aan een samenleving waar we er voor elkaar zijn. Ze geven aan dat kostwinnersgezinnen worden benadeeld door de politiek en dat er een gebrek is aan visie op het arbeidsmarkttekort. Er zijn verschillende dingen die de politiek kan doen om dit tekort op te lossen. Er wordt echter alleen ingezet op dat vrouwen meer moeten werken en te weinig op het ondersteunen van gezinnen waardoor het geboortecijfer weer stijgt. Zo zouden we ook ouders een ouderschapskursus moeten aanbieden vanuit preventie om de kosten van de jeugdzorg te laten dalen.

Werkende ouders uiten hun frustratie over het zwalkende beleid van de overheid in de kinderopvang. Ouders geven aan dat de kinderopvang duur is en dat het hen in hun bestaanszekerheid zou helpen als die kosten omlaag gaan. Dan hebben ze meer ruimte om andere zaken voor hun kind te regelen. Bovendien noemen ze het huidige systeem ingewikkeld. Ze schatten hun inkomen expres hoger in zodat ze geen terugvordering krijgen. De toeslagaffaire heeft hen angstig gemaakt. *'Wat nou als jij ineens zo'n enveloppe op je deurmat vindt?'*

'Er wordt verwacht dat je als moeder meer gaat werken, naar de top gaat, maar er wordt niets gedaan om je daarin te steunen. Ze beloven van alles, maar komen niets na.'

Nederland werd getypeerd als een pleister-plak-land. Als er iets mis is, dan regelen we een kortetermijnoplossing met een pleister en lijkt het heel wat, zoals schoolmaaltijden tegen armoede.

Maar het echte probleem wordt niet opgelost. Het heeft een placebo-effect; We plakken een pleister en daarmee lijkt het heel solidair.

‘Maar ik sluit mijn ogen niet voor nieuwkomers, armoede, mensen zonder eten, laaggeletterd, psychisch of chronisch zieken.’

Media

Uit een jaar media-analyse blijkt dat politiek beleid een grote invloed heeft op gezinnen, maar dat ouders zich vaak niet gehoord of gesteund voelen door beleidsmakers. Thema's als kinderopvang, ouderschapsverlof, zorg, onderwijs en bestaanszekerheid staan centraal.

‘Alhoewel er een hoop goed geregeld is in Nederland voor ouders met kinderen zijn er ook zaken die het lastig maken. Er wordt nog steeds veel vanuit gegaan dat iedereen een sociaal vangnet heeft en de mogelijkheid heeft om dingen thuis op te vangen. Maar tegenwoordig moet je als ouders wel bijna allebei werken om rond te komen. Tel daar dan bij op dat kinderopvang duur is en soms zelf vol, dan word je als ouders al snel aan je lot overgelaten.’

Ouders ervaren regelingen vaak als achterhaald en niet passend bij hun realiteit, vooral bij het combineren van werk en zorg. De belofte van betaalbare kinderopvang stuit op scepsis vanwege personeelstekorten en marktwerking, wat leidt tot onzekerheid. Ook verlofregelingen worden als inflexibel ervaren, vooral voor zzp'ers en lage inkomens, wat zorgt voor ongelijkheid in keuzemogelijkheden.

Politieke besluiten raken daarnaast ethische thema's als vaccinatie en opvoedvrijheid, waarin de overheid worstelt met balans tussen keuzevrijheid en veiligheid. Media schetsen ouders als klemzittend in bureaucratische systemen, met groeiend wantrouwen richting beleid dat als afstandelijk en economisch gestuurd wordt ervaren. Oproepen tot integraler beleid met oog voor de menselijke maat blijven actueel.

Ouderschap, stress en de combinatie werk en gezin

‘Ik heb onderschat hoe veel mentale zorgen erbij komen kijken. Ik ben prima in staat mijn kind groot te brengen, maar de sociale druk, mijn eigen hoge standaard en hoge verwachtingen en onzekerheid maken het soms lastig en zwaar.’

Belangrijkste bevindingen

Ouders maken zich aanzienlijk meer zorgen over de toekomst en over of hun inkomen volstaat. Bovendien ervaren ouders meer stress en zijn ze minder tevreden over de inrichting van hun gezinsleven. Voor het eerst praten ouders in de Staat van Gezinnen over prestatiedruk op het ouderschap zelf en hun eigen mentale gezondheid.

Ouders ervaren een gevoel van onvermogen om een goede ouder te zijn. Ze willen graag een goede ouder zijn. De uitdagingen en gevoelens van ouders onderstrepen de noodzaak van ondersteuning en begrip voor ouders, zodat ze met vertrouwen en zonder overmatige druk hun kinderen kunnen opvoeden in het belang van de volgende generaties.

Vragenlijst

In de afgelopen zes maanden, voelde jij je gestrest als ouder?

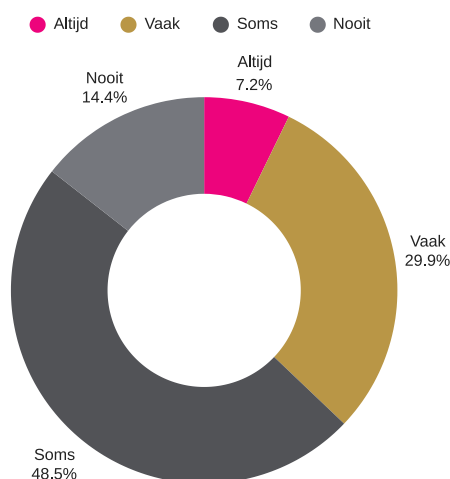
Ook dit jaar hebben we weer een aantal vragen gesteld aan ouders over hun eigen gezondheid, stress en inkomen. Ze zijn iets anders gesteld dan eerdere jaren en daarom niet altijd vergelijkbaar.

57% van de ouders voelde zich in de afgelopen maanden soms gestrest. 31% voelde zich vaak gestrest en 5,2% gaf aan zich altijd gestrest te voelen. 6,2% voelde zich nooit gestrest.

In de afgelopen zes maanden, voelde 52% zich soms overweldigd door het gezinsleven met de dagelijkse routine en zorgtaken. 28% ervaarde dit vaak en 5% altijd. 13% voelde zich nooit overweldigd.

In de afgelopen zes maanden, hadden 47% van de ouders soms symptomen van stress door het ouderschap of zorgen over het gezin en/of kinderen (zoals hoofdpijn, vermoeidheid, gespannen spieren, slecht slapen, piekeren). 29% ervaarde dit vaak en 7% altijd. 14% gaf aan dit nooit te ervaren.

Had je in de afgelopen zes maanden symptomen van stress door het ouderschap of zorgen over het gezin en/of kinderen (zoals hoofdpijn, vermoeidheid, gespannen spieren, slecht slapen, piekeren)

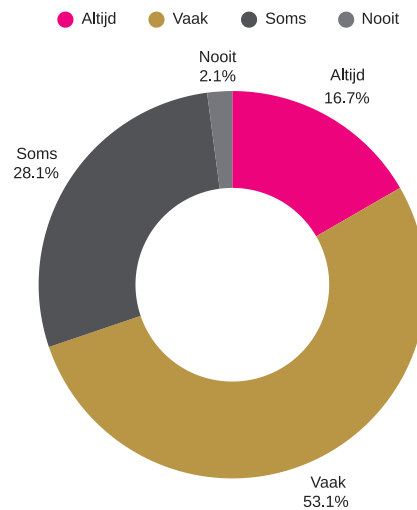

Als je kijkt naar de cijfers in 2024 dan valt het op dat ouders meer stress ervaren. In 2024 gaf 55% aan dat ze enige druk ervoeren. 35% gaf aan dat het beter kon. 4% zei geen druk te ervaren en 5% gaf aan dat het slecht ging. 56% vond het erg dat ze deze stress hebben. 40% gaf aan dit niet erg te vinden.

Ook stelden we dit jaar vragen over het combineren van werk en gezinsleven.

53% gaf aan in de afgelopen 6 maanden soms moeite te hebben met het combineren van werk en gezinsleven. 19% gaf aan dit vaak te ervaren en 5% gaf aan dat altijd te ervaren. 19% gaf aan nooit moeite te hebben.

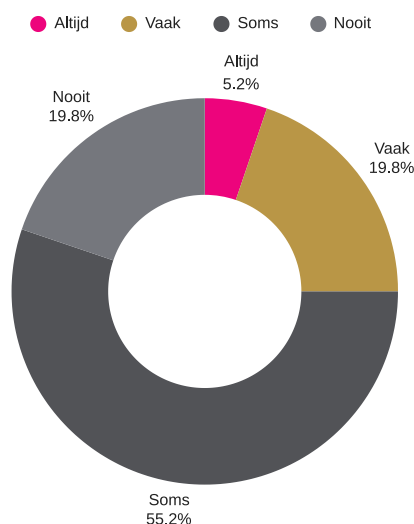
In de afgelopen zes maanden, hoe vaak was jij tevreden met hoe je je gezinsleven en je ouderschap hebt ingevuld?

In de Staat van het Gezin 2024 hebben we de stelling 'Ik heb mijn werk, gezin en zorg goed geregeld' voorgelegd. 36% gaf aan het goed geregeld te hebben. 57% vond dat het beter kon.

27% gaf aan soms tevreden te zijn met hoe ze het gezinsleven en het ouderschap hebben ingevuld. 51% gaf aan vaak tevreden te zijn en 16% gaf aan altijd tevreden te zijn. 2% gaf aan nooit tevreden te zijn.

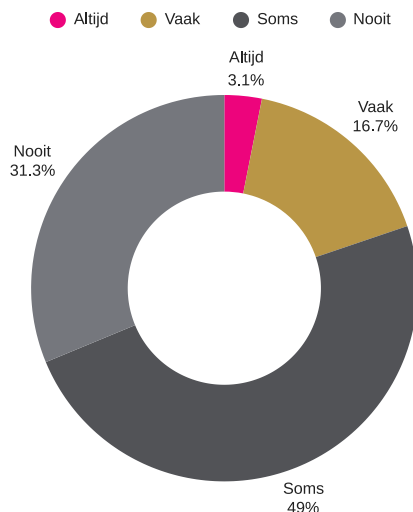
In de afgelopen zes maanden, had je moeite om je werk en gezinsleven te combineren?

In 2024 gaf 71% aan tevreden te zijn met hoe ze het gezinsleven hebben ingericht. 19% zei zeer tevreden te zijn. 9% was ontevreden en 0,7% was zeer ontevreden.

47% gaf aan in de afgelopen 6 maanden zich soms zorgen te maken over de toekomst van het gezin. 16% gaf aan dit vaak te ervaren en 3% gaf aan dit altijd te ervaren. 30% gaf aan dit nooit te ervaren.

In de afgelopen zes maanden, hoe vaak voelde je je bezorgd over de toekomst van je gezin?

In 2024 gaf 29% aan zich zorgen te maken over de toekomst van de kinderen. 55% gaf aan zich soms zorgen te maken. 15% gaf aan zich geen zorgen te maken.

Stelling: Ik heb voldoende inkomen om goed voor mijn kinderen te zorgen en de dingen te doen die ik belangrijk vind voor mijn gezin.

41% gaf aan meer dan 5.000 euro netto per maand te verdienen. 41% verdient netto tussen de 3.000 en 5.000 euro. 8% verdient minder dan 3.000 euro. 10% wilde geen antwoord geven op deze vraag.

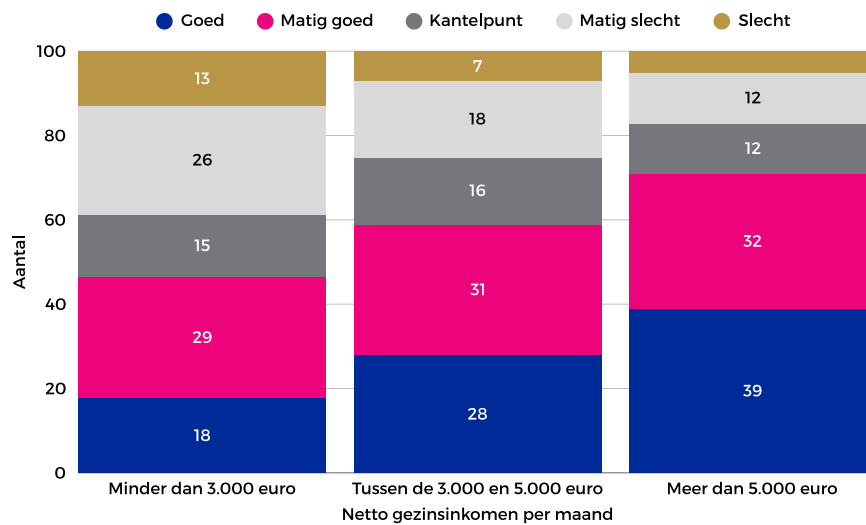
'Je vindt een bepaalde manier om door het leven te gaan met alle obstakels. Mijn man en ik hebben flexibele banen en goede werkgevers, die ons de mogelijkheid geven om er te zijn voor de kinderen indien nodig. Zonder dit zou ik niet weten wat ik zou moeten doen in bepaalde situaties. Toch blijven geld zorgen altijd als een wolk boven ons hoofd hangen. Dromen over een leuke vakantie zit er bijna gewoon niet in en daar balen we van.'

Op de vraag of ouders voldoende inkomen hebben om goed voor de kinderen te zorgen en de dingen te doen die ze belangrijk vinden voor het gezin gaf 83% aan dat ze dat hadden. 16% gaf aan dit niet te hebben. In 2024 gaf 35% aan ruim voldoende inkomen te hebben om de dingen te kunnen doen die ze belangrijk vinden als gezin. 51% gaf aan voldoende te hebben, 11% had net niet voldoende en 3% had onvoldoende.

51% van de ouders maakt zich zorgen of het inkomen voldoende zal blijven om goed voor het gezin te kunnen blijven zorgen. 49% maakt zich geen zorgen. In 2024 maakte 36% zich zorgen over het gezinsinkomen.

Het viel op dat ouders in verschillende inkomensgroepen een duidelijk andere werkelijkheid ervaren. We hebben daarop vergelijkbare vragen uit de peiling samengevoegd om te kijken welk beeld dat zou schetsen. De verschillen waren op alle vragen hetzelfde en geven bijgaand beeld.

Verskil in antwoorden tussen inkomensgroepen

In de afgelopen zes maanden ging het ouderschap 36% soms gemakkelijk af. 47% gaf aan dit vaak te ervaren en 8% altijd. 4% gaf aan dat het ouderschap nooit gemakkelijk af ging.

De grootste bronnen van stress voor ouders zijn:

1. Gebrek aan tijd voor jezelf/ je partner 64%
2. Combineren van werk, gezin en zorg 57%
3. Dagelijkse 'workload' van het gezinsleven 45%
4. Gedrag van mijn kind/ puber 32%
5. (Mentale)gezondheidsproblemen (van mezelf, partner of mijn kinderen) 31%
6. Geldzorgen 31%
7. Voldoen aan verwachtingen (van mezelf en anderen) als ouder 30%

'Ouder zijn is fysiek en mentaal zwaar. Je doet je best maar voelt aan het einde van de dag dat er toch zaken zijn die je beter had kunnen doen. Het zuigt je leeg.'

Als je dit uitsplitst voor ouders met een laag inkomen, ziet het er als volgt uit:

1. Geldzorgen 61%
2. Gebrek aan tijd voor mezelf en/of partner 54%
3. Combineren van werk en zorg voor gezin 53%
4. Gedrag van mijn kind/puber 34%
5. Dagelijkse 'workload' van het gezinsleven 32%
6. (Mentale) gezondheidsproblemen (van mezelf, partner of mijn kinderen) 31%
7. Voldoen aan verwachtingen (van mezelf en anderen) als ouder 31%

‘Onze zoon merkt er niets van, maar wanneer hij op bed ligt, hebben we wel gesprekken over de toekomst bijvoorbeeld. Maar we doen er ons uiterste best voor om hem daarvan te beschermen.’

Wat helpt gezinnen om minder zorgen te hebben over hun inkomen?

In de open antwoorden (4.319 respondenten) zien we eerdergenoemde trends terug:

1. **Financieel:** De kosten voor boodschappen, energie, kinderopvang, benzine en hypotheek/huur zijn hoog. Terwijl het inkomen als te laag wordt beschouwd om aan die hoge kosten te kunnen voldoen.
2. **Toeslagen en belastingen:** Ouders vinden de toeslagen onvoldoende en ingewikkeld om aan te vragen. Het loont niet om meer te werken. Bovendien is er een groot wantrouwen in de overheid naar aanleiding van de kinderopvangtoeslagaffaire en wordt het beleid als onbetrouwbaar gekenmerkt.

‘Arbeid moet meer lonen. Dat betekent dat de belasting op arbeid aangepakt moet worden. Hierin kunnen dan ook eventuele toeslagen direct verwerkt worden. Geeft meer prikkel om te werken en minder stress ten aanzien van aanvragen toeslagen.’

3. **Voorzieningen:** Om een financiële stabiele basis voor hun kinderen te waarborgen, zijn beide ouders genooddaakt om te werken. Echter voelen ouders zich onvoldoende ondersteund door basisvoorzieningen zoals onderwijs, verlof en kinderopvang. Personeelstekorten in het onderwijs leiden bijvoorbeeld vaak tot het naar huis sturen van kinderen, wat directe gevolgen heeft voor de werkzaamheden van ouders. Het blijft echter onhaalbaar om continu verlof op te nemen. Bovendien verzoekt het onderwijs vaak om ondersteuning, waardoor ouders opnieuw gedwongen worden een vrije dag op te nemen.

‘Beiden ouders aan het werk. Niet ideaal maar wel nodig in deze tijd. Moet er natuurlijk wel opvang zijn en onderwijs wat niet steeds uitvalt door personeelstekorten. Dus eigenlijk voornamelijk zorgen dat onderwijs, zorg en opvang goed geregeld wordt zodat ouders zich daar geen zorgen over hoeven te maken, en kunnen gaan werken als zij dit willen en kunnen. En meer betaald ouderschapsverlof zodat je je geen zorgen hoeft te maken als er weer eens een studiedag op school is of anders.’

Wat zou jou helpen om minder stress te ervaren als gezin?

We zien zien een aantal terugkerende antwoorden:

4. **Financiële zekerheid en ondersteuning:** Veel ouders benadrukken de noodzaak van financiële zekerheid of ondersteuning. Ze wensen lagere kosten voor kinderopvang, boodschappen, en andere levensonderhoudskosten. Ook noemen ouders hierbij verlofregelingen en toeslagen.
5. **Flexibiliteit in werk en opvang:** Een groot aantal ouders geeft aan dat flexibelere werktijden en opvangmogelijkheden hen zouden helpen. Dit omvat de mogelijkheid om thuis te werken, flexibele werkuren en betere toegang tot kinderopvang buiten reguliere tijden.
6. **Meer tijd voor zichzelf en het gezin:** Er is een sterke wens om meer tijd te hebben voor zelfzorg, het gezin, en huishoudelijke taken. Maar ouders wegen de financiële kosten af tegen vrije tijd.

‘Na een wake-up call (ziekte) er extra van doordrongen hoe belangrijk het voor ons gezin is, dat er meer rust komt. Gestresste ouders hebben overal een uitwerking op.’

7. Sociaal netwerk en ondersteuning: Ouders zouden graag een sterker sociaal netwerk hebben, zowel binnen de familie als binnen de gemeenschap. Dit omvat ondersteuning van opa en oma, vrienden, en buurtgenoten, evenals toegang tot professionele hulp en advies.
8. Mentale gezondheid en welzijn: Er is behoefte aan betere mentale gezondheidszorg voor zowel ouders als kinderen. Dit omvat toegang tot psychologische hulp, mindfulness-cursussen, en ondersteuning bij opvoedingsvragen.
9. Verbeterde kinderopvang en onderwijs: Ouders vragen om betere en betaalbare kinderopvangmogelijkheden, evenals verbeteringen in het onderwijssysteem, zoals kleinere klassen en meer aandacht voor individuele behoeften van kinderen.

‘Nederland is hartstikke duur geworden. Je betaalt zoveel geld voor het kinderdagverblijf dat je er serieus over nadenkt om nog wel voor een tweede kindje te gaan.’

10. Minder druk en verwachtingen: Sommige ouders geven aan dat minder druk en verwachtingen van de maatschappij en werkgevers hen zouden helpen. Dit omvat minder prestatiedruk op kinderen en minder verwachtingen om fulltime te werken.
11. Praktische hulp en advies: Er is behoefte aan praktische hulp en toegang tot betrouwbare adviezen over opvoeding en gezondheid.

Groepsgesprekken

In de gesprekken geven ouders aan dat ze mentaal uitgeput raken door de constante strijd om tijd en middelen in balans te brengen. Het blijkt dat ouders zich vaak geconfronteerd zien met een dilemma: ofwel hebben ze voldoende tijd maar onvoldoende financiële middelen, ofwel hebben ze voldoende middelen maar tekort aan tijd. Deze situatie leidt tot een voortdurende strijd om prioriteiten te stellen en verwachtingen te beantwoorden.

Werkende ouders geven aan dat het continu alle ballen hoog houden veel van ze vraagt. Ze hebben het gevoel continu achter zichzelf aan te rennen en dat gaat steeds meer ten koste van zichzelf en van hun relatie. Ze vrezen dat ze het niet vol kunnen houden zo, maar ze moeten wel omdat ze anders financieel niet voor hun kinderen kunnen zorgen.

‘De stress van de logistiek is een baan op zich.’

Ouders die er bewust voor kiezen niet te werken benoemen veel voordelen van thuisblijven. Het zorgt voor rust in huis, dat is beter voor de kinderen en de relatie van ouders. Hierdoor zijn er minder scheidingen en is er minder jeugdzorg nodig. De overheid moet het wel aantrekkelijker maken voor kostwinners-gezinnen. Die worden nu financieel benadeeld. ‘De prioriteiten moeten verlegd worden: Wat is voor onze samenleving goed? Nu heeft elke keer het economisch perspectief de voorkeur.’

‘De thuisblijfmoeder heeft financiële voordelen voor de maatschappij.’

Ouders met een zorgintensief kind geven aan dat het te veel ballen zijn. Ze vergelijken het met een instabiele Jengatoren, het is wachten tot hij valt. Ze voelen zich tegelijkertijd een scherpschutter die wacht op het volgende probleem. Sinds de geboorte staan ze aan en dendert het maar door zonder moment van rust. Hierdoor verlies je jezelf.

De druk om een 'goede ouder' te zijn, wordt verder versterkt door een lange lijst met verwachtingen. Ouders streven ernaar om gezond te leven, succesvol te zijn in hun werk, kwaliteitstijd met hun kinderen door te brengen, een goede werknemer te zijn en tegelijkertijd een leuke en betrokken ouder te zijn. Deze hoge verwachtingen leiden tot een gevoel van prestatiedruk, waarbij ouders zich onmogelijk in staat voelen om aan alle eisen te voldoen. Deze druk resulteert vaak in zelftwijfel en schuldgevoelens, waarbij ouders zich afvragen hoe hun kinderen later naar hen zullen terugkijken. Zullen ze worden herinnerd als de gestreste ouder die constant bezig was met bureaucratische zaken, of als de betrokken ouder die tijd nam voor gezamenlijke activiteiten?

'Ben ik een goede moeder? Heb ik hem niet te veel afgesnauwd omdat ik te moe was?'

Ouders met oudere kinderen waarschuwen dat jongere ouders vaak proberen alles tegelijk te doen, wat leidt tot een toenemend aantal burn-outs. Deze ouders willen het beste voor hun kinderen en streven ernaar om hen een veilige en veelbelovende toekomst te bieden. Ze voelen zich echter schuldig over het gebrek aan tijd en aandacht voor hun kinderen, wat leidt tot een neiging om te compenseren en nog meer druk op zichzelf te zetten.

'Je hebt de luxe van een burn-out niet.'

Een bijkomend risico is dat ouders proberen obstakels voor hun kinderen weg te nemen, waardoor het idee van een 'maakbare wereld' ontstaat. Dit wordt echter vaak bekritiseerd door de maatschappij, wat bijdraagt aan een gevoel van onvermogen en frustratie. Ouders voelen zich vaak tussen wal en schip, ondanks hun beste inspanningen om hun kinderen de beste kansen te bieden.

Ook wordt het verschil tussen vaders en moeders benoemd. Ouders met een zorgintensief kind ervaren de mentale druk die voornamelijk op hun schouders ligt om de nodige zorg te regelen voor hun kind. 'Het is onmogelijk om tijdens de wedstrijd even een speler te wisselen, omdat die speler gewoon niets weet. Hij is een stagiaire.' Dit betekent dat alles op de schouder van de moeder terechtkomt; werk, gezin en zorg. Voor mantelzorg is geen ruimte over. Het maakt de vrouw kwetsbaarder omdat ze afhankelijk is van de inkomsten van haar man. Terwijl het echtscheidingspercentage door alle druk en zorgen voor het kind hoger ligt onder deze ouders. Alleenstaande ouders voeren deze strijd sowieso alleen. Ze hebben niemand om op terug te vallen. Zij zijn afhankelijk van mensen waar ze niet afhankelijk van willen zijn.

Deze uitdagingen onderstrepen de noodzaak van ondersteuning en begrip voor ouders, zodat ze met vertrouwen en zonder overmatige druk hun kinderen kunnen opvoeden in het belang van de volgende generaties.

Algemene cijfers/ media

In 2023 had 79,5 procent van de niet-onderwijsvolgende vrouwen van 15 tot 65 jaar betaald werk. Bij de mannen was dit 88,4 procent. Nergens in de EU werken zoveel vrouwen én mannen in deeltijd als in Nederland: 18 procent van de mannen en 65 procent van de vrouwen. Bijna 70 procent van alle vrouwen verdiende in 2023 met werken minimaal het bijstandsniveau (1 200 euro netto per maand) en was daarmee

economisch zelfstandig. Mannen waren dat met bijna 83 procent vaker. Dat komt doordat ze vaker werk hebben, meer uren werken, en ze per uur meer verdienen. In 2023 steeg het aandeel economisch zelfstandige vrouwen minder sterk dan het jaar ervoor, bij mannen bleef het gelijk. Vrouwen hebben de tien jaren ervoor wel een inhaalslag gemaakt.⁹

Vrouwen met een partner en minderjarige kinderen werken minder vaak dan vrouwen tot 45 jaar met een partner en zonder kinderen. Ook is hun werkweek gemiddeld korter en zijn ze minder vaak economisch zelfstandig dan (nog) niet-moeders. Het inkomen uit werk van vrouwen daalt het meest in het jaar van de geboorte van het eerste kind en het jaar erna. Daarna is er jaarlijks nog een afname, maar minder sterk. Zes jaar na de geboorte is het inkomen 35 procent lager dan in het jaar voor de geboorte. Bij mannen is geen sprake van een 'babyboete'. Hun inkomen was zes jaar na de geboorte van het eerste kind 1 procent hoger.

'Men verwacht dat zowel de man als vrouw werkt en de werkzaamheden worden verdeeld. Maar veelal werkt de man toch meer en moet de vrouw meer onbetaald werk doen naast (minder) betaald werk wat gevolgen heeft voor de carrière. Daarnaast als je samen veel verdient en je kinderen dan drie dagen naar de opvang doet, ben je 1000 euro netto kwijt aan opvang.'

De meeste vaders en moeders zouden de zorg voor de kinderen het liefst gelijk verdelen, maar de praktijk is anders. Vrouwen besteden meer tijd aan zorg, mannen aan betaald werk. Het 'anderhalfverdienersmodel' (de een werkt voltijds, de ander deeltijds) voert al jaren de boventoon bij ouderstellen, al werken moeders steeds vaker in een grote deeltijdbaas.

In 2023 zei bijna 17 procent van de vrouwen en 8 procent van de mannen niet naar werk te zoeken en niet beschikbaar te zijn. Meestal was dat door ziekte of arbeidsongeschiktheid. De zorg voor het gezin of het huishouden stond bij vrouwen op de tweede plek. Bij de mannen kwam deze reden nauwelijks voor. 1 op de 3 vrouwen zonder werk zou onder voorwaarden willen gaan werken. De meest genoemde voorwaarden zijn een baan met de gewenste uren, het kunnen afstemmen van de werktijden op het privéleven en een baan dicht bij huis.¹⁰

'Door het toeslagensysteem moeten we parttime werken, maar we moeten wel dezelfde werkzaamheden doen als bij fulltime. Ook wordt bij de man negatiever gereageerd op het verzoek tot parttime werk.'

Er zijn steeds meer parttime werkende stellen. Dat betekent dat beide partners elk 35 uur of minder per week werken. Inmiddels zijn er 419.000 stellen op die manier aan het werk, terwijl dat tien jaar geleden met

⁹ Samenvatting - Emancipatiemonitor 2024 | CBS

¹⁰ Samenvatting - Emancipatiemonitor 2024 | CBS

229.000 bijna de helft minder was. Gezinnen die rondkomen van één salaris of een voltijds- en een deeltijdsalaris zie je steeds minder in Nederland.¹¹

In de jaren na het behalen van hun mbo-, hbo- of wo-diploma gaan vrouwen vaker in deeltijd (minder dan 35 uur per week) werken dan mannen met een vergelijkbare studieachtergrond. Vrouwen met een voltijd baan stappen ook vaker dan mannen over naar deeltijd, vooral als ze samenwonen. Na de komst van een kind wordt dat verschil nog groter.¹² Volgens de NOS¹³ vinden afgestudeerden fulltime werken ouderwets. Alle 'thuisklusjes' passen simpelweg niet naast fulltime werken én zorgen voor een baby en een hond. Ze willen ook nog leuke dingen doen. De door de inflatie duurder geworden boodschappen en de hoge huur spelen hen wel parten.

Uit een jaar media-analyse blijkt dat Nederlandse ouders structureel stress ervaren door de voortdurende druk om werk en gezin te combineren. Er heerst een breed gevoel van overbelasting, gevoed door maatschappelijke verwachtingen om zowel *perfecte ouder* als *succesvolle professional* te zijn. Deze druk leidt tot vermoeidheid, burn-outklachten en het gevoel gevangen te zitten in een ratrace zonder ruimte voor fouten.

Digitale opvoeding vormt een extra stressfactor: ouders worstelen met schermtijd en online gedrag van hun kinderen, terwijl ze vaak zelf tijd of kennis missen. Genderongelijkheid speelt hierbij een rol: vooral moeders ervaren uitputting door de dubbele last van werk en zorg, terwijl vaders stress voelen door stereotype verwachtingen.

Positieve ontwikkelingen zoals flexibele werktijden en mentale gezondheidsdagen bieden hoop, maar zijn nog niet breed toegankelijk. Ouderschap wordt in de media neergezet als stressvol, complex en onvoldoende ondersteund.

Steun uit de omgeving

'Nederland is op zich gezinsvriendelijk, maar het is vooral gericht op het eigen gezin en niet op een bredere community.'

Belangrijkste bevindingen

Ouders voelen zich meer gehoord en gezien in hun rol door hun directe omgeving van familie en vrienden. Het krijgen van steun hangt echter wel af van de directe omgeving. Niet alle ouders ervaren deze steun. Het zou bijdragen als ouders elkaar makkelijker weten te vinden in hun eigen omgeving. Het vinden van de juiste professionele hulp is echter moeilijker geworden.

Ouders voelen zich minder beoordeeld door anderen.

¹¹ Aantal stellen waar beide partners parttime werken bijna verdubbeld

¹² Vrouwen werken meteen na afstuderen al vaker in deeltijd dan mannen | CBS

¹³ Na een diploma fulltime werken? 'Ouderwets' en 'werkdruk al hoog genoeg'

Vragenlijst

86% voelt zich gehoord en gezien door de omgeving (partner, familie, vrienden) in hun rol als ouder. 13% voelt zich niet gehoord of gezien.

76% voelt zich gehoord en gezien door hun werkgever in hun rol als ouder. 23% voelt zich niet gezien of gehoord.

In 2024 hebben we ouders gevraagd of zij voldoende steun hadden in hun omgeving bijvoorbeeld van vrienden, familie of werkgever. 53% gaf aan voldoende steun te hebben. 25% gaf aan soms wel voldoende steun te hebben. 12% gaf aan soms onvoldoende steun te hebben. 10% gaf aan meestal geen voldoende steun te hebben.

27% heeft de afgelopen zes maanden behoefte gehad aan hulp of steun van een professional bij het ouderschap, (mantel)zorg en of kinderen. 72% heeft geen behoefte gehad aan hulp of steun.

77% weet waar ze hulp kunnen vinden. 21% weet deze hulp niet te vinden.

'We hadden moeilijkheden met het voeden van onze jongste dochter. Hierbij heb ik aangeklopt bij het consultatiebureau. Zij hebben ons goed geholpen.'

In 2024 stelden we de vraag of ouders de route wisten naar de juiste professional met hun vraag. 47% gaf aan dat meestal wel te weten. 24% gaf aan dat soms wel te weten tegenover 17% soms niet en 12% wist het meestal niet. We maken hieruit op dat het voor ouders moeilijker is om de juiste route te vinden naar de juiste hulp.

Op de vraag of ouders de afgelopen 6 maanden hulp nodig hadden en of ze die gevonden hadden, gaf een derde van de ouders aan hulp gezocht en gevonden te hebben. 1 op de 5 heeft het zelf opgelost.

'We proberen het eerst zelf op te lossen met hulp online en uit boeken. Daarna weten we dat we zelf prive iemand kunnen inschakelen, maar dat kost geld. De jeugdhulp is namelijk onbereikbaar, overbelast en zou gebruikt moeten worden voor de schrijnende gevallen, dan valt het van ons wel mee.'

Bij de open vragen (1.575 respondenten) vielen een aantal zaken op:

1. **Wantrouwen richting instanties:** Ouders hebben weinig vertrouwen in instanties. Ze vrezen dat het vragen om hulp kan leiden tot negatieve consequenties, zoals het bestempelen als 'slechte ouder' of zelfs het wegnemen van hun kind. Dit gebrek aan vertrouwen vormt een belangrijke barrière voor het zoeken naar ondersteuning.

'Als je hulp vraagt in sommige kwesties ga je meteen een bepaalde route in. Ik heb geen zin om door moeilijkheden in het gezin onder de loop te worden genomen door allerlei instanties die een oordeel gaan hebben over je situatie.'

2. **Wachlijsten:** Ouders worden op verschillende gebieden geconfronteerd met lange wachlijsten. Dit zorgt voor onrust en frustratie omdat ze zich zorgen maken om hun kind.

'Mijn dochter heeft in een jaar zeker 50 hulpverleners gehad en dan vinden ze het gek dat er een wachtlijst is.'

3. Vinden van de juiste informatie of route; Het is voor ouders een uitdaging om de juiste informatie te vinden of het juiste loket te vinden waar ze geholpen kunnen worden. Dit vraagt van ouders dat ze de weg weten, mondig zijn, door blijven zetten en kennis hebben van het systeem. Voor specifieke groepen ouders vraagt dit meer dan hun 'doenvermogen' aankan.

'Als ouders is het moeilijk om de juiste weg te vinden naar hulp vwb opvoeding en leerondersteuning. Nadat je dan de juiste hulp hebt gevonden moet je lang wachten voordat je daadwerkelijk geholpen wordt.'

4. Kosten: Hoge kosten belemmeren het vinden van de juiste hulp. Niet alles wordt vergoed, waardoor de kosten voor eigen rekening van ouders komen. Dit heeft direct impact op de kanselijkheid van kinderen.

'Veel hulp kost geld want het wordt niet vergoed, zoals een kindercoach of een zelfstandige psycholoog. Het consultatiebureau heeft wel aangeven dat je dan naar een opvoedpoli kan, maar ik zou niet weten hoe en waar ik contact met ze kan opnemen.'

5. Vragen van hulp: Het vragen om hulp betekent voor ouders dat ze zich kwetsbaar moeten opstellen en moeten toegeven dat ze mogelijk niet alles zelf aan kunnen. Daarnaast bestaat er een angst om als 'slechte ouder' te worden bestempeld.

Mijn grootste angst is dat wanneer ik om hulp zou vragen, men meteen mijn kind uit huis wil plaatsen. Mij als een slechte moeder bestempelen.'

6. Positieve ervaringen: Ouders delen ook veel positieve verhalen. Ze waarderen de beschikbare hulp en de professionals die hen hebben ondersteund in tijden van nood. Ze waardeerden de laagdrempelige toegang om eenvoudige ondersteunings- of opvoedingsvragen te stellen op locaties die ze al bezoeken. Ook ervaren ouders steun van familie en vrienden. Sommige ouders geven aan geen hulp nodig te hebben, omdat het hen goed gaat.

Groepsgesprekken

Ouders vertellen in de gesprekken dat het vinden van hulp ingewikkeld is. Ook in je eigen omgeving. Ouders vinden dat ze het toch zelf moeten doen of durven hun omgeving er niet mee te belasten. De moeders die niet werken geven aan elkaar graag te helpen. Maar ze hebben er ook tijd voor. Ook in de Marokkaanse gemeenschap helpen ouders elkaar graag. Het is onderdeel van hun cultuur. Ook wordt er een verschil gemaakt in de stad of het platteland. Het is dus afhankelijk van waar je woont of je kan rekenen op steun. Ouders vinden dat je eigenlijk overal op steun zou moeten kunnen rekenen maar dat dit in deze verharde maatschappij moeilijk is.

'Welke steun?'

Ouders met een zorgintensief kind geven een andere dimensie aan steun. Zij dragen de last van zorg op hun schouders en kunnen deze niet afstaan aan anderen. Het is ambivalent, geven ze aan. 'Je houdt van je kind maar als ik het had geweten dan had ik hem liever niet gehad.' Ook andere ouders geven aan dat het moeilijk is om om hulp te vragen. Iedereen is met zijn telefoon bezig, dan is het moeilijker om je kwetsbaar op te stellen.

'Wie zou je mijn kind aandoen?'

Ouders ervaren eenzaamheid wanneer ze geen steun hebben. De druk om aan alle verwachtingen te voldoen is hoog en er lijkt geen mogelijkheid om taken van de lijst te schrappen. Het openlijk benoemen van uitdagingen en het praten met andere ouders kan echter bijdragen aan het verlichten van deze last. Het in gesprek gaan met gelijkgestemden kan een belangrijke bron van ondersteuning en ontlasting bieden. Sommige ouders ervaren ondersteuning op het werk of via contacten op het schoolplein. Anderen missen echter deze steun. Ouders benadrukken de noodzaak om gesprekken tussen ouders te faciliteren, zodat ze elkaar kunnen ondersteunen en ervaringen kunnen delen. Dit kan bijdragen aan het verlichten van de druk en het gevoel van eenzaamheid. Elkaar simpel gedag zeggen op straat draagt hier al aan bij.

'We zijn vergeten elkaar te helpen om niet.'

Voel jij je als ouder, of in je ouderschap, weleens bekritiseerd of beoordeeld door de mening en verwachtingen van anderen?

57% van de ouders voelt zich als ouder of in hun ouderschap weleens bekritiseerd of beoordeeld door de mening of verwachtingen van anderen. 41% voelt zich niet bekritiseerd of beoordeeld.

'Kinderen krijgen is je eigen keuze, dus je eigen probleem mentaliteit.'

Ze voelen zich vooral bekritiseerd door:

1. Andere ouders (30%)
2. Grootouders (22%)
3. Familie/ vrienden (19%)
4. Vreemden op straat (17%)
5. Zichzelf (16%)
6. Social media/ influencers/ opvoedforums (14%)

In 2024 gaf 72% aan weleens beoordeeld te worden door anderen. De dalende lijn zet zich voort. In 2023 was dit 82%. De volgorde door wie ze beoordeeld worden ziet er echter wel anders uit. 'Vreemden op straat' stond hoger op de lijst. Ouders voelen zich nu eerder beoordeeld door de directe omgeving.

'De lat ligt hoog. Media geeft het gevoel alles goed te moeten doen m.b.t. werk en gezin. Overal succesvol in te moeten zijn terwijl het onmogelijk is alle ballen hoog te houden. Het gezin vraagt zoveel van jonge ouders.'

Op de vraag wat zou helpen om met deze verwachtingen en meningen om te gaan gaven ouders het volgende aan:

1. Ik heb er geen moeite mee (39%)
2. Meer vertrouwen op eigen gevoel en keuzes (36%)
3. Minder (ongevraagd) advies en kritiek vanuit de maatschappij (30%)
4. Meer erkenning en steun vanuit de politiek en overheid (17%)
5. Meer mensen in mijn omgeving (familie, vrienden, gemeenschap) en een sterker sociaal netwerk bij wie ik terecht kan voor steun en advies over opvoeding (10%)
6. Meer toegang tot betrouwbare opvoedinformatie en steun (10%)

Hoe vind je dat er in de media (tv, krant, radio, online) over ouders en gezinnen wordt gesproken?

#Bakfietsmoeder #Havermelk bitch #linkse elite #lifecoach #yogatrut #vegavulva etcetera, etcetera

In de open antwoorden (4.182 respondenten) vallen een aantal zaken op:

1. **Veroordelend:** Wanneer kinderen zich misdragen, wordt dit vaak direct toegeschreven aan de opvoedingsstijl van de ouders. Ouders ervaren echter een tekort aan ondersteuning, wat hun opvoedingstaak bemoeilijkt. Zonder adequate steun is het onredelijk om te verwachten dat ouders alleen deze uitdagingen kunnen aanpakken.

'Deeltijdprinsesjes, het is je eigen keuze, dus je moet zelf overal voor opdraaien, onbegrip, verwijten, vooral van boomers die blijkbaar zelf vergeten zijn hoe het is om kleine kinderen te hebben. Het is ronduit kwetsend en vervelend.'
2. **'Betuttelend':** Ouders worden aangesproken of ze niets snappen van hun kinderen of het ouderschap. Terwijl ze aangesproken willen worden als expert en partner op het gebied van hun kinderen.
3. **Afkeuring:** Ouders ervaren veel afkeuring richting henzelf en hun kinderen. Als ouders doe je het nooit goed. Men heeft makkelijk en snel een mening klaar staan, want ze hebben per slot van rekening zelf voor kinderen gekozen.

'Alsof ze zeggen: Je hebt er zelf voor gekozen, dus niet zeuren dat het zwaar is. Aan de andere kant laten ouders zelf alleen de leuke en mooie kant zien van kinderen hebben. Het besef dat dit niet echt is, is niet voor iedereen makkelijk.'

4. **Perfekte plaatje:** Op sociale media wordt vaak een perfect beeld van het ouderschap gepresenteerd, wat voor veel ouders onhaalbaar is. Dit creëert onzekerheid en de indruk dat hun eigen ouderschap tekortschiet. Het gebrek aan eerlijke verhalen versterkt deze onzekerheid en vergroot de druk.

Dat er een set aan eisen is waar iedereen aan moet voldoen en dat iedereen zijn mening heeft. Er is minder ruimte om eigen invulling aan zorg en ouderschap te geven dan ik zou willen. Er zijn ook allerlei eisen wat een kind en ouders allemaal moeten doen (lid zijn van een vereniging bijv. lijkt meer eis als mogelijkheid)

5. **Gebrek aan diversiteit;** Diversiteit in gezinnen ontbreekt in de media. We zien veelal vader en moeder met twee kinderen. Andere gezinsvormen komen nauwelijks voor. Ook uitdagingen waar gezinnen voor staan komen nauwelijks voor in de media.

'Nederland is vooral gericht op het traditionele gezin terwijl er steeds meer alleenstaande oudergezinnen of samengestelde gezinnen zijn. Er moet niet meer teveel volgens het traditionele plaatje gedacht worden.'

6. **Informatie:** Ouders worden overspoeld met informatie, wat leidt tot onzekerheid over wat wel en niet waar is. Deze informatieovervloed veroorzaakt ook stress, omdat ouders proberen aan al deze verwachtingen te voldoen. Het voelt alsof er steeds nieuwe taken aan hun 'to-do-lijst' voor goed ouderschap worden toegevoegd. Bovendien wordt er veel informatie aangeboden, maar ontbreken er concrete handvatten om deze in de praktijk te brengen.

'Door alle meningen en opvoedadviezen van - al dan niet - deskundigen, is het moeilijk te filteren wat juist/onjuist is qua bijv. opvoeding, dus het voelt vaak alsof je het niet goed doet of anders moet doen.'

Er is ook een groep ouders die er bewust of onbewust geen aandacht aan schenkt.

Groepsgesprekken

In de groepsgesprekken geven ouders aan dat ze inderdaad bekritiseerd worden door anderen. Werkende ouders geven aan zich vaak bekritiseerd te voelen. Ze worden weggezet als deeltijdprinsesjes, ontaarde ouders of slechte opvoeders, maar ze geven ook aan niet ondersteund te worden door het systeem en de maatschappij. Ouders die er bewust voor kiezen om thuis te blijven voor de kinderen worden er juist weer op afgerekend. 'Wat doe je de hele dag?' Er is weinig waardering voor het fundament van de thuisblijfmoeder, geven ze aan.

Ouders voelen zich ook bekritiseerd in de media en instanties zoals het onderwijs door het feit dat ze een maakbare wereld willen voor hun kinderen. Ouders zouden het pad willen vereffen voor hun kind, is het verwijt. Ouders vinden het gek dat dit zo zwart wit wordt neergezet en dat ze dit verwijt zo in de schoenen wordt geschoven. Ouders willen het beste voor hun kind. Ook een goede toekomst. Die toekomst staat nu onder druk, dus zullen ouders er alles aan doen om hun kind te helpen. Maar ze voelen ook een grote mate van onmacht omdat ze niets kunnen veranderen aan het onderwijssysteem bijvoorbeeld. Het systeem is zo ingericht dat je met een VWO-diploma meer verdient en dus een betere toekomst voor jezelf kan creëren. Maar ouders kunnen dit systeem niet veranderen. Dus vragen ze zich af waarom iedereen de prestatiedruk zo bij hen neerlegt en niet kijkt naar het systeem zelf.

'Je kunt je kind het beste en dat met een VWO-diploma er meer deuren opengaan en je kind een betere toekomst heeft, dan is het toch logisch dat je dat hoopt voor je kind.'

De zin 'je hebt toch zelf voor kinderen gekozen' valt in vrijwel elk gesprek. Dit voelt elke keer als een steek onder water, want het zijn toch deze kinderen die later de beroepsbevolking vormen. Dus je mag het zelf oplossen, maar wij willen wel dat het goed opgevoede kinderen zijn, omdat we daar later profijt van hebben.

'Het is nooit goed. Ze willen dat je werkt, want dat is nodig voor de economie, maar als je niet thuis was toen jouw kind iets stouts deed krijg je de stempel 'slechte ouder'.'

Ook geven ouders aan vaak geconfronteerd te worden met allerlei maatschappelijke opvoeduitdagingen zoals vapes, fatbikes, social media en prestatiedruk, maar moeten het zelf oplossen. Het is heel makkelijk roepen in de media of politiek, maar er is geen beleid dat ondersteunend is. Als voorbeeld wordt social media genoemd. De overheid en media moeten hier een grotere verantwoordelijkheid nemen om het minder verslavend te maken. Maar dat doen ze niet. Ze verwijten ouders slechte opvoeders te zijn omdat ze hun kind zo lang op een scherm laten zitten. Gebruik van social media wordt vergeleken met roken in de jaren 60-70. Toen wisten we ook dat het verslavend was, maar werd er ook niets aan gedaan.

Volgens ouders met een zorgintensief kind zou het goed zijn als er meer diversiteit in de media komt. Als er bijvoorbeeld een serie is met een kind met het syndroom van down, dan helpt dat in de acceptatie in de maatschappij.

'Als je een kind met een beperking hebt, dan ben je net een circusattractie.'

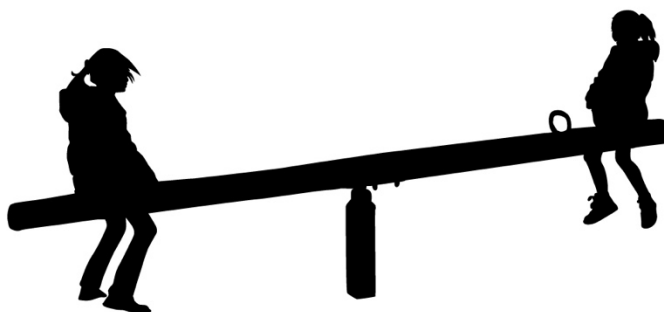
Algemene cijfers/ media

Uit de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK)¹⁴ blijkt dat het aantal contactmomenten met ouders na corona niet is teruggekeerd. Het gaat om ouderavonden, de zomerbarbecue of een informatieavond over een opvoedthema. Contact bij de breng- en haalmomenten laten wel een herstel zien na corona. Uit de Staat van de Ouder 2025 van Ouders & Onderwijs blijkt ook dat het contact met de leraar of mentor steeds minder positief beoordeeld wordt.¹⁵

Een jaar media-analyse benadrukt hoe cruciaal steun uit de omgeving is voor ouderschap. Ouders hebben behoefte aan zowel praktische als emotionele ondersteuning vanuit hun netwerk (familie, vrienden en burens) om stress en overbelasting te verlichten. Informele gemeenschapsverbanden en gedeelde opvoeding worden steeds vaker gezien als onmisbaar in het voorkomen van isolatie en het versterken van gezinnen.

Ook formele steun via scholen, gemeenten en instellingen speelt een belangrijke rol, met initiatieven als gratis opvang in kwetsbare wijken, toegankelijke financiële hulp en speellocaties die zelfstandigheid bevorderen. Werkgevers worden aangespoord om gezinsvriendelijk beleid te voeren, zoals flexibel verlof.

Daarnaast bieden sociale platforms, oudergroepen en podcasts ouders herkenning en mentale steun, wat gevoelens van eenzaamheid tegengaat. Media schetsen ouderschap als een gedeelde verantwoordelijkheid, waarbij collectieve steun vanuit samenleving en netwerk essentieel is voor gezinswelzijn.

¹⁴ Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang Hoofdconclusies kinderdagopvang 2023

¹⁵ <https://oudersenonderwijs.nl/wp-content/uploads/2025/04/De-Staat-van-de-Ouder-2025.pdf>

Algemene impressie van de open tekstvelden

Voor deze editie van de Staat van het Gezin zijn de 16 open vragen geanalyseerd waarin ouders toelichting konden geven op hun eerder gegeven antwoorden. Benoemd moet worden dat dit nog niet is afgerond en dat in dit rapport de uitkomsten die tot nu toe gevonden zijn qua data worden gepresenteerd.

Over het algemeen wordt er gezegd dat er veel voorzieningen in Nederland zijn. Echter, veel van deze voorzieningen kunnen/moeten beter geregeld worden volgens ouders. Er zijn veel tekorten in onder andere de kinderopvang, het onderwijs en de (geestelijke) gezondheidszorg. De ouders geven in de vragenlijst aan dat de wachttijden voor genoemde voorzieningen lang zijn. Bovendien zijn de kosten voor de kinderopvang erg hoog en hebben ouders het gevoel dat ze werken om de kosten van de kinderopvang te betalen. Sommige ouders hebben zelfs het idee dat het meer loont om minder te werken door de toeslagen. De middenklasse heeft het gevoel overal tussenin te vallen en tekort te komen.

De toeslagen waren tevens een punt waar ouders nog verbetering in willen zien. Toeslagen worden beschouwd als niet dekkend genoeg en niet eerlijk verdeeld. Ze hebben het idee dat de tweede werkende ouder juist minder oplevert voor het gezin in plaats van meer. Dit wordt als oneerlijk ervaren. Er kwam in deze data duidelijk naar voren dat het met name om de toeslag van de kinderopvang gaat. Ook vinden ouders het bevallingsverlof te kort en zouden zij graag langer thuisblijven bij hun pasgeboren kind. Ze geven aan dat 10 weken bevallingsverlof te weinig is en extra druk geeft in het gezin. Langer verlof zou volgens hen beter zijn voor het kind en geeft de moeder gelegenheid om te herstellen en beter uitgerust weer aan het werk te kunnen. Ze missen hierin begrip vanuit werkgevers en de maatschappij.

Ouders hebben het gevoel dat er veel van hen verwacht wordt vanuit de maatschappij en dat de politiek geen oog voor hen heeft. Ze voelen zich beoordeeld door anderen en ervaren voornamelijk solidariteit vanuit hun eigen cirkel (familie, vrienden, school, de buurt). Ze vinden dat Nederland steeds individualistischer wordt en dat er een gebrek is aan echt sociaal contact. Ze hebben het idee dat de politiek hier ook aan bijdraagt, en benoemen het idee te hebben dat de regering er nu vooral voor zichzelf zit. Ouders willen graag meer beleid en dat de regering "Nederland weer leefbaar maakt". Dit heeft ook betrekking op veiligheid. Ze willen graag dat de regering meer doet aan de (online) veiligheid in Nederland. Er zijn zorgen om de veiligheid van kinderen in het verkeer en op sociale media. Daarnaast maken ouders zich zorgen over de internationale spanningen die er zijn en de dreiging van oorlog.

Tot slot vinden ouders de woningmarkt lastig. Zowel huur- als koopwoningen zijn duur en lastig te vinden. Gezinnen wonen vaak in te kleine huizen en lopen tegen een te krap woningaanbod aan. Ook zijn er zorgen over de betaalbaarheid van woningen in de toekomst en of de nieuwe generatie nog aan een woning zal kunnen komen.

Methodologie: aanpak en beperkingen

Voor de Staat van Gezinnen 2025 hebben we een kwalitatieve aanpak gekozen, met een combinatie van een uitgebreide online vragenlijst met open tekstvelden en een reeks verdiepende gesprekken met ouders. We hebben ernaar gestreefd een zo divers mogelijke groep respondenten te bereiken, qua inkomen, woonplaats, gezinssamenstelling en andere relevante kenmerken. Hoewel we daarin deels geslaagd zijn, erkennen we dat deze diversiteit nog niet volledig is – een belangrijk aandachtspunt voor toekomstige onderzoeken.

Wat deze vierde Staat van Gezinnen vernieuwend en waardevol maakt, is dat we expliciet hebben gevraagd naar achtergrondkenmerken van ouders. Hierdoor kunnen we beter inzicht geven in hoe verschillende omstandigheden – zoals inkomen, woonsituatie en het aantal kinderen – samenhangen met hun ervaringen en behoeften. Door tijdsbeperkingen en de hoeveelheid respondenten is deze verdieping nog niet volledig uitgewerkt in de analyse. Waar relevant, benoemen we opvallende verschillen en zijn we voornemens om de rijke data in een later stadium verder te analyseren.

De vragenlijsten zijn aangemaakt en alle data zijn verzameld in het online platform van het NCJ. De data zijn via een directe verbinding naar een beveiligde remote werkplek (myDRE) overgedragen, waarin de analyses zijn uitgevoerd met programma's R, SPSS en ATLAS.ti. Uiteindelijk zijn alleen de samenvattende resultaten geëxporteerd en gepresenteerd, zonder identificeerbare persoonsgegevens. De analyse van de antwoorden is zorgvuldig uitgevoerd, zowel handmatig als via codering, waarbij we patronen, thema's en nuances in de verhalen van ouders zichtbaar hebben gemaakt.

De 16 open vragen uit de enquête werden handmatig geanalyseerd. Dit, omdat het persoonlijke data is, waarbij, ondanks dat de antwoorden anoniem zijn, de privacy in acht genomen moet worden. Er is een begin gemaakt met het inductief coderen van de 16 open vragen. De antwoorden op de open vragen varieerden in aantal. De open vragen werden beantwoord door 1.575 - 6.741 respondenten per vraag. Het lukte niet om al deze antwoorden te analyseren voor de deadline van dit rapport. Daarom moet benadrukt worden dat we nog maar het topje van de ijsberg hebben gezien wat betreft alle antwoorden die gegeven zijn.

Hierbij hebben we waar mogelijk ter vergelijking ook de cijfers uit de eerdere rapporten opgenomen. We houden bij het delen van de resultaten de indeling van de vragenlijst aan waarbij we de vragen hebben gegroepeerd in onderwerpen. Per onderwerp hebben we ook gekeken welke cijfers, zoals het geboortecijfer nog meer duiding kunnen geven aan het onderwerp en wat er in de media over geschreven is.

De antwoorden zijn, zoals eerder vermeld, op inductieve manier geanalyseerd, wat betekent dat er open codes zijn gekoppeld aan fragmenten in de antwoorden. Er is voor een inductieve manier gekozen, omdat op deze manier zo dicht mogelijk bij de letterlijke antwoorden van de participanten/respondenten gebleven kon worden. Na het inductief coderen volgt de stap om deze open codes axiaal te coderen.

Voor de mediaberichten en de algemene cijfers hebben we Mistral en ChatGPT gebruikt om te analyseren. De mediaberichten zijn hiermee gecategoriseerd in de zes onderwerpen van de vragenlijst die onder ouders is afgenomen:

- uitdagingen voor gezinnen
- zorgen van gezinnen
- voorzieningen voor gezinnen

- politiek en gezinnen
- ouderschap, stress en de combinatie werk en gezin
- steun uit de omgeving

Steekproefsgewijs zijn verscheidene mediaberichten tevens met de hand geanalyseerd als extra check om te kijken of dit proces via AI zorgvuldig verliep en de artikelen onder de juiste thema's ingedeeld werden. Deze dubbelcheck draagt bij aan de betrouwbaarheid van de uitkomsten.

Beperkingen en aandachtspunten

Hoewel de Staat van Gezinnen 2025 zeer waardevolle inzichten biedt in de ervaringen en behoeften van ouders, kent het ook enkele beperkingen. Ondanks onze inzet om een diverse groep respondenten te bereiken, zijn bepaalde groepen minder goed vertegenwoordigd, zoals ouders met een migratieachtergrond, alleenstaande ouders en gezinnen in kwetsbare sociaaleconomische posities. Dit vraagt in toekomstig onderzoek om gerichtere wervingsstrategieën. Daarnaast bood de beschikbare tijd onvoldoende ruimte om de verzamelde data – met name de informatie over inkomensniveaus, woonomgeving en gezinssamenstelling – volledig te analyseren. Deze rijke gegevens verdienen verdere uitwerking om de verschillen in ervaringen beter te begrijpen. Ook zien we verbeterpotentieel in het verfijnen van de vragenlijst, zodat we bepaalde thema's die nu summier zijn geraakt, zoals sociale cohesie op het werk of binnen digitale netwerken, dieper kunnen verkennen. Ten slotte blijft het belangrijk kritisch te blijven op de reikwijdte van kwalitatieve data en waar mogelijk deze aan te vullen met kwantitatieve inzichten voor een vollediger beeld.

Verbeterpotentieel van de vragenlijst

Bij het opstellen van de vragenlijst streven we telkens naar een zorgvuldige balans tussen volledigheid, validiteit en toegankelijkheid. We willen zoveel mogelijk relevante thema's meenemen, terwijl de vragen begrijpelijk en herkenbaar blijven voor ouders met uiteenlopende achtergronden. Dit betekent dat we steeds een afweging maken tussen het wetenschappelijke streven naar valide metingen en de noodzaak om de leefwereld van ouders goed te raken, in een taal die aanspreekt.

Vooraf bij moeilijk bereikbare groepen vraagt dit extra aandacht: hoe zorgen we ervoor dat zij zich uitgenodigd voelen om mee te doen, en dat de vragen aansluiten bij hun ervaringen? In toekomstige rondes willen we de vragenlijst en manier van dataverzameling verder verfijnen, zodat we bepaalde begrippen consistent meten, én beter recht doen aan de diversiteit binnen de ouderpopulatie. Daarbij blijven we zoeken naar manieren om de stem van die ouders die nu minder makkelijk bereikt worden, toch beter te laten doorklinken.

Colofon

De Staat van Gezinnen 2025 is tot stand gekomen door de medewerking en inzet van velen. Graag willen wij allen bedanken voor hun tijd en inzet. Op de eerste plaats de 8.729 ouders die de tijd hebben gevonden om onze vragenlijst in te vullen. Dankzij jullie antwoorden kregen wij een beeld van hoe het met jullie gaat en daar kunnen wij wat mee. Met een lach en een traan hebben we jullie antwoorden mogen lezen. We hopen dat we jullie inbreng recht hebben gedaan met dit rapport.

Graag bedanken wij ook alle organisaties waar we mee mogen samenwerken, die samen met ons het verschil willen maken voor gezinnen. Ook willen we hen, alle individuen en professionals, die lak hebben aan regels, structuren en stelsels, bedanken voor het kleuren buiten de lijntjes in het belang van kinderen en hun gezinnen. We hopen dat jullie allemaal doorgaan en je niet laten ontmoedigen.

Ook willen we eenieder die op wat voor een manier de sociale omgeving vormt van gezinnen, en zijn we dat niet allemaal, vragen om oog te hebben voor elkaar en voor de uitdagingen van de ander. 'Hoe is het met je?' is de krachtigste vraag die we elkaar en vooral ouders kunnen stellen. Laten we dat vooral doen.

Aan dit rapport werkten verschillende mensen mee. Hen zijn we dank verschuldigd om de tijd, aandacht en inzet te hebben om dit rapport te maken. In willekeurige volgorde zetten we ze op een rij:

Isra Lee, Gerdien Lassche, Bianca Hierck, Yvonne Koopman, Danial Mulu, Daniëlle Baas, Ingrid Staal, Anton Schreuder, Hélène Smid, Renate Tromp, Saskia Vossenbergh, Rene van de Camp, Arnoud van den Heuvel, Bram Hodes en Winny van Hoek.

Een speciaal dankwoord willen wij richten aan de ouders waar wij mochten aanschuiven bij de keukentafels overal in het land. Van Nuland tot Haarlem mochten wij in gesprek gaan met ouders. Hun verhalen, worstelingen en zorgen waren bijzonder waardevol voor ons. Dank jullie wel voor jullie openheid en kwetsbaarheid. Jullie zijn een bron van inspiratie om door te gaan met het werk wat wij mogen doen voor ouders en kinderen. Dank Paulina, Rose, Anne, Samira, Palwasha, Marleen, Renate, Annemiek, Dianne, Winneke, Perti, Annemarie, Astrid, Dianne, Janine, Adri, Nora, Meryem, Selin, Amina, Sofie, Mo, Gerdien, Marieke, Yvonne, Tjitske, Lidwine, Dianne, Anouk, Eline, Bianca, Nanne en Caroline.

We hopen dat **de Staat van Gezinnen 2025** inspireert, tot denken aanzet en het verschil maakt. Het was leerzaam, verdrietig en ook een plezier om te maken.

Marjet Winsemius, Anne Look en Mark Weghorst

'We vergeten in NL heel snel dat we de volgende generaties klaar moeten stomen voor de toekomst. Gezinsvriendelijkheid gaat veel verder dan alleen maar mogelijkheden zoals opvang, gastouder en toeslagen. Daar zou het helemaal niet om moeten draaien. Het gaat om de kwaliteit en kwantiteit die wij als ouders met ons kind kunnen besteden, daar waar Nederland ontzettend rigide in is en totaal niet vriendelijk.'

Copyright

U mag citeren uit de Staat van Gezinnen, mits u de bron vermeldt.

Data

De data, gebruikt in onze rapporten, zijn beschikbaar voor gebruik door derden via het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

Contact

Voor Werkende Ouders

Simon Stevinweg 39

1401TB Bussum

www.voorwerkendeouders.nl

info@voorwerkendeouders.nl

Bronnenlijst

- Achimastos, Y. (2024, 1 mei). *Experts ongerust over verdubbeling schermtijd Nederlandse kinderen*. NOS.nl. <https://nos.nl/l/2518865>
- Actief Ouderschap & Etu Consult. (z.d.). *Kwaliteitskaart Ouderbetrokkenheid in het kindcentrum*. EtuConsult. <https://etuconsult.nl/publicaties/instrumenten/kwaliteitskaart-ouderbetrokkenheid-in-het-kindcentrum>
- Algemene Onderwijsbond. (2024a, oktober 14). Loonstijging van bijna vijf procent in nieuwe cao voor primair onderwijs. *AOB*. <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/loonstijging-van-bijna-vijf-procent-in-cao-po/>
- Algemene Onderwijsbond. (2024b, november 5). Middelbare school sluit Magister ruim 2 maanden voor ouders. *AOB*. <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/middelbare-school-sluit-magister-ruim-2-maanden-voor-ouders/>
- Allerhande. (2024, 10 september). *Instagram*. https://instagram.com/p/C_vOy9nACOW/
- Aschoff, J. (2025, 8 januari). *Holy sh*t! Kinderopvangtoeslag is verhoogd in 2025, maar hoe de kinderopvang hier op reageert is werkelijk bizar*. LinkedIn.com. https://www.linkedin.com/posts/jody-aschoff_realsocialmedia-kinderopvang-ondernemer-activity-7282679383180382209-weCC
- Barry, K. M., Avraam, D., Cadman, T., Elhakeem, A., Marroun, H. E., Jansen, P. W., Nybo-Andersen, A., Strandberg-Larsen, K., Safont, L. G., Soler-Blasco, R., Barreto-Zarza, F., Julvez, J., Vrijheid, M., Heude, B., Charles, M., Gomajee, A. R., & Melchior, M. (2024). Early childcare arrangements and children's internalizing and externalizing symptoms: an individual participant data meta-analysis of six prospective birth cohorts in Europe. *The Lancet Regional Health - Europe*, 45, 101036. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2024.101036>
- Berger, L. (2024, 5 april). Een gezonde balans tussen werk en privé is een privilege. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15225/een-gezonde-balans-tussen-werk-en-privé-is-een-privilege/2423d659-6999-0f2b-0a09-86bcd6fc41c6>
- Berger, L., & Caselli, I. (2020, 9 juni). Maak kennis met de opvoedexpert die opvoeden een gevaarlijk idee vindt. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/11314/maak-kennis-met-de-opvoedexpert-die-opvoeden-een-gevaarlijk-idee-vindt/09b53b46-1070-0d62-05be-d3793a7e3779>
- Bessem, K. (2024, 30 november). *Houd je verwijten over de jeugdzorg bij je, Vincent Karremans. Besturen is niet stoer doen, het is je inleven*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/houd-je-verwijten-over-de-jeugdzorg-bij-je-vincent-karremans-besturen-is-niet-stoer-doen-het-is-je-inleven~b0d41443/>
- Blauw, S. (2024a, mei 3). Samen slapen met een baby wordt sterk afgeraden – juist dat maakt het gevaarlijk. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15278/samen-slapen-met-een-baby-wordt-sterk-afgeraden-juist-dat-maakt-het-gevaarlijk/fa441e4b-46ac-07a1-1571-7173f4dbb9b5>
- Blauw, S. (2024b, september 11). Grote mensen moeten kinderen laten vallen. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15562/grote-mensen-moeten-kinderen-laten-vallen/57072cda-c93c-0e61-0a01-42b80924270f>
- Blauw, S. (2024c, oktober 11). Door deze vier maatschappelijke ontwikkelingen spelen kinderen niet buiten. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15617/door-deze-vier-maatschappelijke-ontwikkelingen-spelen-kinderen-niet-buiten/ee542787-45f7-0636-057b-1bb08058cc1e>
- Blok, C. (2024a, augustus 2). *Jac en Mariska zijn geïnteresserd in: na half zes komen baby's en peuters hun restaurant niet meer in*. De Stentor. <https://www.destentor.nl/home/jac-en-mariska-zijn-geïnteresserd-in-na-half-zes-komen-babys-en-peuters-hun-restaurant-niet-meer-in-a6a1e6e4/>
- Blok, C. (2024b, augustus 5). *Adult-only beleid in de horeca zorgt voor flinke discussie*. Nu. <https://www.nu.nl/uit-andere-media/6323422/adults-only-beleid-in-de-horeca-zorgt-voor-flinke-discussie.html>
- Blok, C. (2024c, augustus 8). *Het 'jengelvrije' restaurant van Jac en Mariska staat ineens vol in de schijnwerpers: 'We weten niet wat ons overkomt'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/binnenland/het-jengelvrije-restaurant-van-jac-en-mariska-staat-ineens-vol-in-de-schijnwerpers-we-weten-niet-wat-ons-overkomt-a0b1968c/>
- BNNVARA. (2024, 12 oktober). *Zombies achter het scherm: Impact schermtijd op jonge kinderen - Kassa - BNNVARA*. Kassa. <https://www.bnnvara.nl/kassa/artikelen/zombies-achter-het-scherm-impact-schermtijd-op-jonge-kinderen>
- Bode, L. (2024, 8 november). *Een medewerker deelt dat hij vader gaat worden. Wat doe je?* [Video]. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/lotte-bode-25748426_leiderschap-vaderschap-gezinsvriendelijkbeleid-activity-7260655856793325569-Z2Ld
- Boer, M. (2024, 24 november). *Helikopterouders* [Video]. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/miriam-boer_helikopterouders-van-babyfoon-met-camera-ugcPost-7266355488253005824-2fj8
- Boere, R. (2024, 1 oktober). *Zelfs met een modaal inkomen is reizen voor veel mensen nauwelijks nog te betalen*. AD. <https://www.ad.nl/binnenland/zelfs-met-een-modaal-inkomen-is-reizen-voor-veel-mensen-nauwelijks-nog-te-betalen-a73027bb/>
- Bontjes, A. (2024, 4 oktober). *Vlaamse regering wil ouders straffen voor slechte beheersing van het Nederlands*. Trouw. <https://www.trouw.nl/buitenland/vlaamse-regering-wil-ouders-straffen-voor-slechte-beheersing-van-het-nederlands-b4bb5388/>
- Boon, J. (2024, 21 september). *Nederlandse baby's gaan al jong naar opvang vanwege "strak afgesteld" verlof*. Nu. <https://www.nu.nl/economie/6328777/nederlandse-babys-gaan-uitzonderlijk-jong-naar-opvang-vanwege-strak-afgesteld-verlof.html>
- Boström, C. (2025, 25 februari). *Aantal stellen waar beide partners parttime werken bijna verdubbeld*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2557266-aantal-stellen-waar-beide-partners-parttime-werken-bijna-verdubbeld>
- Braun, D. (2023). Incasseren jongeren de klap van onze ratrace? In *T19DE KWESTIE DE TELEGRAAF*. https://academievoorzorgorganisatiecultuur.nl/images/artikelafbeeldingen_nieuw/kwestie.pdf
- Brink, E. (2024, 24 oktober). *Noorwegen wil leeftijdsgrens voor sociale media, maar werkt dat wel?* NOS. <https://nos.nl/l/2541957>
- Broeders van Liefde. (z.d.). *Laat elke minister beetje minister van zorg en onderwijs zijn*. <https://broedersvanliefde.be/nieuws/laat-elke-minister-beetje-minister-van-zorg-en-onderwijs-zijn>
- Bruinewoud, C. (2024, 29 mei). *Vrouwen steeds vaker economisch zelfstandig, moederschap is geen beletsel meer*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/economie/vrouwen-steeds-vaker-economisch-zelfstandig-moederschap-is-geen-beletsel-meer-a5bb4523/>
- Buur, G. (2024, 7 oktober). *Ouder worden vond ik een feest, ouder zijn veel moeilijker. Ik stapte er... | Gieke Buur | 45 comments*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/giekebuur_ouder-worden-vond-ik-een-feest-ouder-zijn-activity-7248935153429884928-DS87

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 11 april). Vrouwen werken meteen na afstuderen al vaker in deeltijd dan mannen. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/15/vrouwen-werken-meteen-na-afstuderen-al-vaker-in-deeltijd-dan-mannen>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024a, maart 27). Bijna 1 op de 10 dochters van 80-plussers zwaar belast door mantelzorg. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/13/bijna-1-op-de-10-dochters-van-80-plussers-zwaar-belast-door-mantelzorg>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024b, april 29). Meer jongeren met jeugdhulp, vooral meer tienermeiden. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/18/meer-jongeren-met-jeugdhulp-vooral-meer-tienersmeiden>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024c, november 14). *Emancipatiemonitor 2024*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2024/46/emancipatiemonitor-2024>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024d, november 14). *Samenvatting - Emancipatiemonitor 2024*. CBS. <https://longreads.cbs.nl/emancipatiemonitor-2024/>

Cointre, B. L., & Brock, T. (2024, 8 augustus). *Jarenlang de slaapkamer niet uit: meer jongeren in sociaal isolement*. NOS. <https://nos.nl/1/2532320>

Daub, M. (2024, 10 juni). *Telegraaf: Nederlanders willen extra werken voor een beter land - Het Potentieel Pakken*. Het Potentieel Pakken. <https://www.hetpotentieelpakken.nl/telegraaf-nederlanders-willen-extra-werken-voor-een-beter-land/>

De Jong, R. (2025, 11 februari). Vochtige doekjes-gate zwelt aan: jonge ouders verbolgen om 'absurd plan' van PVV-staatssecretaris Jansen. *Telegraaf*. <https://www.telegraaf.nl/lifestyle/1557189629/vochtige-doekjes-gate-zwelt-aan-jonge-ouders-verbolgen-om-absurd-plan-van-pvv-staatssecretaris-jansen>

De Kock, H. (2025, 6 januari). *Je tiener vertrouwen of controleren? | Hanke de Kock*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/hanke-de-kock-7434737_je-tieners-vertrouwen-of-controleren-activity-7282059909146292228-gULg

De Mik, K. (2024, 17 april). *Moes in Leeuwarden maakt gezond eten betaalbaar. 'Hier kan je alles nog per stuk kopen'*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-bc11850f>

De NieuwsBV BNNVARA. (2025, 1 januari). Opvoeden anno 2025: "Denk niet in hokjes en kijk naar wat goed gaat". *NPO Radio 1*. <https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/cdbbc68e-4638-4d4e-a9dd-b66069026d2e/opvoeden-anno-2025-denk-niet-in-hokjes-en-kijk-naar-wat-goed-gaat>

De Raat, F. (2024a, juli 20). 'Werk bepaalt niet mijn identiteit'. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/07/19/werk-bepaalt-niet-mijn-identiteit-a4860179>

De Raat, F. (2024b, oktober 22). 'Op alleenstaande moeders is de samenleving slecht ingericht'. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/09/op-alleenstaande-moeders-is-de-samenleving-slecht-inggericht-a4862347>

De Ruiter, M. (2024a, maart 14). *Studie toont nu ook aan: vrouwenquotum werkt en leidt niet tot minder competente bestuurders*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/ws-b8cf9ba3/>

De Ruiter, M. (2024b, maart 14). *Studie toont nu ook aan: vrouwenquotum werkt en leidt niet tot minder competente bestuurders*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/wetenschap/om-volwassen-te-worden-is-het-nodig-dat-jongeren-zelfstandig-aanrommelen-en-fouten-maken-b4b0695a/>

De Ruiter, M. (2024c, juni 7). *Kinderen over het leed door de toeslagenaffaire: 'Mijn leven had dus niet zo hoeven lopen'*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-bf9ee0b1>

De Ruiter, M., & Frijters, S. (2024, 20 maart). *Werken bij de overheid? Waarom juist in de publieke sector het personeelstekort maar oploopt*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2024/waarom-zijn-personeelstekorten-bij-de-overheid-zo-hardnekkig-v1004563>

De Visser, E. (2024a, juni 15). *Gynaecoloog Bas Veersema: 'Als een vrouw zegt dat ze geen kinderen wil, gaan we in Nederland moeilijk doen'*. <https://www.ad.nl/binnenland/scholen-overspoeld-met-flyers-tegen-week-van-de-lentekriebels-minister-paul-onacceptabel-a47e94ae/>

De Visser, E. (2024b, september 16). *Dat hersenen zwangere vrouwen enorm veranderen wisten we, nu is ook duidelijk hoe*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/wetenschap/dat-hersenen-zwangere-vrouwen-enorm-veranderen-wisten-we-nu-is-ook-duidelijk-hoe-b0a95bcb/>

De Vries, M., & Van Spronsen, L. (2024, 26 juni). *"Kniel en zeg sorry": nieuwe vorm van pesten onder jongeren*. NOS. <https://nos.nl/1/2526259>

De Vries, S. (2025, 13 januari). *Ouders kinderopvang niet altijd gehoord: "Veranderingen worden doorgedrukt"*. NOS. <https://nos.nl/1/2551579>

Deelen, M. (2024, 6 juni). *Wat Mayke haar dochter Stéphane wilde meegeven in de opvoeding: 'Dat ze niet zou oordelen'*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-b799681a>

Dekker, I. (2024, 22 februari). *schoolzwemmen opvoedvakantie*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7166354451702759424>

Den Blanken, M. (2024, 25 maart). *Tokkies doen na twintig jaar hun verhaal over hoe Nederland aan de haal ging met hun naam*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/show/tokkies-doen-na-twintig-jaar-hun-verhaal-over-hoe-nederland-aan-de-haal-ging-met-hun-naam-acbd44d4/>

Den Blijker, J. (2024, 22 mei). *Kinderen uit het buitenland adopteren mag niet meer. Deze geadopteerden zijn daar niet blij mee*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b10aa356>

Derks-van Steenberghe, B. [Scharminkel]. (z.d.). *Scharminkel*. Instagram. <https://www.instagram.com/scharminkel>

Dijkshoorn, P. (2024, 9 oktober). *Fokke & Sukke werken bij de VNG*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/peter-dijkshoorn-%F0%9F%91%8C-388aa816_activity-7249808623508291586-bS21

Dobber, L. (2024, 23 mei). *Japan is wetten uit het tijdperk van 'kostwinners en huisvrouwen' zat*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b4a32ba9>

Dogbanovic, B. (2024, 12 juni). *In plaats van te krimpen, groeit in Nederland de kloof tussen man en vrouw*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b135a3da>

Duyck, W. (z.d.). *De welzijnsepidemie | Wouter Duyck*. <https://www.wouterduyck.be/?p=3570>

EenVandaag. (2024a, maart 13). *Zorgen bij basisschooldirecteuren over ontwikkelingsachterstand bij 4-jarigen: "Gewoon verspilling van talent"*. <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/zorgen-bij-basisschooldirecteuren-over-ontwikkelingsachterstand-bij-4-jarigen-gewoon-verspilling-van-talent/>

EenVandaag. (2024b, augustus 22). *Kwart van ouders met lager inkomen doet kind niet op zwemles, oplopende kosten vaak de reden*. <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/kwart-van-ouders-met-lager-inkomen-zet-kind-niet-op-zwemles-oplopende-kosten-vaak-de-oorzaak/>

EenVandaag. (2024c, november 27). *Waarom blijven mensen bewust kinderloos? Voor helft is "kant die wereld opgaat" belangrijke reden*. <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/waarom-blijven-mensen-bewust-kinderloos-voor-helft-is-kant-die-wereld-opgaat-belangrijke-reden/>

Eg, R. (2024, 16 april). *Minder armoede, maar groep Nederlanders zonder eten daalt niet: hoe kan dat?* NOS. <https://nos.nl/l/2517014>

Ekker, J. P. (2024, 11 januari). *Doorgelekte luiers en ondergespuugde truien: met haar 'aibare schilderijen' toont Emmeke Eijsbouts rauwe randjes van het ouderschap*. Parool. <https://www.parool.nl/kunst/doorgelekte-luiers-en-ondergespuugde-truien-met-haar-aibare-schilderijen-toont-emmeke-eijsbouts-rauwe-randjes-van-het-ouderschap-bc5e153c/>

EO Dit is de Dag. (2024, 7 mei). *Baby's krijgen steeds minder vaak borstvoeding: is dat erg?* NPOradio 1.nl. <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/dit-is-de-dag/9bfc265-dcb1-4d79-9111-00be92a3d8d4/2024-05-07-is-het-erg-om-jonge-babys-geen-borstvoeding-te-geven>

Erasmus University Rotterdam. (2024, 29 februari). *Vici beurs voor Renske Keizer*. EUR. <https://www.eur.nl/essb/nieuws/vici-beurs-voor-renske-keizer>

Ervaringen met kinderopvang – juli 2024 (meting 4) | Kennisplatform Werk en Inkomen. (2024, 25 september). Kennisplatform Werk en Inkomen. <https://www.kennisplatformwerkeninkomen.nl/documenten/rapporten/2024/09/25/ervaringen-met-kinderopvang---juli-2024>

Expertisecentrum Vaders. (2024, 16 juni). *Vaders zijn net zo sensitief als moeders*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/vadersnl_vaders-zijn-net-zo-sensitief-als-moeders-activity-7208089095934226433-VdDJ

Exterkate, W. (2024, 11 november). *Back to business!* LinkedIn. <https://www.linkedin.com/posts/activity-7261641474667089920-cfsp>

Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. (z.d.). *Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth*. BMFSFJ. <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/meta/en>

Foulkes, L. (2025a, januari 31). *Stop Panicking Over Teens and Social Media*. *wsj.com*. <https://www.wsj.com/health/wellness/stop-panicking-over-teens-and-social-media-a8aad571>

Foulkes, L. (2025b, april 2). *I'm an expert on adolescence: here's why a smartphone ban isn't the answer, and what we should do instead*. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/article/2024/jun/15/im-an-expert-on-adolescence-heres-why-a-smartphone-ban-isnt-the-answer-and-what-we-should-do-instead>

funtast.icc. (2024, 14 november). *They won at parenting*. <https://www.instagram.com/reel/DCWslGzPLLh/?igsh=MWxobTR1eHp3Y3Bnag==>

Geerdink, L. (2024a, mei 28). *Saxion-lectoren slaan alarm vanwege cyberpesten: 'Er gaan grafstenen rond met de naam van een kind erop'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/saxion-lectoren-slaan-alarm-vanwege-cyberpesten-er-gaan-grafstenen-rond-met-de-naam-van-een-kind-erop-a4df3ab8/>

Geerdink, L. (2024b, mei 28). *Zo voorkom je dat je kind verdwaalt in het mijnenveld dat sociale media heet*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/zo-voorkom-je-dat-je-kind-verdwaalt-in-het-mijnenveld-dat-sociale-media-heet-a82f2dec/>

Gemeente Zutphen – #opladers. (z.d.). <https://mijnopladers.nl/gemeente-zutphen/>

GGD GHOR. (2025, 23 januari). *Blijvende zorgen over mentale gezondheid jongvolwassenen ondanks lichte verbetering - GGD GHOR Nederland*. GGD GHOR Nederland. <https://ggdghor.nl/actueel-bericht/blijvende-zorgen-over-mentale-gezondheid-jongvolwassenen-ondanks-lichte-verbetering/>

Gons, B. (2024, 5 november). *We gezinnen in allerlei woonvormen: tijd voor een ode aan de meerhuizige kinderen*. Parool. <https://www.parool.nl/columns-opinie/we-gezinnen-in-allerlei-woonvormen-tijd-voor-een-ode-aan-de-meerhuizige-kinderen-b53c6a1b/>

Gouw, T. (2024, 13 juni). *Opinie: Vaders dragen tegenwoordig meer bij in de zorgverdeling thuis. Maar de lat ligt nog steeds laag*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-vaders-dragen-tegenwoordig-meer-bij-in-de-zorgverdeling-thuis-maar-de-lat-ligt-nog-steeds-laag-bc6bbb1b/>

Grosfeld, T. (2025, 15 januari). *'Ga je stappen? Waar? Wordt het laat?'* De Groene Amsterdammer. https://www.groene.nl/artikel/ga-je-stappen-waar-wordt-het-laaf?utm_campaign=website&utm_medium=owned_social&utm_source=threads

Haanstra, B. (2024, 25 juni). *Mentale gezondheid meisjes wordt wereldwijd slechter, blijkt uit nieuw onderzoek*. NOS. <https://nos.nl/l/2526007>

Harmen, J. (2024, 22 maart). *Die typisch Nederlandse kraamzorg staat onder druk. 'Baby's komen nog steeds zonder gebruiksaanwijzing'*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b0817b5b>

Hart van Nederland. (2024, 18 oktober). *Speciaal onderwijs in Zeeland sluit: komende jaren volgt de rest van Nederland*. Hart van Nederland. <https://www.hartvannederland.nl/politiek/beleid/artikelen/woensdag-speciaal-onderwijs-zeeland-sluit-komende-jaren-volgt-Nederland>

Hasselerharm, M. (2024, 27 oktober). *Tijd van alleen preventie is voorbij, Borne gaat harder optreden tegen schenken van alcohol aan minderjarigen*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/borne/tijd-van-alleen-preventie-is-voorbij-borne-gaat-harder-optreden-tegen-schenken-van-alcohol-aan-minderjarigen-a351940f/>

Havermans, O. (2024, 19 maart). *Waterbedrijven mogen wanbetalers met kinderen niet afsluiten*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-bf9c69e2>

Hofstede, S. (2024, 28 september). *Zorgkosten stijgen in sommige gemeenten veel harder dan in andere*. NOS. <https://nos.nl/l/2538792>

Hommes, K. (2025, 24 januari). *Op deze basisschool krijgen kinderen wel genoeg beweging (en dat zonder gymleraar)*. Trouw. <https://www.trouw.nl/sport/op-deze-basissschool-krijgen-kinderen-wel-genoeg-beweging-en-dat-zonder-gymleraar-b4d8bf2f/>

Hornstra, M. (2024, 14 augustus). *Aanbieders jeugdzorg komen niet of nauwelijks meer rond*. NOS. <https://nos.nl/l/2533225>

Houwink Ten Cate, L. (2024, 17 oktober). *Als het gaat om zorg, liefde en seks is het tweoudergezin vaak ontoereikend. Waarom is het dan nog steeds de norm?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/volkskrant-magazine/als-het-gaat-om-zorg-liefde-en-seks-is-het-tweoudergezin-vaak-ontoereikend-waarom-is-het-dan-nog-steeds-de-norm-b1ba943a/>

Huisman, C. (2024, 1 mei). *Voor hulp aan jongeren is huisvesting cruciaal – en juist daar wringt het*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-b327b48f>

Huisman, J. (2024, 2 juni). *Topvrouw Hema: 'Een goede leider moet ook kunnen verliezen'*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-bdb8cb92>

Inspectie van het onderwijs. (2024, 21 november). *Lang niet alle leerlingen in de tweede klas voortgezet onderwijs hebben leesniveau om goed te kunnen doorleren; verbetering noodzakelijk*. Inspectie van het Onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuws/2024/11/19/lang-niet-alle-leerlingen-in-de-tweede-klas-voortgezet-onderwijs-hebben-leesniveau-om-goed-te-kunnen-doorleren>

Israel, A. (2024, 8 december). *Zwak ouderschap creëert gebroken kinderen*. <https://www.instagram.com/p/DDT2aY3sF68/?igsh=OWY5MXh6MzNrMGhn>

Jaeger, B. (2024, 12 juni). *Emancipatie van vrouwen gaat veel te langzaam, Nederland blijft bungelen op plek 28*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-b698cb32>

Janssens, M. (2024, 28 december). *Laat je streven naar perfectie los en maak dit jaar goed genoeg voornemens - The School of Life Amsterdam*. The School Of Life Amsterdam. <https://www.theschooloflife.com/amsterdam/blog/goed-genoege-voornemens/>

Jellema, E. (2024, 6 juni). *Helpt ouders ervaart druk van school om laptop of tablet te kopen*. Ouders & Onderwijs. <https://oudersenonderwijs.nl/nieuws/helpt-ouders-ervaart-druk-van-school-om-laptop-of-tablet-te-kopen/>

Jobse, H. (2025, 10 januari). *'Pas meer maatwerk toe bij zwangerschap op het werk'*. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/10/pas-meer-maatwerk-toe-bij-zwangerschap-op-het-werk-a4878981>

JOGG. (2024, 1 november). *8 op de 10 ouders vindt dat de leefomgeving kinderen gezonder moet*. JOGG.nl. <https://jogg.nl/nieuws/8-op-de-10-ouders-vindt-dat-de-leefomgeving-kinderen-gezonder-moet>

Jongeneel, K. (2024, oktober). *Wat een treffend artikel! Dit is een uitdaging die niet alleen het onderwijs treft; ook in de hashtag#kinderopvang wordt deze realiteit gevoeld*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/posts/activity-7256693599839387649-nFlu>

Jongers, T. (2024, 21 mei). *Armoede uitgelegd aan mensen met geld: dit zijn de vijf misverstanden waar we zo snel mogelijk vanaf moeten*. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15322/armoede-uitgelegd-aan-mensen-met-geld-dit-zijn-de-vijf-misverstanden-waar-we-zo-snel-mogelijk-vanaf-moeten/25208026-1caf-0db5-34a7-14d35ab06ca8>

Julen, J. (2024, 27 mei). *Meer vrouwen economisch zelfstandig, maar is dat voldoende?* Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b82711d0>

Kamerman, S., Van Nierop, L., Verlaan, J., & Van Der Hulst, P. (2024, 2 oktober). *Steeds meer jongeren in de knel, gemeenten draaien op voor stijgende kosten van jeugdzorg*. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/10/02/steeds-meer-jongeren-in-de-knel-gemeenten-draaien-op-voor-stijgende-kosten-van-jeugdzorg-a4867932>

Keyzer, T., & Hofstede, S. (2024, 27 augustus). *Gebruik laptop op veel scholen verplicht, lang niet elke ouder kan dat betalen*. NOS. <https://nos.nl/l/2534716>

Khaddari, R. (2024a, augustus 26). *Amsterdams lerarentekort volgens scholen onoplosbaar: bestuurders zoeken alternatieven*. Parool. <https://www.parool.nl/ws-b07b3c7f/>

Khaddari, R. (2024b, oktober 28). *Onderzoek VU: Kwetsbare kinderen de dupe van focus op taal en rekenen in basisonderwijs*. Parool. <https://www.parool.nl/amsterdam/onderzoek-vu-kwetsbare-kinderen-de-dupe-van-focus-op-taal-en-rekenen-in-basisonderwijs-b18410bc/>

Kind en Gezin. (2024, 7 oktober). *weekvandekinderopvang complimentenbutton*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/kind-en-gezin_weekvandekinderopvang-weekvandekinderopvang-activity-7248979144326180865-aDdk

Kind en Samenleving. (2024). *Gezinstijd - Boetseren, bijeenpuzzelen*. <https://k-s.be/spelen-en-vrije-tijd/tijdsbeleving-van-kinderen/gezinstijd/>

Kinderrechtencollectief. (2024, 11 december). *Kinderrechtentoets*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/kinderrechtencollectief_kinderrechtentoets-kinderombudsman-kinderombudsvrouw-activity-7272535769368424449-A4Qu

Kodde, J. (2024a, mei 27). *Zorgen over Twentse jeugd: te vaak stress, te veel op mobiel en dan ook nog roken en vpen*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/zorgen-over-twentse-jeugd-te-vaak-stress-te-veel-op-mobiel-en-dan-ook-nog-roken-en-vpen-aca22619/>

Kodde, J. (2024b, november 18). *Dokter Ralph over alcoholmisbruik bij Twentse jeugd: 'Vier ziekenhuisopnamen per uitgaansnacht is gemiddeld'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/dokter-ralph-de-wit-vertelt-over-toenemend-alcoholmisbruik-bij-jeugd-vier-ziekenhuisopnamen-per-uitgaansnacht-is-gemiddeld-a6bcb9a4/>

Koelewijn, R. (2024, 28 november). *Historicus Lotte Houwink ten Cate strijdt tegen de mythe van 'het' gezin: 'Als alleenstaande ouder word ik gezien als mislukt'*. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/11/22/als-alleenstaande-ouder-word-ik-gezien-als-mislukt-a4873855>

Kok, M. (2024, 27 februari). *Ik kan helemaal niets met al die betutteling van kinderen*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/marte-kok-0757ba22_ik-kan-helemaal-niets-met-al-die-betutteling-activity-7168183018413637634-zppl

Kraak, A. (2025, 9 februari). *Opvoeden en opgroeien in Nederland; the American dream?* Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/column/opvoeden-en-opgroeien-in-nederland-the-american-dream/>

Krepel, A., Karssen, M., Buisman, M., Conijn, J., Schreurs, B., Booij, G., & Farzan, K. (2024, 12 november). *Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs scoren onder basisniveau digitale geletterdheid: Resultaten internationaal peilingsonderzoek digitale geletterdheid ICILS 2023*. Kohnstamm Instituut. <https://kohnstammstituut.nl/rapport/icils-2023/>

Kreugel, M. (2024, 17 september). *Nieuwe moeders verwachten aandacht voor hun mentaal welzijn, naast de zorg voor buik en baby*. *Trimbos-instituut*. <https://www.trimbos.nl/actueel/nieuwe-moeders-verwachten-aandacht-voor-hun-mentaal-welzijn/>

Kuitenbrouwer, J. (2024, 10 oktober). *Tieners lijken steeds meer op hun ouders (en niet alleen qua uiterlijk)*. Trouw. <https://www.trouw.nl/cultuur-media/tieners-liken-steeds-meer-op-hun-ouders-en-niet-alleen-qua-uiteerlijk-bd775b21/>

Kuloglu, H. (2024, 4 november). *School in Zeist stopt met school-app Magister vanwege prestatiedruk: 'Symptoom van bemoeizucht'*. RTL.nl. <https://www.rtl.nl/nieuws/artikel/5478362/school-zeist-stopt-met-school-app-magister-om-prestatiedruk>

L1 & NOS. (2024, 26 april). *Limburgse Staten stemmen in met deels gratis ov voor minima*. NOS. <https://nos.nl/l/2518342>

Laane, K. (2024, 30 augustus). *Einde van een tijdperk*. https://www.linkedin.com/pulse/einde-van-een-tijdperk-katrien-laane--bb3ie?utm_source=share&utm_medium=member_ios&utm_campaign=share_via

Leclaire, A. (2025, 27 januari). *Hoe maak ik mijn zoon levenswijs zonder hem bang te maken?* NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/27/hoe-maak-ik-mijn-zoon-levenswijs-zonder-hem-bang-te-maken-a4881024>

Ludovica. (2025, 14 januari). *State of Youth NL roept nationale politiek op tot actie*. Stichting KidsRights. <https://www.kidsrights.org/nl/nieuws/state-of-youth-nl-roept-nationale-politiek-op-tot-actie/>

Luyendijk, V. (2024, 19 augustus). *Dit gun je ieder kind. . . . een schoolplein met boomhutten*. ... LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/vincentluyendijk_dit-gun-je-ieder-kind-een-schoolplein-activity-7231181865011814400-wfkM

Maassen, Y. (2024, 16 oktober). *Lange wachtlijsten in Twente: Ouders in Rijssen-Holten worstelen met tekort aan kinderopvang*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/rijssen-holten/lange-wachtlijsten-in-twente-ouders-in-rijssen-holten-worstelen-met-tekort-aan-kinderopvang-a552d2ea/>

Marselis, D. (2024, 18 april). *UWV-naheffing leidt te vaak tot onzekerheid over inkomen, zegt Rekenkamer*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b0ef058a>

Marsman, S. (2024, 4 maart). *Zweedse vaders nemen meeste babyverlof op ter wereld. Wat is de succesformule?* Parool. <https://www.parool.nl/ws-ba4b270a/>

Mat, J. (2024, 30 augustus). In deze speeltuin is het de bedoeling dat kinderen een beetje gevaar lopen. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/30/in-deze-speeltuin-is-het-de-bedoeling-dat-kinderen-een-beetje-gevaar-lopen-a4863855>

Mees, A., & Gortworst, J. (2024, 17 december). *Kind met achternaam van beide ouders kan, maar niet iedereen geeft toestemming*. NOS. <https://nos.nl/l/2548724>

Meulenbelt, A. (2024, 4 juni). *Wij, feministes van de Tweede Golf, hebben ons in de man vergist*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b5190a04>

Mijn kind wil dood. (2024, 18 november). *Steun voor jou als ouder*. Mijn Kind Wil Dood. <https://mijnkindwildood.nl/>

Mind US. (z.d.). *Check hoe jij een jongere kunt helpen met 'De Checkers'*. De Checkers. <https://de-checkers.nl/>

Moorman, M., Kasmi, S., Bredemeijer, H., & Eerenberg, E. (2025, 19 januari). *Opinie: Bestrijd ongelijkheid en maximeer uurtarief in kinderopvang*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-bestrijd-ongelijkheid-en-maximeer-uurtarief-in-kinderopvang-bde92aef/>

Mouissie, S., & Visser, F. (2024, 15 augustus). *Vandaag is het zover: 18 miljoen mensen op dit hele kleine stukje aarde*. NOS. <https://nos.nl/l/2533325>

Naaktgeboren, D. (2025, 8 januari). *Even geduld aub! Nederland in de wachtstand: bijna nergens is plek en dat leidt tot stress*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/binnenland/even-geduld-aub-nederland-in-de-wachtstand-bijna-nergens-is-plek-en-dat-leidt-tot-stress-a4fc0566/>

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. (2024, 21 maart). *Resultaten peiling geldzorgen: maak geldzorgen bespreekbaar - NCJ*. NCJ. <https://www.ncj.nl/inspiratie/resultaten-peiling-geldzorgen-maak-geldzorgen-bespreekbaar/>

Nieuwsblad. (2024, 22 augustus). *Knuffelproject helpt kwetsbare baby's zonder familie*. <https://www.instagram.com/p/C-9hug6MQ-2/?igsh=OW1hd2lpemdidmoz>

Nieuwsuur. (2024a, juni 13). *Parvovirus grijpt om zich heen, risico voor zwangere vrouwen*. NOS. <https://nos.nl/l/2524448>

Nieuwsuur. (2024b, juni 28). *Massages op kantoor en bootcampen onder werktijd, voorkomt het burn-outs?* [Video]. NOS. <https://nos.nl/nieuwsuur/video/2526425-massages-op-kantoor-en-bootcampen-onder-werktijd-voorkomt-het-burn-outs>

NJi. (z.d.-a). *Cijfers over geboorte | Nederlands Jeugdinstituut*. <https://www.nji.nl/cijfers/geboorte>

NJi. (z.d.-b). *Hoe werk ik aan partnerschap tussen ouders en school?* NJi.nl. <https://www.nji.nl/verbinding-onderwijs-en-jeugdhulp/hoe-werk-ik-aan-partnerschap-tussen-school-en-ouders>

NJi. (2024, 28 augustus). *Opgroeien in de coronacrisis*. NJi.nl. <https://www.nji.nl/nieuws/opgroeien-in-de-coronacrisis>

NOS. (2023, 12 april). *Na een diploma fulltime werken? "Ouderwets" en "werkdruk al hoog genoeg"*. <https://nos.nl/artikel/2471164-na-een-diploma-fulltime-werken-ouderwets-en-werkdruk-al-hoog-genoeg>

NOS. (2024a, maart 4). *Minister grijpt in: "moeder" wordt toch niet "ouder uit wie het kind is geboren"*. <https://nos.nl/l/2511396>

NOS. (2024b, maart 7). *CBS: gezinnen hebben steeds vaker twee werkende ouders*. <https://nos.nl/l/2511890>

NOS. (2024c, maart 9). *Ieren stemmen tegen grondwetswijziging over definitie gezin en rol moeders*. <https://nos.nl/l/2512123>

NOS. (2024d, maart 14). *DNB: economie draait goed maar (steeds meer) mensen ervaren het anders*. <https://nos.nl/l/2512716>

NOS. (2024e, maart 15). *Ouders Utrechtse studentes gaan aangifte doen om "grietenpresentatie"*. <https://nos.nl/l/2512913>

NOS. (2024f, maart 29). *Werken met Pasen en vrij op Keti Koti; bedrijven soepeler met vrije dagen*. <https://nos.nl/l/2514622>

NOS. (2024g, april 4). *SCP: rijkste en armste Nederlanders ontmoeten elkaar steeds minder*. <https://nos.nl/l/2515519>

NOS. (2024h, april 16). *Opmars van seniorenmakelaren om krapte op de woningmarkt tegen te gaan*. <https://nos.nl/l/2517050>

NOS. (2024i, april 16). *Rode Kruis: aantal Nederlanders in voedselnood niet afgenomen*. <https://nos.nl/artikel/2516954-rode-kruis-aantal-nederlanders-in-voedselnood-niet-afgenomen>

NOS. (2024j, april 16). *Tweede Kamer wil stop op buitenlandse adopties*. <https://nos.nl/l/2517029>

NOS. (2024k, mei 7). *Voedingscentrum wil meer hulp voor moeders met problemen met borstvoeding*. <https://nos.nl/l/2519562>

NOS. (2024l, juni 11). *Softwarebedrijf Afas geeft werknemers voortaan elke vrijdag betaald vrij*. <https://nos.nl/l/2524137>

NOS. (2024m, juni 12). *Betaald vrij op vrijdag en toch evenveel presteren: kan dat eigenlijk wel?* <https://nos.nl/l/2524280>

NOS. (2024n, juni 15). *Kinderburgemeester Simon bedacht klusklas: "Gaaf dat ik het zelf heb gemaakt"* [Video]. NOS. <https://nos.nl/l/2524693>

NOS. (2024o, juni 19). *Europese Commissie vindt dat Nederland moet ingrijpen op krappe arbeidsmarkt*. <https://nos.nl/l/2525319>

NOS. (2024p, juni 20). *Vaccinatiegraad onder schoolkinderen daalt, vooral in grote steden*. <https://nos.nl/l/2525357>

NOS. (2024q, juni 27). *Ouders studentes banglijst starten stichting: "Er moeten sancties komen"*. <https://nos.nl/l/2526379>

NOS. (2024r, juli 3). *Rechters stellen de staat aansprakelijk voor loonkloof rechtspraak*. <https://nos.nl/l/2527198>

NOS. (2024s, juli 8). *Rode Kruis deelt steeds meer boodschappenkaarten uit*. <https://nos.nl/l/2527957>

NOS. (2024t, juli 17). *Te kleine basisscholen moeten dicht, "we hebben met z'n allen gehuild"*. <https://nos.nl/l/2529203>

NOS. (2024u, juli 30). *Nederlandse bevolking minder hard gegroeid: nu 17,98 miljoen mensen*. NOS. <https://www.nos.nl/l/2530874>

NOS. (2024v, augustus 3). *Waarom is de kinderopvang zo duur?* [Video]. NOS. <https://nos.nl/l/2531559>

NOS. (2024w, augustus 13). *Amelandse kinderen alweer naar school: te veel toeristen voor échte vakantie*. <https://nos.nl/l/2533117>

NOS. (2024x, augustus 25). *Vervolgd voor drugsgebruik tijdens zwangerschap: "Waar ligt de grens?"* <https://nos.nl/l/2534480>

NOS. (2024y, september 1). *Christelijke en openbare school worden samen één: "Geen wanklank gehoord"*. <https://nos.nl/l/2535382>

NOS. (2024z, september 7). *OM en Kinderbescherming waarschuwen voor snelle online radicalisering van jongeren*. <https://nos.nl/l/2536282>

NOS. (2024aa, september 18). *Stage, studie, bijbaan en thuis: mbo-student ervaart stress door opeenstapeling*. <https://nos.nl/l/2537602>

NOS. (2024ab, september 26). *Te vaak geen geld voor bril voor kind: "Vergoeding basisverzekering nodig"*. <https://nos.nl/l/2538542>

NOS. (2024ac, oktober 8). *Te weinig gym op een derde van de basisscholen*. <https://nos.nl/l/2540098>

NOS. (2024ad, oktober 10). *Oogorganisaties slaan alarm: steeds meer kinderen bijziend door schermen*. <https://nos.nl/l/2540269>

NOS. (2024ae, oktober 10). *Verhuizing complexe spoedzorg Zuyderland naar Geleen gaat door*. <https://nos.nl/l/2540286>

NOS. (2024af, november 4). *Families klagen TikTok aan om problemen bij hun kinderen*. <https://nos.nl/l/2543268>

NOS. (2024ag, november 4). *School Zeist zet cijfers even niet in volg-app: "Kind regie geven"*. <https://nos.nl/l/2543235>

NOS. (2024ah, november 6). *"Ouders en kinderen hebben te weinig inspraak in de jeugdzorg"*. <https://nos.nl/l/2543409>

NOS. (2024ai, november 11). *Kabinet zet goedkopere kinderopvang in 2027 door, ondanks personeelstekort*. <https://nos.nl/l/2544162>

NOS. (2024aj, november 20). *"Amsterdamse kinderen lijden onder discriminatie en dat heeft gevolgen voor hun ontwikkeling"*. <https://nos.nl/l/2545234>

NOS. (2024ak, november 21). *Woordenschat peuters na corona kleiner, sociaal-emotionele achterstand baby's*. <https://nos.nl/l/2545343>

NOS. (2024al, december 12). *Meeste werknemers houden volgend jaar meer over van hun salaris*. <https://nos.nl/l/2548019>

NOS. (2024am, december 18). *Groep 8 uit Schagen organiseert high tea voor ouderen: "Spreek ze netjes aan"* [Video]. NOS. <https://nos.nl/l/2548746>

NOS. (2025a, januari 14). *Jongeren die nog thuis wonen stellen levensplannen uit, actieplan bepleit*. <https://nos.nl/artikel/2551775-jongeren-die-nog-thuis-wonen-stellen-levensplannen-uit-actieplan-bepleit>

NOS. (2025b, januari 14). *Jongeren die nog thuis wonen stellen levensplannen uit, actieplan bepleit*. <https://nos.nl/l/2551775>

NOS. (2025c, januari 21). *Helft van jongvolwassenen noemt mentale gezondheid niet goed*. <https://nos.nl/l/2552640>

NOS. (2025d, januari 27). *Tevredenheid over proef om ouders cijfers niet meer te laten inzien in app*. <https://nos.nl/l/2553477>

NOS. (2025e, januari 29). *VVD wil 1 miljard euro voor werkenden, moeten er "altijd" meer op vooruit gaan*. <https://nos.nl/l/2553701>

NOS. (2025f, februari 11). *Meer mensen kiezen voor de pabo: "Past in de tijdgeest"*. <https://nos.nl/l/2555354>

NOS. (2025g, februari 11). *Vorig jaar meer wapens bij jongeren in beslag genomen*. <https://nos.nl/l/2555396>

NOS op 3. (2024, 11 april). *Onder de 30 en geen kinderwens: klinieken zien vraag naar sterilisatie toenemen*. NOS. <https://nos.nl/l/2516323>

NOS wielrennen. (2025, 11 februari). *Nederlands kampioen Van den Broek-Blaak is weer zwanger en stopt met wielrennen*. NOS. <https://nos.nl/l/2555395>

NPO3. (2024, 25 augustus). *We krijgen geen kinderen meer*. https://www.instagram.com/reel/C_GilixB4Jb/?igsh=NWFrNDRhNXF1bGJq

Nu Niet Zwanger. (2024, 14 november). *Mooi om te delen!* [Video]. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/nu-niet-zwanger_mooi-om-te-delen-in-antwoord-op-gestelde-activity-7262783126202900480-oY3A

O'Malley, L. (2024, 30 maart). *Pedagoog bedenkt "rommelspeeltuin" met oude troep: "Een bult hoort erbij"*. <https://www.linda.nl/rnapp/lifestyle/alles-kids/rommelspeeltuin-pedagoog-risicovol-spelen-martin-van-rooijen/>

Omroep Gelderland & NOS. (2024, 9 mei). *Instanties waren jaren op de hoogte van misstanden op zorgboerderij Wekerom*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2519802-instanties-waren-jaren-op-de-hoogte-van-misstanden-op-zorgboerderij-wekerom>

Omroep West. (2025, 28 januari). *Groot personeelstekort bij kinderopvang: "We moeten echt schuiven"*. *Omroep West*. <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4929065/groot-personeelstekort-bij-kinderopvang-we-moeten-echt-schuiven>

Oost, G. (2024, 22 oktober). *Denen laten hun baby's buiten terwijl ze zelf in een café zitten – en maken zich daar níl zorgen over*. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/03/07/denen-laten-hun-babys-buiten-terwijl-ze-zelf-in-een-cafe-zitten-en-maken-zich-daar-nul-zorgen-over-a4192203>

Oosterom, R. (2024, 10 mei). *Moeders anno 2024 zitten gevangen tussen verwachtingen*. *Trouw*. <https://www.trouw.nl/a-b0e0c5d9-Ouderavondspel-goudvisie>

Ouderavondspel - goudvisie. (2025, 17 april). *Goudvisie; Goudvisie*. <https://goudvisie.nl/serious-gaming/ouderavondspel/>

Ouders en Onderwijs. (2024). *Onderzoek naar Onderwijskwaliteit*. In *oudersenonderwijs.nl*. <https://oudersenonderwijs.nl/wp-content/uploads/2024/06/Rapportage-Onderwijskwaliteit.pdf>

Overheid van nu. (2025, 26 februari). *Van deze verzorgingsstaat krijgen kwetsbare mensen stress (en dat kan anders)*. Overheid van Nu. <https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2024/02/16/van-deze-verzorgingsstaat-krijgen-kwetsbare-mensen-stress-en-dat-kan-anders>

Parents inc. (2024, 27 september). *Blinde vlek werkgevers: moeders vragen op werk geen hulp*. Parents Inc. <https://www.parentsinc.nl/grote-blinde-vlek-bij-werkgevers-bijna-helft-van-de-moeders-ervaart-terugkeer-naar-werk-als-zwaar-terwijl-hulp-vragen-een-taboe-blijft/>

Peer, W. (2024, 1 maart). *Scholen overspoeld met flyers tegen Week van de Lentekriebels, minister Paul: 'Onacceptabel'*. *Gelderlander*. <https://www.gelderlander.nl/binnenland/scholen-overspoeld-met-flyers-tegen-week-van-de-lentekriebels-minister-paul-onacceptabel-a47e94ae/>

Perry, N. B., Dollar, J. M., Calkins, S. D., Keane, S. P., & Shanahan, L. (2018). *Childhood self-regulation as a mechanism through which early overcontrolling parenting is associated with adjustment in preadolescence*. *Developmental Psychology*, 54(8), 1542–1554. <https://doi.org/10.1037/dev0000536>

Peuteman, A. (2024, 2 oktober). *Jeugdzorg: 'De nieuwe Vlaamse regering maakt een onderscheid tussen goede en slechte ouders'*. *Knack*. <https://www.knack.be/nieuws/belgie/politiek/jeugdzorg-de-nieuwe-vlaamse-regering-maakt-een-onderscheid-tussen-goede-en-slechte-ouders/>

Pijpers, R. (2025, 11 januari). *Als het gaat om digitale onderwijsinnovatie...* LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/remcopijpers_als-het-gaat-om-digitale-onderwijsinnovatie-activity-7283731863989284864-rNhH

Pronk, S. (2024, 14 december). *Verwaarloosde gebitten en barstende kiespijn: als de tandarts gratis helpt, drijven de problemen boven*. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/03/10/verwaarloosde-gebitten-en-barstende-kiespijn-als-de-tandarts-gratis-helpt-drijven-de-problemen-boven-a4192585>

PS, theater. (z.d.). *MOED - Welke verhalen vertellen we elkaar?* PS|Theater. <https://pstheater.nl/agenda/moed/>

Quint, R. (2024, 29 oktober). *#collective #values #whatmattersmost* [Video]. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/romy-quint-55565812_collective-values-whatmattersmost-activity-7256922195736543232-t-Vq

Ravesteijn, B. (2024, 5 september). *#zuigelingensterfte #jeugdbeschermingsmaatregel #tienerouderschap*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/bastian-ravesteijn-a06b071b8_zuigelingensterfte-jeugdbeschermingsmaatregel-activity-7237327343080415232-vGyp

Read, S. (2024, 8 mei). *Meer jongeren met schulden, vooral zorgpremie is een probleem*. NOS. <https://nos.nl/l/2519693>

Relou, D. (2024, oktober). *Versterk jezelf als ouder*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/activity-7257024869819629568-gl12?utm_source=share&utm_medium=member_ios

Renout, F. (2024a, januari 22). *Franse mannen en vrouwen vallen terug in traditionele rolpatronen*. NOS. <https://nos.nl/l/2505845>

Renout, F. (2024b, april 30). *Franse experts: geen sociale media voor kinderen onder de 15 jaar*. NOS. <https://nos.nl/l/2518756>

Renout, F. (2024c, oktober 11). *Dochter (11) overlijdt omdat moeder bloemist was: 'Als ze me gewaarschuwd hadden, zou ze nog leven'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/buitenland/dochter-11-overlijdt-omdat-moeder-bloemist-was-als-ze-me-gewaarschuwd-hadden-zou-ze-nog-leven-a484d78f/>

Roozeboom, F. B. (2024, 27 oktober). *"Vrouwen bewaren meestal het overzicht over alle kindgerelateerde mails, moetjes en activiteiten"*. <https://www.linda.nl/column/column-floor-bakhuys-roozeboom-vrouwen-evolutie/>

RTL Nieuws. (2024a, maart 20). *Finnen gelukkigste ter wereld, Nederland plekje gezakt*. RTL.nl. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5441089/finland-gelukkigste-volk-ter-wereld-world-happiness-report>

RTL Nieuws. (2024b, april 5). *"9 op de 10 ouders zetten voor hun kind tv aan om handen even vrij te hebben"*. RTL.nl. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5443787/schermtijd-jonge-kinderen-ouders-handen-vrij-onderzoek-netwerk>

RTL Nieuws. (2024c, april 5). *Jongeren wonen bij paps en mams en zitten met woonschaamte*. RTL.nl. <https://www.rtlnieuws.nl/economie/artikel/5443690/jongeren-wonen-thuis-en-zitten-met-woonschaamte>

RTL Nieuws. (2024d, april 8). *Amsterdamse kinderen reizen van zomer tot kerstvakantie gratis*. RTL.nl. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5444336/amsterdamse-kinderen-reizen-van-zomer-tot-kerstvakantie-gratis>

RTL Nieuws. (2024e, juni 12). *Geen geld voor shampoo of tandpasta: "Crèmes niet echt nodig"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/editie/nl/artikel/5454121/verzorgingsarmoede-armoedefonds-shampoo-nodig>

RTL Nieuws. (2024f, juli 3). *Bingedrinken scholieren weer op niveau van voor corona, vooral op platteland: "Verontrustend"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5458619/alcohol-misbruik-bingedrinken-jongeren-dronken-trimbos-rivm-ggd>

RTL Nieuws. (2024g, juli 23). *Een dag vrij voor je mentale gezondheid? "Zou veel kunnen opleveren"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/artikel/5461638/een-dag-vrij-voor-je-mentale-gezondheid-zou-veel-kunnen-opleveren>

RTL Nieuws. (2024h, september 25). *Zorgen onder oogartsen over explosie bijziendheid: "Probleem veel groter dan gedacht"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5472479/zorgen-onder-oogartsen-over-explosie-bijziendheid-probleem-veel>

RTL Nieuws. (2024i, oktober 23). *Te veel ouders houden kinderen thuis van school om overtuiging, vindt hof*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5476769/ouders-school-leerplicht-gerechtshof-overtuiging>

RTL Nieuws. (2024j, december 12). *Schrijnende verhalen door personeelstekort in geboortezorg: "Miskraam werd niet opgemerkt"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/artikel/5484644/personeelstekort-geboortezorg-zorgt-voor-schrijnende-verhalen-blijkt-uit>

RTL Nieuws. (2024k, december 14). *Zorgen bij jeugdartsen over slecht slapende kinderen: "Schermgebruik een van de boosdoeners"*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5485045/zorgen-bij-jeugdartsen-bij-schermgebruik-voor-het-slapengaan>

RTL Nieuws. (2025, 11 februari). *Raad: regels onderwijs in jeugddetentie belemmeren voortgang jongeren*. RTL.nl. <https://rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5493932/onderwijs-jeugdinrichtingen-onderwijsraad>

RTV Utrecht. (2024, 3 augustus). *Ouders zijn niet welkom bij deze speeltuin en dat is goed voor de kinderen*. NOS. <https://nos.nl/r/543983>

Rutten, B. (2024, 29 september). *Drie dagen weekend: te mooi om waar te zijn?* NOS. <https://nos.nl/l/2538910>

Sahadat, I. (2024, 18 juni). *Bibi Fadlalla maakte een documentaire over de vraag: hoe ben je een goede vader als je zelf het voorbeeld hebt gemist?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-befdc09>

Sardes & Universiteit Utrecht. (z.d.). *Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang Hoofdconclusies kinderdagopvang 2023*. In *monitorlkk.nl*. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. <https://www.monitorlkk.nl/pathtoimg.php?id=4561>

Savenije, L. (2024, 11 mei). *Eén groep verzetstrijders wordt vergeten: het gezin*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b8df66f6>

Schaaff, M. (2025, 26 januari). *8 Tips om je kind meer los te laten*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/mariken-schaaff_8-tips-om-je-kind-meer-los-te-laten-activity-7289189129827827713-hls5

Scharminkel. (2024, 9 oktober). *Mevrouw, ik had mijn kind inderdaad niet moeten duwen*. <https://www.instagram.com/p/DA6lUwrlkRI/?igsh=MWVtdnZ3eDB5bmhiNA==>

Scheld, A. (2024, 2 april). *Met de hele klas afspreken: geen smartphone tot je veertiende. werkt dat?* Trouw. <https://www.trouw.nl/buitenland/met-de-hele-klas-afspraken-geen-smartphone-tot-je-veertiende-werkt-dat-b3a27a04/>

Schimmelpenninck, S. (2024, 24 juni). *Wie het gejammer over mantelzorgen hoort, vergeet bijna dat we vroeger ook ouderen verzorgden*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-bc0ab094>

Schoon, M. (2024, 5 november). *Harder werken, anders valt de economie in Twente en Achterhoek stil (want migratie is geen oplossing)*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/harder-werken-anders-valt-de-economie-in-twente-en-achterhoek-stil-want-migratie-is-geen-oplossing-a4a34e49/>

Schraven, M. (2024, 16 juni). *Martijn is fulltime vader: 'Aan mijn vrouw vragen ze 'kan jouw man dat, voor de kinderen zorgen?'* Tubantia. <https://www.tubantia.nl/gezin/martijn-is-fulltime-vader-aan-mijn-vrouw-vragen-ze-kan-jouw-man-dat-voor-de-kinderen-zorgen-ab5f9196/>

SGP Nieuws. (2025, 21 januari). *Motie van het lid Flach c.s. x.com*. <https://x.com/sgpnieuws/status/1881714575122616421?s=46>

Siemsen, M. (2024, 31 maart). *Van boze stiefmoeder tot bonusmama: haar rol verandert*. Trouw. <https://www.trouw.nl/a-b449e14d>

Slot, A. (2024a, juli 6). *Waarom deze 6-jarige een gps-horloge draagt tijdens het buitenspelen: 'We gaan eten!'* Tubantia. <https://www.tubantia.nl/hengelo/waarom-deze-6-jarige-een-gps-horloge-draagt-tijdens-het-buitenspelen-we-gaan-eten-ae4afd84/>

Slot, A. (2024b, augustus 26). *Drukke bij discounter in Enschede met "allergoedkoopste" schoolspullen*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/drukke-bij-discounter-in-enschede-met-allergoedkoopste-schoolspullen-abaf1a6b/>

Smid, A. (2024, 6 november). *Is de opvoeding een bende? 'Kinderen, klaag je ouders aan als het moet'*. Trouw. <https://www.trouw.nl/cultuur-media/is-de-opvoeding-een-bende-kinderen-klaag-je-ouders-aan-als-het-moet-b1d26ba91/>

Smid, M. (2024, 13 september). *Jarige Evelien (5) mag geen pennen trakteren in de klas: 'Bitterballen snap ik nog, maar dit...'* Tubantia. <https://www.tubantia.nl/binnenland/jarige-evelien-5-mag-geen-pennen-trakteren-in-de-klas-bitterballen-snap-ik-nog-maar-dit-a5b1a06a/>

Smith, M. (2024, 14 maart). *Many of the world's happiest countries are also the best for women, research shows—here's why*. CNBC. <https://www.cnbc.com/2024/03/12/many-of-worlds-happiest-countries-are-also-best-for-women-research-shows.html>

Sociaal Cultureel Planbureau. (2024, 24 april). *Burgerperspectieven 2024 Bericht 1*. Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2024/04/25/burgerperspectieven-2024-bericht-1>

Sociaal Cultureel Planbureau. (2025, 13 februari). *Sociale samenhang in Nederland stabiel, maar grote verschillen baren zorgen*. Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2024/12/10/sociale-samenhang-in-nederland-stabiel-maar-grote-verschillen-baren-zorgen>

Sociaal.Net. (2025, 7 april). *Webinar: Het mentale welbevinden van prille gezinnen*. <https://sociaal.net/telex/webinar-het-mentale-welbevinden-van-prille-gezinnen/>

Spiering, H. (2024, 18 juni). In iedere vader schuilt een prima moeder. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/06/12/in-iedere-vader-schuilt-een-prima-moeder>

a4856199?utm_source=instagram&utm_medium=social&utm_campaign=timeline&utm_term=20240615&utm_content=later-43686087

Staal, I. (2024, 25 juni). *Signalen van ouders: helpt voelt zich niet in balans - NCJ*. NCJ. <https://www.ncj.nl/inspiratie/signalen-van-ouders-helpt-voelt-zich-niet-in-balans/>

Staal, I. (2025, 31 maart). *Veel ouders ervaren disbalans tussen draagkracht en draaglast - NCJ*. NCJ. <https://www.ncj.nl/inspiratie/veel-ouders-ervaren-disbalans-tussen-draagkracht-en-draaglast/>

Steenhoff, P. (2024, 10 augustus). *Hofnar keert terug als profnar om werkvloer veiliger te maken*. NOS. <https://nos.nl/l/2532678>

Takken, W. (2025, 29 januari). Daar zit je dan, na de duo-euthanasie van je ouders. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/29/daar-zit-je-dan-na-de-duo-euthanasie-van-je-ouders-a4881251>

Ten Donkelaar, L. (2024, 24 april). *Enschede zet mes in topzware jeugdzorg: 'We plakken te snel labels'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/enschede-zet-mes-in-topzware-jeugdzorg-we-plakken-te-snel-labels-a2354873/>

Ter Bogt, A. (2024, 13 juni). *AFAS de eerste? Bij dit Twentse bedrijf zijn werknemers al lang iedere vrijdag betaald vrij*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/enschede/afas-de-eerste-bij-dit-twentse-bedrijf-zijn-werknemers-al-lang-iedere-vrijdag-betaald-vrij-a01003cf/>

The Happy Activist. (2025, 27 januari). *Deze actie van de HEMA om meer menselijk contact te bevorderen*. <https://www.instagram.com/reel/DFU2PUruHx4/?igsh=MWU0dmVpOHB5azkycA==>

Thompson, J. (2024, 4 april). *Waarom pubers stinken (en baby's een fijne geur hebben)*. EOS Wetenschap. <https://www.eoswetenschap.eu/psyche-brein/waarom-pubers-stinken-en-babys-een-fijne-geur-hebben>

Trimbos-instituut. (2024, 25 juni). *#jongeren #welzijn*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/posts/trimbos-instituut-jongeren-welzijn-activity-7211353975676100608-5zJ0>

Trouw. (2024a, mei 30). *Meer vrouwen economisch zelfstandig, maar is dat voldoende?* <https://www.trouw.nl/a-b7291e2d>

Trouw. (2024b, september 27). *De oplossing voor de fatbike ligt ook bij de ouders*. <https://www.trouw.nl/ opinie/de-oplossing-voor-de-fatbike-ligt-ook-bij-de-ouders-bd7a80af0/>

Trouw. (2024c, oktober 1). *Onderzoek: ov en auto te duur voor gezin met modaal inkomen*. <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/onderzoek-ov-en-auto-te-duur-voor-gezin-met-modaal-inkomen-b65654ab/>

Trouw. (2024d, oktober 25). *Ouderschap regelen vraagt geen gemak, maar waardigheid*. <https://www.trouw.nl/opinie/ouderschap-regelen-vraagt-geen-gemak-maar-waardigheid-bdd31e6b/>

Truijens, A. (2024, 25 maart). *Wat weegt zwaarder bij vaccineren: de veiligheid van kinderen of de keuzevrijheid van ouders?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-bbcd2dc29>

Tubantia. (2024a, maart 8). *Ieren naar de stembus over positie van vrouw en gezin in de grondwet*. <https://www.tubantia.nl/buitenland/ieren-naar-de-stembus-over-positie-van-vrouw-en-gezin-in-de-grondwet-a7e1c637/>

Tubantia. (2024b, maart 8). *Steeds minder gezinnen met alleen een werkende vader*. <https://www.tubantia.nl/economie/steeds-minder-gezinnen-met-alleen-een-werkende-vader-aa4a529c/>

Tubantia. (2025, 20 januari). *Stelling | De kinderopvang gratis maken is onverstandig*. <https://www.tubantia.nl/enschede/stelling-de-kinderopvang-gratis-maken-is-onverstandig-a2f4ef48/>

Uitgeverij SWP. (2024, 26 april). *Pedagoog prof. Micha de Winter: Voeden we kinderen te individualistisch op? (video) - Uitgeverij SWP*. SWPBook. <https://www.swpbook.com/nieuws/861/pedagoog-prof-micha-de-winter-voeden-we-kinderen-te-individualistisch-op-video>

UN Sustainable Development Solutions Network. (2025, 28 april). *A Call for Peace, the End of Wars and Respect for International Law*. UNSDSN. <https://www.unsdsn.org/>

Unive. (2025, 3 mei). *Dafne Schippers: "Lekker buitenspelen, dat gun ik elk kind"*. https://www.unive.nl/voordeel-van-samen/lifestyle/dafne-schippers-lekker-buitenspelen-dat-gun-ik-elk-kind?utm_source=MAU_cn-nieuwsbrief_cm-email_cs-Selligent_u-Tekstlink_tekst_cp-20250206-Centraal-Nieuwsbrief-Particulier-02_&marketingguid=f12db742-1cd3-486f-b58f-8139880435b5

Van Ammelrooy, P. (2024, 29 maart). *Zuid-Korea wil meer baby's en heeft daar bonussen en een hoge-snelheidstrein voor over*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-bcaea16b>

Van Bree, L. (2025, 30 januari). *"Den Haag laat kinderen op straat slapen", woede over beperken opvang van dakloze gezinnen*. Omroep West. <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4929984/den-haag-laet-kinderen-op-straat-slapen-woede-over-beperken-opvang-van-dakloze-gezinnen>

Van de Poll, W. (2024, 30 mei). *Het is vreselijk dat er van alles fout gaat bij adoptie. Maar moeten we het daarom ook verbieden?* Trouw. <https://www.trouw.nl/a-bb2b5082>

Van de Wier, M. (2024, 30 mei). *Een 10-jarig meisje raakte zwaargewond. Hoe streng is de selectie van pleegouders?* Trouw. <https://www.trouw.nl/a-bfebe565>

Van den Berg, J. (2024, 28 maart). *De groep ouderen blijft groeien, maar waar moeten ze wonen?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-b0e92183>

Van den Berg, T. (2024, 26 juli). *Hoe Tubbergen hele gemeenschap betreft bij doorbreken drankcultuur onder jongeren: 'Dit is toch niet normaal meer?'* Tubantia. <https://www.tubantia.nl/tubbergen/hoe-tubbergen-hele-gemeente-betrekt-bij-doorbreken-drankcultuur-onder-jongeren-dit-is-toch-niet-normaal-meer~aefc1951/>

Van den Breemer, A. (2024a, maart 12). *Meer snoep en eindeloos gamen: wat als er bij vriendjes andere regels gelden?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-b7f466d5>

Van den Breemer, A. (2024b, maart 27). *Je kind wil een fatbike, maar is dat wel verstandig?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-bc0f2d1c>

Van den Breemer, A. (2024c, mei 1). *Je kind wil influencer worden: wat moet je doen?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/a-ba7131d4>

Van den Breemer, A. (2024d, oktober 22). *Ruzie waar de kinderen bij zijn: is dat schadelijk?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/opvoeden/ruzie-waar-de-kinderen-bij-zijn-is-dat-schadelijk~b022f3e5/>

Van den Breemer, A. (2025, 8 januari). *Een kille jeugd: hoe groot is de kans dat je die doorgeeft aan je eigen kinderen?* Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/opvoeden/een-kille-jeugd-hoe-groot-is-de-kans-dat-je-die-doorgeeft~bb8f77cf/>

Van Der Heide, K. (2025, 29 januari). Een samengesteld gezin? Deze gezinnen wonen bewust gescheiden. *Noordhollands Dagblad*. <https://www.noordhollandsdagblad.nl/extra/lifestyle/een-samengesteld-gezin-deze-gezinnen-wonen-bewust-gescheiden/34700438.html>

Van Der Heijden, T., & Van Noort, W. (2025, 30 januari). De Monkey Town-generatie: altijd onder toezicht, altijd entertainment. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/30/de-monkey-town-generatie-altijd-onder-toezicht-altijd-entertainment-a4881127>

Van Der Kaaden, A. (2024, 8 november). Het eenoudergezin rukt op: een op de zes kinderen groeit op met één ouder of verzorger. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/11/08/het-eenoudergezin-rukt-op-een-op-de-zes-kinderen-groeit-op-met-een-ouder-of-verzorger-a4872247>

Van Der Lugt, R. (2025, 18 januari). *Het doorbreken van het ideale plaatje* [Video]. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/posts/rosanne-van-der-lugt-296844290-het-doorbreken-van-het-ideale-plaatje-ugcPost-7285408068069130241-6h4a>

Van der Meer, M. (2024, april). Bijt de Hervormingsagenda Jeugd zichzelf in de staart? *Kennissenetwerk Jeugd Haaglanden*. <https://kennissenetwerkjeugdhaaglanden.nl/bijt-de-hervormingsagenda-jeugd-zichzelf-in-de-staart>

Van Der Werff, M. (2025, 29 januari). Gratis peuteropvang in Sluis: vandaag de officiële opening in Breskens. *Omroep Zeeland*. <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/17135945/gratis-peuteropvang-in-sluis-vandaag-de-officiële-opening-in-breskens>

Van Doremalen, D. (2025, 18 januari). *Ik ben benieuwd of deze verordening stand gaat houden bij de rechter*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/desiree-van-doremalen-97736177_stadsbestuur-haarlem-herziet-regels-jeugdhulp-activity-7286287571247091712-1QNf

Van Eijk, D. (2024, 22 oktober). 30 jaar buurtonderzoek van NRC: dit land is op zoek naar geborgenheid, saamhorigheid en rechtvaardigheid. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/16/30-jaar-buurtonderzoek-van-nrc-dit-land-is-op-zoek-naar-geborgenheid-saamhorigheid-en-rechtvaardigheid-a4862852>

Van Eijssen, A. (2024, 24 oktober). *Vaders in de gevangenis van Vught kunnen rummikuppen met hun jonge kinderen*. Trouw. <https://www.trouw.nl/binnenland/vaders-in-de-gevangenis-van-vught-kunnen-rummikuppen-met-hun-jonge-kinderen~b311fa9e/>

Van Fennema, E. (2024, 27 augustus). *Opinie: De psychiatrie kan het individu niet redden van een onthechte samenleving*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-de-psychiatrie-kan-het-individueel-niet-redden-van-een-onthechte-samenleving~bd2883b6/>

Van Gaalen, E. (2024, 8 maart). *Mazelen gaat rond in Europa, wachten op uitbraak in Nederland: 'Niet de vraag of die komt maar wanneer'*. Tubantia. <https://www.tubantia.nl/gezond/mazelen-gaat-rond-in-europa-wachten-op-uitbraak-in-nederland-niet-de-vraag-of-die-komt-maar-wanneer~ae19a828/>

Van Gelder, L. (2025, 3 januari). *Het Parool onderzoekt of we onze kinderen beschermder zijn gaan opvoeden*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/lorianne-van-gelder-b602a87_het-parool-onderzoekt-of-we-onze-kinderen-activity-7280948296364244992-GAyx

Van Gool, S. (2024a, oktober 28). *#vaderschapsverlof #wk #voetbal*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/sophievangool_vaderschapsverlof-wk-voetbal-activity-7256575269925187584-TmMC

Van Gool, S. (2024b, november 18). *#huwelijk #hoeksteen #singles*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/sophievangool_huwelijk-hoeksteen-singles-activity-7264179535728762881-Vc98

Van Ijendoorn, P. (2024a, maart 8). *Wat is een gezin en welke rol speelt de vrouw daarin? Ierland stemt over aanpassing van grondwet*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/buitenland/wat-is-een-gezin-en-welke-rol-speelt-de-vrouw-daarin-ierland-stemt-over-aanpassing-van-grondwet~bd2240f2/>

Van Ijendoorn, P. (2024b, maart 9). *Ieren stemmen tegen moderne omschrijving van rol van vrouw en gezin: grondwetswijziging van de baan*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/buitenland/ieren-stemmen-tegen-moderne-omschrijving-van-rol-van-vrouw-en-gezin-grondwetswijziging-van-de-baan~b9046961/>

Van Kampen, I. (2024, 7 oktober). *Angst onder schoolkinderen neemt steeds meer toe*. Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/angst-onder-schoolkinderen-neemt-steeds-meer-toe/>

Van Loenen, J. (2024, 1 september). Geef kinderen meer schermtijd. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/30/geef-kinderen-meer-schermtijd-a4864193>

Van Popering-Falkman, A. (2024, oktober). *De overheid kan niet alles oplossen*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7253392196781895680>

Van Popering-Kalkman, A. (2024, 19 oktober). *Hoogste tijd dat we onze kinderen gaan opvoeden*. AD. <https://www.ad.nl/gouda/hoogste-tijd-dat-we-onze-kinderen-gaan-opvoeden-br~ad9f8cd1/>

Van Rossum, M. (2024, 23 juni). *Helemaal eens, ouders de handvatten geven, maar er is meer nodig*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/marnix-van-rossum-40b11bb_psychischeklachten-depressie-angst-activity-7210603837517119488-58Xi

Van Spronsen, L., & Van Hulzen, D. (2024, 20 november). *"Op veel scholen wordt gehandeld in vuurwerk, inclusief cobra's en nitraten"*. NOS. <https://nos.nl/1/2545271>

Zurhake, S. (2024b, november 17). *Geboortezorg voor asielzoekers van “onacceptabel” niveau, concluderen onderzoekers*. NOS.
<https://nos.nl/l/2544874>

Zurhake, S., & Pennarts, J. (2024, 26 april). *Ziekenhuizen niet klaar voor toestroom van patiënten met meerdere ziektes*. NOS.
<https://nos.nl/l/2518304>

Zwiers, E. (2024, 17 augustus). *Willen we meer baby's? Dan moeten we moeders betere carrièrevooruitzichten bieden*. NRC.
<https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/16/willen-we-meer-babys-dan-moeten-we-moeders-betere-carrierevooruitzichten-bieden-a4862936>